

Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság

5.Bf.290/2023/41.

A Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság Budapesten, a 2024. február 14. és 2024. február 28. napján megtartott nyilvános ülésen meghozta és 2024. március 6. napján kihirdette a következő

ÍTÉLETET:

Az emberölés bűntette miatt Terhelt1 és társa ellen indult büntetőügyben a Fővárosi Törvényszék 2023. június 16. napján kihirdetett 23.B.979/2019/315. számú ítéletét megváltoztatja.

A Terhelt2 II. r. vádlottal szemben kiszabott szabadságvesztés tartamát 12 (tizenkét) évre enyhíti, a közügyektől eltiltás tartamát 10 (tíz) évre súlyosítja.

A Terhelt1 I. r. és Terhelt2 II. r. vádlottal szemben kiszabott szabadságvesztésekből engedélyezhető feltételes szabadság legkorábbi időpontjára vonatkozó rendelkezéseket mellőzi.

A T-66/2013. számú bűnjeljegyzék 8. tételszáma alatti tárgyakat érintő rendelkezés helyesen négy darab bélyegzőre vonatkozik.

Egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyja azzal, hogy a vádlottak érvényes személyazonosító okmánnyal nem rendelkeznek.

A kiszabott szabadságvesztésbe beszámítja a Terhelt2 II. r. vádlott által az elsőfokú ítélet kihirdetése óta letartóztatásban töltött időt.

A másodfokú eljárásban felmerült 72.000 (hetvenkettőezer) forint bünygyi költséget Terhelt1 I. r. vádlott köteles az államnak megfizetni.

Az ítélet ellen további fellebbezésnek helye nincs.

INDOKOLÁS

[1] A Fővárosi Törvényszék a 2023. június 16. napján kihirdetett 23.B.979/2029/315. számú ítéletével Terhelt1 I. r. vádlottat felbujtóként elkövetett emberölés büntettének kísérlete [1978. évi IV. törvény 166. § (1) bekezdés, (2) bekezdés *a*) és *c*) pont] és felbujtóként elkövetett emberölés büntette [1978. évi IV. törvény 166. § (1) bekezdés, (2) bekezdés *a*) pont] miatt 20 év fegyházbüntetésre és 10 év közügyektől eltiltásra, Terhelt2 II. r. vádlottat emberölés büntette [1978. évi IV. törvény 166. § (1) bekezdés, (2) bekezdés *a*) pont] miatt 14 év fegyházbüntetésre és 8 év közügyektől eltiltásra ítélte. Megállapította, hogy a vádlottak a büntetés négyötöd részének kitöltése után bocsáthatók feltételes szabadságra, rendelkezett a II. r. vádlott által előzetes fogvatartásban töltött idő beszámításáról, az eljárás során lefoglalt bűnjelekről, és a bünygyi költség viseléséről is.

[2] Az elsőfokú ítélet ellen az ügyész mindkét vádlott terhére a kiszabott büntetés súlyosítása, Terhelt1 I. r. vádlott és védője, illetve Terhelt2 II. r. vádlott és védője pedig a tényállás téves megállapítása miatt és felmentés érdekében jelentettek be fellebbezést.

[3] Az ügyész fellebbezését azzal indokolta, hogy Terhelt1 I. r. vádlott ellen több büntetőeljárás indult, amelyek különböző szakaszokban vannak, illetve voltak folyamatban, így az összes általa elkövetett bűncselekmény egy eljárásban történő elbírálására nem volt lehetőség. Ezek a bűncselekmények a kilencvenes évek meghatározó élettelenes cselekményei voltak, amelyek mélyen megrázták nem csupán az érintett sértettek közvetlen környezetét, hanem a közvéleményt is. Az I. r. vádlott terhére felbujtóként legalább három befejezett és egy kísérleti szakban maradt élettelenes cselekmény róható, erre figyelemmel esetében az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása indokolt. Terhelt2 II. r. vádlott esetében a büntetés kiszabási tényezők helyes mérlegelése hasonló eredményre kell, hogy vezessen.

[4] A Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség a 2023. szeptember 15. napján kelt BF.625/2021/45. számú átiratában az ügyészi fellebbezést fenntartotta. Kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság részletes bizonyítást folytatott le, ügyfelderítési kötelezettségének eleget tett. A bizonyítási eljárás lefolytatása során a védelem bizonyítási indítványaira figyelemmel járt el, minden releváns bizonyítékot beszerezett, és ítéletében számot adott arról, hogy egyes bizonyítási indítványokat miért utasított el. Terhelt3 kihallgatása során a törvényszék nem követett el eljárási szabálysértést, ahogy az ellene indult ügy utóbb történő elkülönítése is törvényes volt. Az ügy eldöntése szempontjából alapvető jelentőséggel bíró

tanúvallomásokat, így a tanú1, Terhelt3 és tanú17 által tett vallomásokat részletesen elemezte, és megfelelő indokok alapján jutott arra a következtetésre, hogy ezekre a bizonyítékokra kell alapítani a tényállást.

[5] Az ügyészség tényállást megalapozottnak minősítette, abban csupán egy kisebb elírás fedezhető fel tanú12 halálának időpontja tekintetében, illetve Terhelt1 I. r. vádlott előéleti adatai szorulnak pontosításra. Megítélése szerint az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének igen lelkiismeretesen eleget tett. A megállapított tényállásból okszerűen vont következtetést a vádlottak bűnösségére, bűncselekményeiket helyesen minősítette. A büntetés kiszabása körében alapvetően helyesen vette számba a súlyosító és enyhítő körülményeket, azonban azokat nem a súlyuknak megfelelően értékelte. Az ügyészség álláspontja szerint arra kell helyezni a hangsúlyt, hogy az életvitelszerűen bűnözésből élő vádlottak cselekményei a közvéleményt megdöbbenették, Terhelt1 I. r. vádlott személye kiemelkedően veszélyes a társadalomra, és Terhelt2 II. r. vádlott is agresszív személyiség. Azt a tényt, hogy az I. r. vádlott terhére több bűncselekmény róható, és így vele szemben szigorúbb büntetést kell kiszabni a belső arányosságra figyelemmel, a feltételes szabadság legkorábbi időpontjában kell értékelni.

[6] Mindezek alapján az ügyészség arra tett indítványt, hogy az ítéltábla az elsőfokú ítéletet változtassa meg, mindkét vádlottat ítélje életfogytig tartó szabadságvesztésre, a feltételes szabadság legkorábbi időpontját az I. r. vádlott esetében a maximum közelében, a II. r. vádlott esetében a minimumot meghaladó tartamban határozza meg, a II. r. vádlottat a közügyek gyakorlásától a maximális tartamban tiltsa el, a feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezéseket mellőzze, a bűnjelekre vonatkozó rendelkezést módosítsa, egyebekben pedig az elsőfokú ítéletet hagyja helyben.

[7] Terhelt2 II. r. vádlott védője fellebbezése írásos indokolásában elsődlegesen feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésre hivatkozott. Kifejtette, hogy az elsőfokon eljáró bíró pervezetéséből és a pervezetés során tett megnyilvánulásából egyértelműen kitűnik, hogy az ügy kimenetelét a bizonyítási eljárás eredményétől függetlenül, eleve előre eldöntötte. Ezt támasztja alá a Terhelt3 és a Fővárosi Főügyészség között született egyezségnek a jóváhagyásához szükséges feltételek vizsgálata nélkül történő jóváhagyása, amelyből kitűnik, hogy az elsőfokon eljáró bíró Terhelt3 vallomását és ezáltal a vádirati tényállást már az előkészítő ülésen kritika nélkül elfogadta. Az elsőfokon eljáró bírónak a tárgyaláson tett megjegyzéséből arra lehet következtetni, hogy ő a Terhelt3 által közölteket tényként kezelve az ügy kimenetelét a Terhelt3 kihallgatását megelőző teljes bizonyítási eljárás eredményétől függetlenül már eleve eldöntötte. Ezt tükrözi álláspontja szerint a bizonyítási indítványok elutasítása, a kérdések feltevésének és megválaszolásának megtiltása és az irányított kérdések feltevése is.

[8] Hivatkozott arra, hogy az ügy eleve eldöntöttségét támasztja alá a fizikus szakértő és az általa készített szakvélemény minősítése, valamint az az elsőbírói megnyilvánulás, amely szerint „az ítélet majd erre vonatkozó megállapításokat fog tartalmazni”. Ezáltal az eljáró bíró félreérthetetlenül hangot adott annak, hogy a fizikus szakértői véleményt miként ítéli meg, előre vetítve ezzel az adott bizonyíték értékelését és a meghozandó határozat tartalmát. Az elsőfokon eljáró bíró pártatlanságának hiánya megjelent továbbá a védelem által

előterjesztett szakértői vélemény ismertetése körében is, és ezt jellemzik a tárgyaláson tett és az ítéletben rögzített kritikainak szánt, de egyértelműen személyessé vált megnyilvánulásai is.

[9] Mindezek alapján a védő álláspontja szerint kétségtelen, hogy az elsőfokon eljáró bíróság a bizonyítási eljárást elfogultan, a már előre kialakított meggyőződése alapján folytatta le, megsértve ezzel a pártatlan, tárgyilagos eljárás követelményeit. Így az eljáró bírótól az ügy elfogultatlan megítélése eleve nem volt várható, ezért meglátása szerint a Be. 608. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése és az elsőfokon eljáró bíróság új eljárásra utasítása indokolt azzal, hogy az ügyet a Fővárosi Törvényszék másik tanácsa tárgyalja.

[10] A II. r. vádlott védője másodlagos indítványában arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság az eljárási szabályok többszörös megsértésével jelentős mértékben megnehezítette a védelem jogának gyakorlását és az igazság kiderítését. Ilyen eljárási szabálysértésként hivatkozott a Terhelt3fel kötött egyezség jóváhagyása kapcsán felmerülő törvénysértésekre, a kérdések feltevésének és megválaszolásának megtiltására, a bizonyítási sorrendjének az igazság kiderítését akadályozó meghatározására, a védelem iratmegismerési jogának szükségtelen korlátozására, Terhelt3 kihallgatásának a védelem jogait törvénysértő mértékben nehezítő időpontjára és módjára, továbbá a Terhelt3fel szemben indult eljárás indokolatlan időpontban való egyesítésére, majd törvénysértő elkülönítésére. A védelem álláspontja szerint ezek az eljárási szabálysértések külön-külön is, de együttesen mindenképpen a védelemhez való jog súlyos korlátozását eredményezték, ezért a Be. 609. § (1) bekezdése alapján az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére, és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítására tett indítványt.

[11] A II. r. vádlott védője harmadlagos indítványában arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségét nem teljesítette, az elsőfokú ítéletben a tanúvallomások és az okirati bizonyítékok ismertetése és értékelése olyan súlyos fokban iratellenes és hiányos, amelynek következtében az ítélet felülbírálatra alkalmatlan. Erre figyelemmel a védelem indítványozta az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését a Be. 609. § (2) bekezdés *d)* pontja alapján.

[12] Végül a II. r. vádlott védője a tényállás megalapozatlanságára is hivatkozott fellebbezésében. Kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás hiányos, felderítetlen, iratellenes és téves ténybeli következtetéseken alapul. Az ítélet megalapozatlansága elsősorban arra vezethető vissza a védő álláspontja szerint, hogy az elsőfokú bíróság Terhelt3 vallomását kritika nélkül elfogadta, annak hitelességét nem ellenőrizte le. Az elsőfokú bíróság a tényállás megállapítása során nem volt figyelemmel a teljes bizonyítás anyagára, a rendelkezésre álló bizonyítékokat egyoldalúan, hiányosan és iratellenesen értékelte, számos esetben pusztán spekulatív elgondolásokra, feltételezésekre támaszkodott, a bizonyítékok érdemben történő okszerű mérlegelése elmaradt.

[13] A tényállás hiányosságát eredményezte érvei szerint az, hogy az elsőfokú bíróság nem rögzítette a tényállásban azt, hogy melyik lövés milyen irányból érkezett, és azt sem,

hogy az elkövető az egyes lövések leadásakor hol helyezkedett el. Nem tisztázta a sértett testhelyzetét és elhelyezkedését, és azt, hogy a lövés elszenvedése után milyen testhelyzetbe került. Megalapozatlan továbbá a tényállás az elkövetési idő vonatkozásában, elmulasztotta az elsőfokú bíróság érdemben vizsgálni a lövések hangját és a fegyver Dunába dobásának körülményeit, illetve a fegyver pontos feltalálási helyét is. A törvényszék – az erre vonatkozó védői indítványok ellenére – nem vett fel bizonyítást tanú17 és Terhelt3 szavahihetősége körében, és nem értékelte érdemben a rendelkezésre álló bizonyítékokat a cselekmény indítékát illetően.

[14] tanú17 tanúvallomásának értékelése során az elsőfokú bíróság nem volt figyelemmel arra, hogy a korábbi ügyek tapasztalatai és a Terhelt1 I. r. vádlottal szemben fennálló érdekvezéreltsége folytán szavahihetősége nem csupán kétségbe vonható, de az meg is dőlt az egyértelműen hamisnak bizonyult vallomásaira figyelemmel. Az elsőfokú bíróság a tanú által több ügyben tett vallomások közül kizárólag azokat vette figyelembe, amelyeket a saját koncepciójába illeszkedőnek vélt, és nem volt figyelemmel a tanúvallomásban tapasztalható életszerűtlen részletekre, továbbá az ügy szempontjából lényeges tények tekintetében feltárható ellentmondásokra sem. Végül az elsőfokú bíróság nem értékelte azt a tényt sem, hogy tanú17 hallomásból származó információkat adott tovább, így a dezinformáció lehetősége is fennáll.

[15] Terhelt3 tanúvallomásának értékelése során az elsőfokú bíróság nem volt figyelemmel arra, hogy a tanút kábítószeres és alkohol kóros mértékű fogyasztása, szélhámos életvitel és tudatosan hamis vallomások megtétele jellemzi. Vélekedése szerint az elsőfokú bíróság Terhelt3 vallomása hiteltérdemlőségének valódi értékelése helyett iratellenes megállapítások, minden ténybeli alapot nélkülöző feltételezések, illetve logikátlan következtetések útján kívánta az előre kialakított koncepcióját alátámasztani. Teljes mértékben figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy Terhelt3 az egyezségnek köszönhetően minden kockázat nélkül terhelhetett be bizonyos személyeket. Nem értékelte azt, hogy a tanúvallomás teljesen életszerűtlen, hogy a tanú alapvető dolgokhoz kapcsolódó részletekre nem emlékezett, és a pszichológus szakértő véleménye alátámasztotta esetében a pszepudológiát. Mindezek alapján Terhelt3 szavahihetősége és vallomásának hitelessége egyértelműen kétségbe vonható, így vallomásából kizárólag azok a tények lettek volna elfogadhatók, amelyeket más bizonyítékok alátámasztanak. Ezt a vizsgálatot azonban az elsőfokú bíróság elmulasztotta.

[16] A tanúvallomások Terhelt3 vallomását több ponton cáfolják, a rendelkezésre álló objektív bizonyékok alapján pedig megítélése szerint tényként állapítható meg, hogy a cselekmény nem a Terhelt3 által állított időpontban, és nem az általa előadott módon valósult meg. Így Terhelt3 vallomásával szemben nem pusztán észszerű kételyek merültek fel, hanem vallomása a rendelkezésre álló objektív bizonyítékok, valamint a kétségbevonhatatlan szavahihetőségű tanúk vallomása alapján egyértelműen megdőlt.

[17] A védő álláspontja szerint a tényállás részbeni megalapozatlanságának kiküszöbölése során az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítást érintő ügyiratok tartalma, ténybeli következtetés vagy a felvett bizonyítás alapján az elsőfokú bíróság által

megállapított tényállástól eltérő tényállás megállapítása szükséges és indokolt. Erre figyelemmel a védő indítványozta azt, hogy az ítéltábla – bizonyítás felvételével – a megalapozatlanság kiküszöbölésével eltérő tényállást állapítson meg, az elsőfokú ítéletet változtassa meg, és Terhelt2 II. r. vádlottat az ellene emelt vád alól a Be. 566. § (1) bekezdés c) pontja alapján mentse fel.

[18] A II. r. vádlott védője fellebbezésében több bizonyítási indítványt is előterjesztett az alábbiak szerint:

– tanú17 szavahihetőségének vizsgálata körében tanú17, tanú22, tanú10, tanú11, tanú59, tanú99, tanú40 más büntetőeljárásokban tett vallomásainak, tanú59 ügyvéd által ellenjegyzett és tanú100 közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozatának, a tanú75 és tanú101val szemben folyamatban volt nyomozás megszüntetéséről szóló határozatoknak, továbbá a Fővárosi Ítéltábla Bf.281/2016/59. számú ítéletének 42. oldala és a Fővárosi Törvényszék B.1856/2014/82. számú ítéletének ismertetése;

– a nyomozó hatóság eljárása vonatkozásában a Fővárosi Törvényszék 5.B.609/2013/451. számú ítélete megjelölt részeinek ismertetése;

– a sértett2 sérelmére elkövetett ölési cselekmény indítékának tisztázása érdekében a 29022-215/2012. bü. számú büntetőeljárásban készült, 2014. június 13. napján kelt rendőri jelentés, illetve a Fővárosi Törvényszék 5.B.609/2013/261. számú jegyzőkönyv 69. oldalának és az 5.B.609/2013/428. számú jegyzőkönyv 107. oldalának ismertetése;

– Terhelt3 vallomása hiteltérdeklőségének tisztázása körében Terhelt3nek a Fővárosi Törvényszék 15.B.1856/2014. számú ügyében tett tanúvallomását tartalmazó tárgyalási jegyzőkönyv, a Fővárosi Törvényszék 23.B.298/2021. számú ügyéből az abban emelt vád 2. vádpontjára vonatkozó ügyiratok, valamint a 29022/621/2015. bü. és 29022/760/2020. bü. számú nyomozati iratok ismertetése;

– a sértett2 sérelmére elkövetett ölési cselekmény elkövetési ideje vonatkozásában tanú73 kihallgatása, illetve szakértő31 és szakértő32 szakértők meghallgatása;

– a sértett lakcíme szám alatti lakásban folytatott helyszíni szemlén tapasztaltak vonatkozásában név43 bűnügyi technikus kihallgatása;

– sértett2 elhelyezkedése, valamint az első lövés elszenvedésekor felvett és az azt követő testhelyzete vonatkozásában szakértő26 forenzikus fizikus szakértő meghallgatása;

– a sértett2 lelövéséhez használt fegyver feltalálási helye és a Terhelt3 által a helyszíni kihallgatáson megmutatott hely megtekintése és a két hely közötti távolság tisztázása érdekében szemle tartása tanú4 tanú helyszíni kihallgatásával;

– a fegyver hangja vonatkozásában szakértő²² és szakértő² szakértők meghallgatása, illetve bizonyítási kísérlet tartása.

[19] A másodfokú bíróság a 2024. február 14. napján kihirdetett 5.Bf.290/2023/37-I. számú végzésével elutasította a fenti bizonyítási indítványokat, és az ügyet a Be. 599. § (1) bekezdése alapján nyilvános ülésen intézte el. A bizonyítási indítványok elutasításának részletes indokait az ítéltábla a későbbiekben fejti ki.

[20] Az ügyész a másodfokú nyilvános ülésen megtartott perbeszédében kifejtette, hogy az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére irányuló védelmi indítványok alaptalanok. Az ügyész álláspontja szerint az elsőfokon eljáró bírót elfogultságát nem alapozza meg az, hogy az alapügyben is ő járt el, és így a bizonyítékok egy részével tisztában volt. A bírót pártatlanságát támasztja alá az, hogy az I. r. vádlott védelmét hatékonyan biztosította, egyebekben a II. r. vádlott védője által állított körülmények nem vezethetnek kizárási ok megállapítására. A relatív eljárási szabálysértésre történő védői hivatkozás sem alapos, mivel a törvényszék a bizonyítási indítványokat figyelembe vette, a védelem kérdezői, észrevételezői jogát biztosította. Az indokolási kötelezettség megsértését már önmagában az elsőfokú ítélet terjedelme is cáfolja.

[21] Az ügyészség álláspontja szerint az elsőfokú ítélet megalapozatlansági hibában nem szenved. Az 1. tényállási pont kapcsán a törvényszék támaszkodott az alapügyben felvett bizonyításra, annak anyagát beépítette ítéletébe, és helyesen foglalt ügy állást, hogy ennek a bizonyításnak a megismétlése nem indokolt. A törvényszék figyelemmel volt arra, hogy az eltelt idő hogyan befolyásolta az ügyben érintett személyek viszonyrendszerét, és ez milyen kihatással volt az általuk megtett vallomásokra. Az ügyész elemezte az eljárás menetét, és arra a következtetésre jutott, hogy az ügyek egyesítése, majd a Terhelt³ ellen indult ügy elkülönítése nem volt törvénysértő. Szemben a védői érveléssel, a törvényszék részletesen foglalkozott Terhelt³ vallomásának hitelességével, így nem foghat helyt az a kifogás, hogy azt kritika nélkül fogadta volna el.

[22] Az ügyész perbeszédében felidézte az elsőfokú ítélet indokolásának lényeges pontjait, mely alapján azon meggyőződésének adott hangot, hogy a törvényszék a bizonyítékokat megfelelően értékelte. Bár érvei szerint valóban voltak olyan kérdések, amelyeket az eltelt idő folytán már nem lehetett pontosan tisztázni, ez azonban még csak részleges megalapozatlanságot sem eredményezett. Az elsőfokú bíróság által megállapított tények csupán Terhelt¹ I. r. vádlott előéletével, illetve tanú¹² halálával kapcsolatos időpontok megjelölésével kapcsolatosan igényeltek korrekciót.

[23] Szerinte az elsőfokú bíróság a megállapított tényállásból okszerűen vont következtetést a vádlottak bűnösségére, a cselekmények minősítése is törvényes, a büntetékiszabási körülményeket alapvetően helyesen vette számba, azonban azokat nem a megfelelő súlyuk szerint értékelte. E körben az ügyészi fellebbezésnek és a főügyészségi átiratnak megfelelő tartalommal adta elő perbeszédét, és indítványát is változatlan tartalommal terjesztette elő.

[24] Terhelt1 I. r. vádlott védője perbeszédében csatlakozott a II. r. vádlott védője által benyújtott fellebbezésben írtakhoz. Kifejtette, hogy az elsőfokon eljáró bíró elfogult volt, mivel korlátozta a védelmi jogokat azzal, hogy megtiltotta kérdések feltételét, észrevételek megtételét, ő döntötte el, hogy Terhelt3nek milyen kérdésekre kell válaszolnia, irányított kérdéseket tett fel, nem engedett bizonyítást a terhelő tanúk szavahihetőségére, szinte az összes bizonyítási indítványt elutasította, a védelem által felkért szakértőkre pejoratív megjegyzéseket tett, és az ítéletben kritizálta a védők tevékenységét. Kifogásolta továbbá, hogy az elsőfokú eljárásban nem kapott elég időt a felkészülésre, és nem várható el egy kirendelt védőtől, hogy minden más ügyet félretéve egy ügyre koncentráljon.

[25] A bizonyítékok mérlegelése kapcsán kifejtette, hogy a törvényszék tanú17, sértett1, Terhelt3 és tanú1 terhelő vallomásait kritika nélkül elfogadta annak ellenére, hogy azokat több bizonyíték is cáfolta. Az elsőfokú bíróság minden olyan bizonyítékot elvetett, ami nem illeszkedett a koncepciójába, spekulatív, hipotetikus és iratellenes megállapításokat tett. Nem vizsgálta a vádlottakat mentő bizonyítékokat a sértett2 sérelmére elkövetett cselekmény kapcsán, így azokat sem, amelyekből más indítókra, illetve más elkövetési időre lehet következtetni. Nem értékelte Terhelt3 személyiségét, nem tárta fel azt, hogy miért ment be a rendőrségre vallomást tenni, és azzal sem foglalkozott, hogy ilyen komoly tárgyi súlyú ügyben miért felfüggesztett szabadságvesztést tartalmazott az egyezség.

[26] Mindezek alapján Terhelt1 I. r. vádlott védője elsődlegesen az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítására, másodlagosan Terhelt1 I. r. vádlott felmentésére tett indítványt. Harmadlagos indítványában a kiszabott büntetés enyhítését kérte arra hivatkozással, hogy a tetemes időmúlásra figyelemmel nem indokolt a törvény szigorának megtorló jellegű alkalmazása.

[27] Terhelt1 I. r. vádlott felszólalásában elsőként is azt hangsúlyozta, hogy Terhelt3 vallomása nem volt hiteles. Ezt támasztják alá a meggyanúsításának körülményei, amely során először nem tett vallomást, majd egy rövidebb szünet után a közölt gyanúsításnak megfelelő vallomást adott elő. A megismert adatokból arra lehet következtetni megítélése szerint, hogy nem magától jelentkezett a rendőrségen vallomást tenni, és eleinte nem is szeretett volna őt terhelő vallomást tenni. Ezek a tények alapjaiban kérdőjelezzik meg Terhelt3 szavahihetőségét, ennek ellenére az ellentmondásokra az elsőfokú bíróság nem adott választ. Hivatkozott arra, hogy Terhelt3 vallomása szerint korábban több büntetőeljárásban hamisan tanúskodott, mert akkor az érdekei éppen azt kívánták, szinte minden állítása cáfolható a bizonyítékok alapján, és nagyon sok lényeges részletre nem emlékszik.

[28] Abszurdnak tartotta, hogy a rendőrség tanú17t már eleve úgy kezdte el kihallgatni, hogy rá nézve kerestek terhelő adatokat, ennek ellenére a tanúnak 2014-ig nem is jutott eszébe az, hogy köze lenne a bűncselekményekhez. Ő is többször elmondta, hogy más ügyekben hamisan tanúskodott, így többek között azt is, hogy korábban még védte tanú17t. tanú22 sem említette őt meg első vallomásaiban, akkor módosított azon, amikor közölték vele, hogy tanú17 milyen tartalommal tette meg vallomását, ezután már szó szerint ugyanazt mondta el.

[29] Hosszasan részletezte tanú1 személyiségét és életvitelét, amiből szintén arra vont következtetést, hogy az általa tett vallomás nem hiteles. Elmondta, hogy 2012-ben négy különböző bűncselekménnyel gyanúsították meg, amelyekből később nem lett vádemelés, ami azt bizonyítja, hogy igenis kapott a tanú kedvezményt az őt terhelő vallomás megtételéért. Az is kedvezmény, hogy enyhébb rezsimben tölti a szabadságvesztést, ami lehetőséget ad dicséretnek szerzésére, ezáltal pedig könnyebben engedélyezhető a feltételes szabadságra bocsátás.

[30] Elemezte sértett1 tanúvallomását is, aki először azt mondta, hogy nem tudja, ki áll a tanú12-gyilkosság mögött, illetve a saját ügyében soha nem említette meg őt mint lehetséges felbujtót. tanú18 tanúvallomása kapcsán kifogásolta, hogy nem került sor tárgyalási kihallgatására, továbbá hogy volt olyan jelentés is, amely egyértelműen őt mentő tényeket tartalmaz, de azt nem tették nyíltá. Számos olyan körülményre hivatkozott, amelyekből arra vonható következtetés, hogy sértett1 valójában nem tett olyan kijelentést a rendőrségen, amely szerint ő állt volna tanú12 meggyilkolása mögött, és ha elhangzott volna ilyen, arról jelentést kellett volna felvenni. Hivatkozott továbbá arra, hogy az ügyeiben eddig összesen 16 hamis tanút állított ki az ügyészség.

[31] Összességében az I. r. vádlott tartotta magát ahhoz az elsőfokú eljárásban képviselt védekezéséhez, amely szerint nem követte el a terhére rótt bűncselekményeket, ezért felmentésre tett indítványt.

[32] Terhelt2 II. r. vádlott védője perbeszédét az írásban benyújtott fellebbezésével egyező tartalommal adta elő.

[33] Terhelt2 II. r. vádlott felszólalásában előadta, hogy az elsőfokon eljáró bíró összekeverte a tanúkat és az általuk tett vallomásokat, szakvéleményeket nem vett figyelembe. Terhelt3 vallomása alapján tartóztatták őt le, és az alapján emeltek vele szemben vádat, de már az eljárás elején rendelkezésre álltak azok a szakvélemények, amelyek cáfolják a szavahihetőségét. Kifejtette, hogy semmi köze nincs a bűncselekményekhez, és aki mást állít, az hazudik.

[34] Terhelt1 és Terhelt2 vádlottak az utolsó szó jogán tett nyilatkozataikban ártatlanságukat hangoztatták, és felmentésüket kérték.

[35] Az ügyészség által bejelentett fellebbezés csak a II. r. vádlottal szemben kiszabott mellékbüntetést érintően volt eredményes, az I. r. vádlott és védője által bejelentett fellebbezés nem vezetett eredményre, a II. r. vádlott és védője által bejelentett fellebbezés más okból, a kiszabott szabadságvesztés enyhítése szempontjából volt alapos.

[36] Mivel az elsőfokú ítélet ellen a védelem a tényállást is támadó fellebbezést jelentett be, a felülvizsgálat terjedelme teljes körű volt, vagyis az a Be. 590. § (1) és (2) bekezdése alapján kiterjedt az ítélet megalapozottságára, az ítéletnek a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, intézkedés alkalmazására vonatkozó rendelkezéseire, valamint az indokolás helyességére és az eljárási szabályok megtartására is.

[37] Ezt meghaladóan azonban a felülbírálat korlátait képezték az alábbiak:

[38] Az 1. tényállási pontban írt cselekmény tettesét és bűnsegédeit a Fővárosi Törvényszék a 2018. január 12. napján jogerőre emelkedett 23.B.506/2016/164. számú ítéletében vonta büntetőjogi felelősségre. Ez az ítélet részletesen vizsgálta a sértett1 sérelmére elkövetett bűncselekmény elkövetésének körülményeit, annak végrehajtását, és elkövetőit – a felbujtó kivételével – a tényállásában rögzítette. A Be. 456. § (1) bekezdése szerint a bíróság jogerős ügydöntő határozata végleges, mindenkre kötelező döntést tartalmaz a vádról, illetve a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról, és az ügydöntő határozat a jogerőre emelkedését követően kizárólag rendkívüli jogorvoslattal vagy különleges eljárás eredményeként változtatható meg. Ebből következően jelen eljárásban nem volt vizsgálható az alapügyben született jogerős ítéletben rögzített tények valósága, kizárólag az, hogy Terhelt1 I. r. vádlott volt-e a bűncselekmény felbujtója. Ez a korlátozás a felülbírálat során is érvényesült, így az 1. tényállási pontban rögzített azon tények, amelyek az alapügyben lefolytatott bizonyításon alapultak, az ítéltábla vizsgálódási körén kívül estek.

[39] Nem volt tárgya továbbá a felülbírálatnak a Terhelt3 által elkövetett bűncselekményeket elbíráló, a Fővárosi Törvényszék 2022. december 9. napján jogerőre emelkedett 23.B.523/2022/3. számú ítéletével rögzített tényállás, illetve az ítélet alapjául szolgáló egyezséghez vezető eljárás törvényessége, minthogy ezek kizárólag a Terhelt3 felelősségrevonását érintő jogerős ügydöntő határozattal állnak összefüggésben. Így nem vizsgálhatta a másodfokú bíróság a Terhelt3fel szemben emelt vád alapján tartott előkészítő ülés, illetve az egyezség elfogadásáról szóló bírói döntés törvényességét sem. Figyelemmel azonban arra, hogy az elsőfokú bíróság a Terhelt3fel szemben indult büntetőügyet jelen ügghöz egyesítette, és a védelem az elsőfokon eljáró bíró elfogultságát többek között az ezen az előkészítő ülésen történetekkel kívánta alátámasztani, ennek az eljárási cselekménynek a lefolytatása legfeljebb az eljáró bíró tárgyalásvezetése szempontjából képezhetette vizsgálat tárgyát a másodfokú eljárásban.

[40] Az eljárási szabálysértések vizsgálata eredményeképpen az ítéltábla elsőként is megállapította, hogy a törvényszék a perrendi szabályokat túlnyomórészt betartva folytatta le az eljárást, az ítélet hatályon kívül helyezését eredményező, a Be. 608. § (1) és (2) bekezdésében foglalt feltétlen, továbbá a Be. 609. § (1) és (2) bekezdése szerinti relatív eljárási szabálysértést az ítéltábla nem észlelt.

[41] A védelem által hivatkozott hatályon kívül helyezési okok kapcsán az ítéltábla az alábbi álláspontra helyezkedett.

[42] Terhelt2 II. r. vádlott védője fellebbezésében elsődlegesen az elsőfokú ítélet meghozatalában elfogult, így a törvény szerint kizárt bíró részvételére hivatkozott [Be. 608. § (1) bekezdés *b*) pont], ehhez később csatlakozott Terhelt1 I. r. vádlott védője is a perbeszédében.

[43] A védelem álláspontja szerint az elsőfokon eljáró bíró elfogultságát alapozza meg az a tény, hogy törvénytörő módon hagyta jóvá a Terhelt3fel kötött egyezséget. A védelem érvelése szerint azért volt törvénytörő a Terhelt3fel kötött egyezés elfogadása, mert őt a törvénytörő az előkészítő ülésen nem hallgatta ki. Ezzel az elsőfokú bíróság – álláspontjuk szerint – megszegte a Be. 732. § (5) bekezdésében írt kötelező szabályt, ami az ítélezési gyakorlat szerint akadálya az egyezés jóváhagyásának. A II. r. vádlott védője álláspontja alátámasztására hivatkozott a helység44i Ítéltábla Bf.447/2021/15. számú határozatára, amely szerint a vádlott kihallgatásának teljes mellőzése esetén a bíróság nincs is abban a helyzetben, hogy megítélje azt, a vádlott megértette-e az egyezés természetét és jóváhagyásának következményeit, nem tudja megítélni, hogy a vádlott beszámítási képessége és beismerésének önkéntessége iránt mutatkozik-e észszerű kétely, illetve azt sem, hogy a beismerő nyilatkozat mennyire egyértelmű.

[44] A védelem fenti érvelése több okból is alaptalan. Először is rögzítendő, hogy a másodfokú eljárásban Terhelt3 terheltként nem szerepelt, így az ő büntetőjogi felelősségét megállapító ítélet és az azt megelőző, az ő felelősségrevonásának alapját képező (külön) eljárás törvényessége nem volt tárgya a felülbírálatnak. Ez már csak azért is kizárt, mert a vele szemben hozott ítélet 2022. december 9. napján jogerőre emelkedett, így a Be. XCIX. Fejezete szerint lefolytatott eljárás esetleges hibái legfeljebb rendkívüli perorvoslati eljárásban lennének vizsgálhatók. Nem voltak vizsgálhatók az egyezés elfogadásának körülményei azért sem, mert még ha az törvénytörő is lett volna, az semmilyen formában nem hatott volna ki a Terhelt1 I. r. vádlott és Terhelt2 II. r. vádlott ellen lefolytatott büntetőeljárásra és a velük szemben hozott ítéletre. Az egyezés elfogadása körében elkövetett eljárási szabálysértéseket kizárólag Terhelt3 és védője, illetve az ügyészség sérelmezheti rendkívül perorvoslati eljárásban.

[45] A jelen ügy terheltjei szempontjából kizárólag annak volt jelentősége, hogy 1) az elsőfokon eljáró bíró elfogultlanságát megkérdőjelezheti-e a Terhelt3 részvételével megtartott előkészítő ülés, illetve az azon született döntések, 2) Terhelt3 vallomása hiteles volt-e. Ezt a két kérdést vizsgálva abból a tényből kell kiindulni, hogy az elsőfokú bíróság jóváhagyta az egyezséget, de úgy határozott, hogy Terhelt3 részletes, Terhelt1 I. r. és Terhelt2 II. r. vádlottak és védőik jelenlétében történő kihallgatása nélkül nem hoz ítéletet az ügyében. Ez a tény már önmagában is megkérdőjelezi, hogy az elsőfokon eljáró bíró eleve eldöntötte volna az ügyet.

[46] Az ügyiratok alapján az kétségtelen, hogy a törvényszék nem hallgatta ki Terhelt3et az előkészítő ülésen. Annak eldöntése során, hogy ez perjogilag miként értékelendő, abból indult ki az ítéltábla, hogy a helység44i Ítéltábla védelem által hivatkozott döntése a jelen ügyben eljáró Fővárosi Ítéltáblát nem köti, emellett a beismerő nyilatkozat elfogadásán alapuló eljárásokban a törvényességi vizsgálat fókuszában nem is ez áll, hanem az, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint volt-e akadálya a beismerő nyilatkozat elfogadásának, illetve az egyezség jóváhagyásának. Ennek feltételei a vádlott kihallgatása nélkül is tisztázhatók, sőt, ha a vádlott él a hallgatás jogával, kizárólag az egyéb peradatok alapján tisztázható és tisztázandó.

[47] Másrészt pedig a helység44i Ítéltábla hivatkozott határozatában nem is azért helyezte hatályon kívül az elsőfokú ítéletet, mert elmaradt a vádlott kihallgatása, hanem azért – mint ahogy az a határozat védelem által nem idézett [32] bekezdéséből is egyértelműen kitűnik –, mert a vádlott „kizárólag a vádirattal kapcsolatban nyilatkozott, az egyezség természetével és jóváhagyásának következményeivel kapcsolatban azonban nyilatkozatot nem tett, erre a törvényszék sem hívta fel”. Ez a – nem vitásan az adott eljárás alapjául szolgáló, evidens jelentőségű – probléma jelen ügyben nem azonosítható. A 23.B.298/2021/10. számú jegyzőkönyv tanúsága szerint Terhelt3 a következő nyilatkozatokat tette az előkészítő ülésen:

– „A figyelmeztetéseket megértettem, azt is, hogy milyen következményekkel jár az, ha bűnösségem elismerem és lemondok a tárgyaláshoz való jogomról. Beismerem mindkét cselekményben a bűnösségemet, és lemondok a tárgyaláshoz való jogomról.”

– „Az eddigi beismerő vallomásaimat mindkét cselekmény tekintetében maradéktalanul fenntartom.”

– „Biztos, hogy beismerem a bűnösségemet mindkét cselekményben, elolvastam, és értem azt, hogy mit tartalmaz ez az egyezség, alá is írtam az ügyészséggel ezt a megállapodást.”

– „Értem az ezzel járó jogkövetkezményeket is.”

– „A beismerésem abszolút önkéntes.”

– „Minden úgy történt, ahogy azt a vádirat tartalmazza mindkét cselekményt illetően, mind a sértett2 sérelmére elkövetett cselekmény tekintetében, illetve a név12-féle ügy tekintetében is.”

[48] Ezen nyilatkozatok alapján a másodfokú bíróságban nem merült fel kétely az iránt, hogy Terhelt3 minden szükséges tájékoztatást megkapott a beismerő nyilatkozat megtétele előtt, az elsőfokú bíróság eljárása körültekintő, minden lényeges részletre kiterjedő volt. Ebből következően egyrészt nem tartható fel semmilyen, az eljárás bírójának elfogultságára következtetést engedő körülmény, másrészt az előkészítő ülésen történtek Terhelt3 szavahihetőségét nem kérdőjelezi meg.

[49] Azt is értékelni kellett, hogy Terhelt3 kihallgatása nem maradt el, mivel arra sor került az egyesítés után a jelen ügyben tartott elsőfokú tárgyaláson. Ezzel lehetősége nyílt az elsőfokú bíróságnak arra, hogy az egyezségkötéssel kapcsolatos valamennyi ténykérdést a védelem jelenlétében tisztázza, és a Be. 737. § (2) bekezdése alapján az a lehetőség is nyitva állt előtte, hogy amennyiben a bizonyítás eredménye alapján az egyezség megtagadásának lett volna helye, az egyezséget jóváhagyó végzést hatályon kívül helyezze. Erre nem került sor, ilyen irányú indítványt sem az ügyészség, sem Terhelt3 vagy a védője nem terjesztett elő, és a másodfokú bíróság sem észlelt olyan okot, amely ezt a döntést indokolta volna.

[50] A védelem hivatkozott arra is, hogy az egyezség megtagadását indokolta volna a vádirati tényállás és a Terhelt3 gyanúsítottai vallomása között feltárható eltérés is. E körben az ítéltábla ismét abból indult ki, hogy az egyezség jóváhagyása a felülbírálat során ténykérdés, annak törvényessége a két vádlottat érintő eljárás jogszerűsége kapcsán már nem vitatható. Ettől független a Terhelt3 által tett vallomás hitelessége, és ennek körében vizsgálendő az is többek között, hogy hány lövésről adott számot, és ez az adat hogyan viszonyul az egyéb bizonyítékok alapján megállapítható tényekhez. Elöljáróban csupán arra utal e helyen a másodfokú bíróság, hogy a sértett testét elérő és a halálát okozó lövések számát illetően nincs érdemi eltérés a vádirati tényállás és a terhelti vallomás között.

[51] Összességében az egyezség jóváhagyásának perjogi kérdéseit a jelen ügyben nem lehetett vizsgálni, így sem abszolút, sem pedig relatív okból nem eredményezhette az ítélet hatályon kívül helyezését. Az, hogy a bíróság elfogadja-e egy vádlott beismerő nyilatkozatát vagy az általa kötött egyezséget, vádlott-társai joggyakorlására semmilyen formában nem hat ki, önmagában ez a tény semmilyen hatással nincs az egyezséggel nem érintett vádlottakkal szemben indult eljárás lefolytatására, a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, illetve az intézkedés alkalmazására. Az egyezséget kötött vádlott személye, illetve az általa tett vallomás a többi vádlottal szemben indított eljárásban kizárólag, mint bizonyítási eszköz jelenik meg, beismerő vallomását is mint személyi bizonyítási eszközt kell értékelés alá vonni. Ebből következően, ha az egyezséget kötött vádlott kihallgatása során a bíróság megtartotta a vonatkozó eljárásjogi szabályokat, az általa tett vallomás törvényes bizonyítási eszköz, és az a tényállás alapjául szolgálhat. Ebből a szempontból az egyezségkötés körében elkövetett esetleges eljárás szabálysértéseknek nincsen semmilyen jelentősége.

[52] A védelem kifogásolta azt is, hogy az elsőfokú bíróság Terhelt3 vallomása ellenőrzésére kísérletet sem tett, amiből – a védelem következtetése szerint – az látszik, hogy az elsőfokon eljáró bíróságnak ezt a vallomást kritika nélkül elfogadta már az előkészítő ülésen, és a bizonyítási eljárás során sem vizsgálta Terhelt3 szavahihetőségét, a vallomásában foglaltakat tényként kezelve folytatta le a teljes eljárást.

[53] Ennek a kifogásnak a ténybeli alapjai hiányoznak. Az elsőfokú bíróság rendkívül részletesen hallgatta ki Terhelt3et a tárgyaláson, kihallgatása összesen öt tárgyalási napot ölelt fel, a védelem feltehetette a kérdéseit, e körben a törvényszék kizárólag annyi korlátozást alkalmazott, ami a tárgyalás rendjének fenntartásához és a kihallgatás vád keretei között

tartásához feltétlenül szükséges volt, meghallgatta a Terhelt3et vizsgáló pszichológus szakértőt, gondoskodott a védelem által készített magánszakvélemények beemeléséről a bizonyítás anyagába, majd mindezen bizonyítékokról ítéletében beszámolt, és levezette, hogy azok mennyiben érintik a Terhelt3 által tett vallomás hitelességét. Ez az összevetés nem volt hibátlan, és az több ponton kiegészítésre is szorult, de az világosan látszik a bizonyítás anyagából és az elsőfokú tárgyalás lefolytatásából, hogy az elsőfokú bíróság kellő kritikával viszonyult Terhelt3 saját magát, de főként társait is terhelő vallomásához.

[54] Az Alkotmánybíróság a 26/2021. (VIII. 11.) AB határozatban kifejtette, hogy ha az eljárás több terhelt ellen folyik, az egyik terhelt büntetőjogi felelősségének – akár a terhelt bűnösséget beismerő nyilatkozatán alapuló – megállapítása nem mentesíti a bíróságot az egyéb terhelt(ek) büntetőjogi felelősségét érintő teljes körű bizonyítás és mérlegelés kötelezettsége, a büntetőjogi felelősség személyhez kötődő elbírálása alól. Az előkészítő ülésen nem a bíróság által lefolytatott teljes körű bizonyítás vezet a beismerő terhelt büntetőjogi felelősségének a megállapításához, a bíróság a beismerő nyilatkozat elfogadásával mindössze arról foglal állást, hogy a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadásának a feltételei fennállnak. Mindebből az következik, hogy az előkészítő ülésen nem folytatható olyan bizonyítás, amelynek eredményeként a beismerő terhelt bűnösségével összefüggésben a bíróságnak, az eljáró bíróság bármely tagjának saját meggyőződése alakulhatna ki. Ilyen előzetes bírói álláspont hiányában pedig nem áll fenn olyan objektív körülmény, amely a bíróság döntéshozatalát az egyéb terhelteket érintően szükségszerűen meghatározná, és amely miatt a bíró pártatlansága megkérdőjelezhetővé válna. Az Alkotmánybíróság szerint ilyen előzetes álláspont hiányában nem sérül a pártatlanság látszata, és a bíróság pártatlansága a bűnösséget be nem ismerő terhelt büntetőjogi felelősségének a vizsgálatában még akkor sem kérdőjelezhető meg, ha a vádlottak cselekvősege szorosan összefügg, és az elkövetési magatartás egymást kiegészíti. Nem sérül ezért a pártatlan bírósághoz való jog pusztán amiatt, mert utóbb, a tárgyalás eredményeként a vádlott(ak) ügyében olyan bíró ítélezik, aki korábban, az előkészítő ülésen a bűnösséget beismerő vádlott(ak) nyilatkozatát elfogadta, és a büntetőjogi felelősség(ük)ről ítélettel határozott.

[55] Ezek az alkotmányos elvek jelen eljárásban is irányadók: kizárólag azon az alapon nem lehet részrehajlónak tekinteni az elsőfokon eljáró bírót, hogy még az I. és II. r. vádlottakkal szemben a 2. tényállási pontban foglalt cselekményre irányuló bizonyítás megkezdése előtt elfogadta Terhelt3 beismerő vallomását.

[56] A védelem további, a pervezetés körében tapasztalt visszasságokkal igyekezett alátámasztani az elsőfokon eljáró bíró objektivitásának hiányát, így hivatkozott arra, hogy 1) elutasította a bizonyítási indítványokat, 2) megtiltotta kérdések feltételét és a válaszadást, 3) irányított kérdéseket tett fel, 4) elfogadhatatlan megjegyzéseket tett a védelem által felkért szakértőkre, 5) törvénysértő megoldást választott a szakértői vélemény ismertetésére.

[57] A bizonyítási indítványok elutasítása kapcsán előterjesztett védelmi kifogások minden alapot nélkülöznek, de még ha e körben kifogásolható is lenne a törvényszék eljárása,

azt nem az elsőfokon eljáró bíró elfogultsága, hanem legfeljebb az elsőfokú ítéletben megállapított tényállás felderítetlensége körében lehetne értékelni. Az ítéltábla erre a kérdésre ott fog visszatérni, ezen a ponton annak rögzítésére szorítkozik, hogy nem merült fel olyan további bizonyítás szükségessége, amelyet a tényállás megalapozott megállapítása feltétlenül indokolt volna, de amelyet elmulasztott felvenni az elsőfokú bíróság.

[58] Az tényként állapítható meg, hogy a törvényszék számos kérdés feltevését megtiltotta a védőknek és a vádlottaknak, illetve több kérdés esetén nem engedélyezte a kihallgatottaknak a válaszadást. Azonban áttekintve a védelem által a fellebbezésben kifogásolt kérdéseket, ezek mind olyanok, amelyek a vád tárgyává tett cselekmények bizonyítása vagy az ügyészség által felajánlott terhelő bizonyítékok hitelessége szempontjából irrelevánsak voltak. A védelem által idézett kérdésekből és az azokra adott elsőbírói reakciókból jól látható, hogy a törvényszék nagyon határozottan – és nem mellékesen helyesen – behatárolta a jelen ügyben vizsgálható és vizsgálandó kérdéseket, és csak azokra a tényekre nem engedett bizonyítást, amelyek a Terhelt1 I. r. vádlott ellen indított más büntetőeljárásokban vizsgált bűncselekményekkel voltak összefüggésben, illetve olyan, a kilencvenes években történt leszámolásos cselekményekkel, amelyeket az ügyészség soha nem tett vád tárgyává.

[59] Vitathatatlan, hogy az elsőfokú bíróság a Terhelt3, tanú1, sértett1 és tanú17 szavahihetőségére irányuló egyes védői kérdések feltételét valóban korlátok közé szorította. A tárgyalási jegyzőkönyvekből jól nyomon követhető, hogy a törvényszék abból indult ki, hogy a szavahihetőség kérdésében való döntés a bíróság feladata. Ez alapvetően helyes meglátás, valóban a bíróságé a végső szó minden egyes bizonyíték elfogadhatósága kérdésében, de a védelemnek joga van e körben is észrevételeket tenni és kérdéseket megfogalmazni a kihallgatottak irányába. Mindezzel azonban az elsőfokú bíróság nem vonta el a védelem azon jogát, hogy a kihallgatottak szavahihetőségét ellenőrizze, csupán annak módszerét kifogásolta, és azt tiltotta meg, hogy a kihallgatottaknak más büntetőeljárások kapcsán tegyenek fel kérdéseket. A vádlottaknak és védőknek ezt leszámítva szinte korlátlan lehetősége volt a tanúk kikérdezésére, sőt, a törvényszék számos esetben megtilthatta volna az újabb és újabb ismétlő kérdésekre a válaszadást, ezt azonban nem tette meg. Ennek eredményeként voltak olyan tárgyalási napok, amikor szinte kizárólag a védelem tett fel kérdéseket Terhelt3nek, tanú1nek, sértett1nek és tanú17nek, és a kérdések túlnyomó része korábban már (nem ritkán többször is) elhangzott, arra válasz is érkezett.

[60] A védelem itt tárgyalt kifogása kapcsán ezért az leszögezhető, hogy a bíróság elfogultságát nem alapozta meg, ezért az ítéltáblának ezt meghaladóan azt kellett vizsgálnia, hogy a védelem kérdezési jogának említett korlátozása eredményezte-e a tényállás felderítetlenségét. Erre pedig szintén nemleges válasz adható. Ugyan a védelem nem tehetett fel valamennyi, a kihallgatott terhelő tanúk szavahihetőségét a saját álláspontja szerint ellenőrizni hivatott kérdését, de a tanúvallomások hitelességét a törvényszék minden törvényes módon behatóan vizsgálta, és a szükséges tisztázó kérdéseket maga is feltette nekik.

[61] A védelem kifogásolta azt is, hogy az eljáró bíró irányított kérdéseket tett fel, és ezen álláspontja alátámasztására a II. r. vádlott védője fellebbezésében számos kérdést fel is idézett. A védelem helyesen hivatkozott az eljárási törvény irányadó rendelkezésére: a terheltnek nem tehető fel olyan kérdés, amely a választ magában foglalja vagy a feleletre útmutatást tartalmaz [Be. 186. § (3) bekezdés a) pont]. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a kihallgatás folyamán soha ne lehetne olyan kérdést feltenni, amely az ügy tárgyát illetően semmilyen információt nem tartalmaz, hiszen ez alapvető korlátja lenne az érdemi kihallgatásnak. Éppen ezért nem is lehet kiragadott kérdések alapján, a kontextus ismerete és az adott kérdés megfogalmazásához vezető kihallgatásrész elemzése nélkül következtetéseket levonni arra, megfelelő volt-e a kérdezés módja.

[62] Nem kifogásolható ugyanis, ha a kérdezésre jogosult alapvetően nyitott kérdésekkel hallgatja ki a vádlottat vagy tanút, majd az ezekre adott válaszok után is tisztázatlan tényekre úgy kérdez rá, hogy a korábbi válaszokból kinyert vagy a peradatokból egyébként már megismert információkat az újabb kérdésbe foglalja. Az ilyen tisztázó kérdések akár eldöntendő, és így olyan kérdések is lehetnek, amelyek a választ magukban foglalják. A Terhelt3 Terhelt1 I. r. vádlottal való találkozásának helyét tisztázni próbáló bírói kérdéssor pontosan ilyen volt: kizárólag akkor kísérelte meg leszűkíteni az eljárás egyéb adataiból ismert helységekre a kérdéseket, amikor Terhelt3 az e körben feltett kérdésekre nem adott pontos választ. Az egyéb, a fellebbezésben idézett kérdések kapcsán sem fogalmazható meg semmilyen kifogás, minden azokban közölt tényre korábban feltett az elsőfokon eljáró bíró nyitott kérdést is, így azok sem esnek tilalmazott kérdések körébe.

[63] Kifogás érte az elsőfokon eljáró bíró által a tárgyaláson tett, illetve az elsőfokú ítéletben olvasható megjegyzéseket is. Először is rögzítendő, hogy az eljáró bíró saját – csak személyiségjegyeiből, bírói habitusából, általános egyéb szokásaiból, nem pedig elfogultságából eredeztethető – tárgyalásvezetési és ítéletszerkesztési stílusát perorvoslati támadás nem érheti, kizárási ok csak akkor valósul meg, ha abból az ügyben résztvevő személyekkel szembeni szubjektív pártatlanság kritériumainak sérülme összhatásában egyértelműen felismerhető. Ezért ha az elsőfokú bírósági tárgyaláson elő is fordulnak nem túl szerencsésen, nem kellően szabatosan megválasztott kifejezések, vagy éppen olyan mondatok, amelyek szükségtelen, nem feltétlen odaillő – akár a tárgyalás méltósága, tekintélye ellen ható – jelzőt is tartalmaznak, ezek, ha emellett egyébként az ügy elbírálásának folyamatában és magában az ítéletben az objektivitás hiánya nem tettenérhető, a vizsgált hatályon kívül helyezési okot nem alapozzák meg.

[64] A jelen ügy nehézségi fokát jellemző 26 teljesen kihasznált tárgyalási nap és az azt övező médiaérdeklődés, továbbá a pervezetés, az eljárási résztvevők rendkívül aktív magatartása okozta fokozott figyelem terhe mellett óhatatlanul előfordulhatnak kritizálható megjegyzések és félmondatok. Ahogy azonban a védelem által kimerítően idézett BH2023. 182. számon közzétett eseti döntésből is levezethető, az ilyen megnyilvánulások kivételesek maradtak, és nem általában voltak jellemzőek az eljáró bíró tárgyalásvezetésére, ezért ezekből nem lehet prejudikálásra és így elfogultságára sem következtetést vonni. Túl azon, hogy az adott bíróra egyéniesíthető, minden felülbírált ügye alapján kimutatható, szóhasználatában néhol a hivatalos stílust nélkülöző – és emiatt valóban nem minden ok nélkül bíralt – egyéb minta egyes elemeiben kétségtelenül eltér a bevett és elfogadott formális kifejezésmódtól, egészen addig, amíg a védelmi fellebbezések a négy évig tartó tárgyalássorozat összesen 1331

oldalnyi szó szerinti jegyzőkönyvből csupán 10-12 bírói kiszólást tudnak kritika alá venni, ezek a kifejezések az objektivitás hiányát nem alapozták meg. Ugyanez igaz a 327 oldalas ítéletből kontextus nélkül kiragadott 8 mondatra is.

[65] További védelmi kifogás érte a törvényszék azon eljárását, amely során a II. r. vádlott védőjét kérte fel az általa becsatolt magánszakvélemény ismertetésére. Annyiban alapos a védő kifogása, hogy a Be. 530. § (1) bekezdése szerint a szakvéleményt az egyesbíró vagy a tanács elnöke, esetleg a jegyzőkönyvvezető ismertetheti a tárgyaláson. A törvényszék tehát itt eljárási szabálysértést követett el, amely azonban nyilvánvalóan nem volt kihatással az eljárási résztvevők joggyakorlására, hiszen a szakvélemények lényege ismertetésre került a tárgyaláson, így azok tartalmát mindenki megismerhette, továbbá ennél lényegesen fontosabb, hogy azokat a törvényszék ítéletében a szükségesnél jóval nagyobb részletességgel bemutatta és elemezte is. Az ítéltábla a szakvélemények mikénti ismertetése és az eljáró bíró esetleges elfogultsága között eljárásjogilag értelmezhető összefüggést nem tudott felfedezni.

[66] A védelem által felhozott körülmények tehát nem támasztják alá az elsőfokon eljáró bíró elfogultságát, és azt több, az ügyiratok alapján egyértelműen rögzíthető tény egyenesen cáfolja. Így az, hogy a törvényszék mindvégig biztosította a vádlottak és védők kérdezési jogát, a védelem a fontosabb tanúkat lényegében újra kihallgatta, és ennek az elsőfokon eljáró bíró csak a feltétlenül szükséges mértékben szabott gátat. Ennek egyik markáns jele többek között az, hogy a 2020. szeptember 17. napján megtartott tárgyalási napon egy egész délelőttön át Terhelt I. r. vádlott tett fel kérdéseket sértett tanúnak, ennek során számos ismétlődő kérdés is elhangzott, és több, más ügyben keletkezett okirat ismertetésével igyekezett kétségbe vonni az I. r. vádlott tanú szavahihetőségét. Az elfogultságot cáfolja továbbá az a tény, hogy a törvényszék védelmi indítványra szó szerinti jegyzőkönyvet készített a tárgyalásról, annak ellenére, hogy a Be. a teljes jegyzőkönyv szó szerinti rögzítésére nem ad lehetőséget, csupán arra, hogy valamely kérdés, kifejezés vagy kijelentés szó szerint kerüljön jegyzőkönyvvezetésre. A szó szerinti jegyzőkönyv ráadásul válogatás nélkül tartalmaz minden, a tárgyalóteremben történ megszólalást, még azokat is, amelyeket az eljáró bíró a tárgyalás megnyitása előtt vagy tárgyalási szünetben tett meg.

[67] De ugyanígy objektivitását mutatja az is, hogy tanú 17 szavahihetősége kapcsán maga idézte és mutatta be azon más ügyekben született ítéleti értékeléseket, amelyek szerint a tanú vallomására ítéleti tényállás nem volt alapozható, és így ezeket is bevette saját értékelési körébe. Azt is meg kell említeni, hogy a 2. tényállási ponttal érintett emberölés motívumát érintő rendkívül széleskörű bizonyításból származó bizonyítékok értékelésénél is messzemenően a Be. 7. § (4) bekezdésében foglalt elv alapján eljárva a kétségeket a vádlottak javára írta, és egyébként a védelem által is fontosnak ítélt egyes vallomásokat, szakvéleményeket szó szerint emelt be határozatának indoklásába.

[68] Összességében az ítéltábla azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság a védelem által feltenni kívánt kérdések korlátozása és a magánszakvélemények ismertetése körében elkövetett ugyan kisebb, a lefolytatott bizonyítási eljárás összetettségéhez és terjedelméhez képest jelentéktelen eljárási szabálysértéseket, de ezek egyrészt nem voltak kihatással az

eljárás lefolytatására és a büntetőjogi főkérdés mikénti eldöntésére, másrésről semmilyen formában nem engednek következtetést az elsőfokon eljáró bíróság elfogultságára.

[69] A II. r. vádlott védőjének másodlagos indítványa is az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére irányult. Ennek indokaként előadta, hogy az elsőfokú bíróság több eljárási szabálysértést is elkövetett, amivel szükségtelenül és aránytalanul korlátozta a védelem jogait, így nem érvényesült a „fegyverek egyenlősége” sem. Ezen eljárási szabálysértéseket a 1) bizonyítás sorrendjének megválasztása, 2) az egyesített ügy iratainak megismerésének lehetővé tétele, 3) Terhelt3 kihallgatása és 4) az egyesítésről és elkülönítésről hozott döntések meghozatala során követte az elsőfokú bíróság a védelem álláspontja szerint. Az I. r. vádlott védője azt kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság nem biztosított megfelelő felkészülési időt a számára.

[70] A bizonyítás sorrendjével kapcsolatos eljárási szabálysértést abban vélte felfedezni a védelem, hogy a törvényszék közel fél éves késéssel, 2022. június 20. napján egyesítette a Terhelt3 ellen emelt vádon alapuló ügyet jelen üggyhöz, így az ő kihallgatása volt a bizonyítási eljárás utolsó eleme. Ezt a szándékát az eljáró bíró már az ügy korai szakaszában jelezte, az egyesítés időpontját ahhoz igazította, hogy utolsóként tudja kihallgatni Terhelt3et. Ennek következtében – a védelmi kifogás szerint – Terhelt3nek lehetősége volt felkészülni arra, hogyan tudja a vallomását a többi bizonyítékhoz igazítani, ami „veszélyeztette az igazság felderítésének kötelezettségét is”.

[71] A védelem által felhívott Be. 522. § (1) bekezdése szerint a bizonyítási eljárás a vádlott kihallgatásával kezdődik. A védelem értelmezése annyiban helytálló, hogy az eljárási törvény hivatkozott rendelkezése nem enged eltérést: a bizonyítási eljárás első lépése minden esetben a vádlott kihallgatása. Azonban ez a törvényi előírás az ügyek egyesítése esetén más tartalmat kap, hiszen, ha a bizonyítási eljárás már megkezdődött, és egy újabb ügyet egyesít a bíróság, az egyesítés folytán az ügybe lépő vádlott kihallgatása nem lehet a bizonyítási eljárás első stációja. Hangsúlyozandó továbbá, hogy egyáltalán nem szokatlan az, ha a vádlott a bizonyítási eljárás későbbi szakaszában tesz vallomást. Ez előfordulhat olyan módon, hogy maga a vádlott dönt védekezéstaktikai megfontolásokból úgy, megvárja a tárgyalási bizonyítás eredményét, és csak közvetlenül annak lezárása előtt teszi meg vallomását, de az is lehet, hogy a vádlottat objektív ok, például ismeretlen helyen tartózkodása akadályozza meg abban, hogy elsőként nyilatkozzon a tárgyaláson. Tehát egyáltalán nem idegen a bírói gyakorlattól az a helyzet, amikor a vádlott a bizonyítási eljárás anyagának ismeretében teszi meg vallomását.

[72] Annyiban nem minden alap nélküli a védelmi kifogás, hogy a bíróság feladata ennek a helyzetnek az elkerülése, és e körben az elsőfokú bíróság elmulasztott megtenni bizonyos intézkedéseket. Ez a tárgyalásszervezési megoldás formálisan törvényes volt, hiszen Terhelt3 III. r. vádlott kihallgatására közvetlenül az egyesítés után került sor, így a Be. 522. § (1) bekezdésében írtakat a törvényszék megtartotta. Azonban az egyesítéssel való késlekedés folytán eljárása nem felelt meg a perrendi előírások mögött húzódó jogalkotó szándéknak, jelesül annak a kíváncsnak, hogy a vádlott lehetőleg még a bizonyítás anyagának ismerete

nélkül tegye meg vallomását. Mindezzel együtt az ítéltábla megítélése szerint ezzel a perszervezési megoldással volt biztosítható a hatékony és észszerű határidőn belül lefolytatott eljárásban történő felelősségre vonás, amely követelmény a Be. (1) preambulumbekkezdése alapján az egész büntetőeljárást áthatja. Ugyanis ha a törvényszék Terhelt3 kihallgatását a lehető legkorábbi időpontban fogantatosítja, Terhelt3 jelenléte biztosításának és kihallgatásának eltérő rendjére, módjára figyelemmel (ti. Terhelt3 cselekvőségére az elfogadott egyezség miatt nem folyt bizonyítás és így nem is volt kötelező a jelenléte a tárgyaláson) nem tudta volna elkerülni a visszaidézését, és ismételt kihallgatásait a bizonyítás hátralevő anyagának, különösen a védelem szerint a szavahihetőségét leginkább befolyásoló magánszakvélemények tárgyalás anyagává tételét követően.

[73] A törvényszék azt helyesen ismerte fel, hogy Terhelt3 vallomásának hitelessége elsősorban az egyéb bizonyítékokkal való összevetés alapján ítélt meg. Márpedig ez feltételezi ezen bizonyítékok alapos megismerését, ami lehetővé tette azt, hogy Terhelt3 kihallgatása hatékonyan történhessen meg – nem csak a törvényszék, hanem a védelem részéről is. Ennek a logikának a helyességét az is mutatja, hogy a II. r. vádlott védője is ennek mentén építette fel fellebbezését, és Terhelt3 vallomásának értékelését az egyéb bizonyítékokból megállapítható tények elemzését követően végezte el.

[74] A védelem álláspontja szerint ez az eljárás veszélyeztette a valósághű tényállás megállapítását, mivel Terhelt3 fel tudott készülni a vallomástételre a tárgyalás korábbi anyagából. Azt a védelem nem vezette le, hogy ez a helyzet mennyiben veszélyeztette a megalapozott tényállás megállapítását, és ilyen összefüggést az ítéltábla sem tudott felfedezni. Az az elméleti lehetőség kétségtől adódott volt, hogy Terhelt3 a tárgyalás anyagához igazíthatja a vallomását. Ez azonban egyrészt a kihallgatása során tetterhető lett volna, másrészt pedig az ellene indult büntetőeljárás ügyirataiból a lényeges bizonyítékokat ettől függetlenül is megismerhette még a kihallgatása előtt. Az, hogy ez meg is történt volna, csupán a II. r. vádlott védője által elővezetett feltételezés csupán, amelynek a ténybeli alapjait nem mutatta be fellebbezésében. Ahogy a bíróság már utalt rá, az, hogy egy vádlott az eljárás anyagának ismeretében teszi meg vallomását a bizonyítási eljárás végső szakaszában, egyáltalán nem szokatlan a bírósági tárgyalások során. Az ebből fakadó bizonyítási kérdéseket a bizonyítékok mérlegelése körében kell kezelni, az az ítélet hatályon kívül helyezésére vezető eljárási szabálysértésnek akkor sem minősülhet, ha a tárgyalás ilyen ütemezése során a bíróság esetleg nem teljes mértékben a perjogi szabályokkal összhangban járt el.

[75] A II. r. vádlott védője hivatkozott arra is, hogy Terhelt3 kihallgatása előtt nem ismerhették meg az egyesített ügy teljes iratanyagát, ami a tárgyalás megtartásának akadályát képezte, ennek ellenére az elsőfokú bíróság megtartotta a tárgyalást. A védelem érvelése szerint Terhelt3 vallomásának és szavahihetőségének ellenőrzéséhez a teljes iratanyag, köztük a bűnpártolás miatt emelt vád iratainak ismerete is szükséges lett volna. Ennek hiányában sérült a fegyveregyenlőség elve.

[76] Az ügyiratok tartalma alapján megállapítható, hogy a törvényszék a 2022. június 20. napján tartott tárgyaláson kihirdetett 23.B.979/2019/156-II. számú végzésével egyesítette jelen üggyhöz a Terhelt3 ellen 23.B.298/2021. számon indult büntetőügyet. A végzés kihirdetése után a törvényszék nyomban megkezdte Terhelt3 III. r. vádlott kihallgatását. Ekkor indítványozta a II. r. vádlott védője az egyesített ügy iratainak megismerését, amelyet az elsőfokú bíróság a 156-III. sorszámú végzésével elutasított. A Be. 100. § (8) bekezdéséből következően a végzés ellen fellebbezési jogot is biztosított, ezzel azonban a védelem nem élt.

[77] Ettől eltekintve a törvényszék az iratmegismerési jog korlátozásával valóban eljárási szabálysértést követett el. Az egyesített ügy iratai az ügyiratok részét képezik, így a megismerés korlátozására kizárólag a Be. 100. §-ában meghatározott okokból kerülhet sor. Ilyen okra az elsőfokú bíróság nem hivatkozott, és az ítéltábla sem tárt fel olyan körülményt, amely indokolhatta volna a védelem iratmegismerési jogának korlátozását. Az, hogy az egyesített ügy iratai olyan cselekmény kapcsán is tartalmazzanak bizonyítási eszközöket, amelyek az iratmegismerést indítványozó vádlottat nem érintik, a bírósági eljárásban nem vezethet semmilyen korlátozáshoz. Az pedig, hogy a megismerni kívánt iratok megegyeznek a már korábban a bíróságra benyújtott iratokkal, szintén nem lehet alapja a megismerési jog korlátozásának, a védelemnek ettől függetlenül joga van megismeri ezeket az iratokat is.

[78] Ez az eljárási szabálysértés azonban a védelemhez való jog korlátozását és a fegyveregyenlőség sérelmét csak rendkívül szűk körben, és egyébként is csak átmenetileg eredményezte. Ugyanis azt helyesen állapította meg a törvényszék, hogy a 2. tényállási pontra vonatkozó bizonyítékok a két ügyiratban lényegében egyező tartalommal szerepelnek, eltérés kizárólag a Terhelt3 személyét érintő bizonyítékoknál tárható fel. Ezek közül is csupán a pszichológus szakértői véleménynek volt relevanciája, és annak is kizárólag Terhelt3 szavahihetősége körében. Az elsőfokú bíróság először ennek megismerésétől is elzárta a védelmet, azonban később a szabálysértést orvosolta, az iratokat megismerhetővé tette, és a védelem ez alapján tudta a pszichológus szakértő idézését indítványozni, amelynek a törvényszék eleget is tett. Ezen kívül a kérdéses iratokat a védelem még Terhelt3 kihallgatásának befejezése előtt megismerhette, így nem volt akadálya annak, hogy azok ismeretében kérdéseket tegyenek fel neki. Mindezek alapján az ítéltábla arra a következtetésre jutott, hogy az elemzett eljárási szabálysértés nem befolyásolta lényegesen a védelmi jogok gyakorlását.

[79] A védelem Terhelt3 tárgyalási kihallgatásának lebonyolítási módjában is a védelmi jogok megsértésére hivatkozott. E körben azzal érvelt a II. r. vádlott védője, hogy a Be. 86. § (2) bekezdése kizárólag a természetes személy sértett és a tanú esetében teszi lehetővé a személyazonosság megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságok technikai eszközzel torzítását, illetve azt, hogy korlátozza a védő jelenléti jogát az eljárási cselekményen. Kifejtette továbbá, hogy Terhelt3 más vádlottak távollétében történő kihallgatása a Be. 85. § (1) bekezdés *h)* pontja alapján „törvényes lehet”, azonban minden alapot nélkülöz a külön helyiségben és telekommunikációs eszköz útján történő kihallgatása, mivel semmilyen olyan körülmény nem állapítható meg, amely alapján Terhelt3 kímélete érdekében szükség lett volna ezen intézkedések alkalmazására. Ennek folytán sérült a tárgyalás közvetlensége, mivel a védelem nem észlelhette Terhelt3 ténybeli előadásának körülményeit. Összeségében a védelem arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság Terhelt3 vallomását tiltott módon és az

eljárási résztvevők büntetőeljárási jogainak lényeges sérelmével szerezte be, így azt a bizonyítékok közül ki kell rekeszteni.

[80] Az ügyiratok tartalma alapján megállapítható, hogy Terhelt3 III. r. vádlott az elsőfokú tárgyaláson történt kihallgatása lezárásáig a Be. 96. § (5) bekezdése alapján részt vett a Védelmi Programban. A Be. 95. és 96. §-ának összevetéséből az vezethető le, hogy a Védelmi Programban résztvevő terhelt esetében is kizárólag a Be. 85. §-ában rögzített kíméleti intézkedések alkalmazhatók, a Be. 86. §-ában szabályozott védelmi intézkedések nem. Erre figyelemmel alapos az a védelmi kifogás, amely szerint a Be. 86. § (2) bekezdés *a)* pontjában foglalt, a telekommunikációs eszköz útján történő kihallgatás során használt technikai torzítás Terhelt3 vonatkozásában nem volt alkalmazható.

[81] Azonban semmilyen eljárásjogi alapja nincs a telekommunikációs eszköz használatának elrendelése miatti védelmi kifogásoknak. A Be. 85. § (1) bekezdés *k)* pontja szerint a bíróság a különleges bánásmódot igénylő személy jelenlétét telekommunikációs eszköz útján biztosíthatja az előjárási cselekményen. Ez nem jelenti azt, hogy a kérdéses személy ne lenne jelen a tárgyaláson, ahogy az a tény sem eredményezi a vádlottak és védők jelenléti jogának korlátozását, hogy a kihallgatott a tárgyalóteremtől eltérő helyiségben tartózkodik a kihallgatás során. A telekommunikációs eszköz alkalmazásával is valamennyi előjárási résztvevő jelenléti joga biztosított attól teljesen függetlenül, hogy a tárgyalóteremben vagy az elkülönített helyiségben foglalnak helyet. A védelem állításával szemben tehát a törvényszék nem korlátozta a Be. 86. § (2) bekezdés *c)* pontja alapján a vádlottak és a védők jelenléti jogát a tárgyaláson, minden erre alapított védelmi kifogás alaptalan.

[82] Mint ahogy alaptalan annak kifogásolása is, hogy a törvényszék telekommunikációs eszközt alkalmazott. Erre a már hivatkozott jogszabályhelyek alapján joga volt, de a Védelmi Programban való részvétel erre kötelezettséget is teremtett: a Be. 122. § (3) bekezdés *b)* pontja szerint a Védelmi Programban részt vevő terhelt jelenlétét igénylő előjárási cselekmény esetén a bíróság csak különösen indokolt esetben mellőzheti a telekommunikációs eszköz használatát. Ilyen esetre utaló tény az ítéltábla nem tudott feltárni, vagyis az elsőfokú bíróság éppen akkor követett volna el törvénysértést, ha Terhelt3-et a tárgyalóteremben hallgatta volna ki.

[83] A védelmi kifogások mindössze annyiban alaposak, hogy a törvényszék nem rendelhetette volna el a technikai torzítást. Ez a probléma azonban már az elsőfokú tárgyaláson orvoslásra került azzal, hogy – technikai hiba okán – a torzítás Terhelt3 kihallgatásának későbbi szakaszában nem került alkalmazásra, így a védelem sem volt elzárva attól, hogy a fellebbezésben is kifogásolt tények tekintetében ismét feltegye a kérdéseit. A közvetlenség elvének sérelmére alapított egyéb kifogásokat sem tudta elfogadni az ítéltábla. A telekommunikációs eszköz használata mindig minimális információvesztéssel jár, ez a kihallgatás ilyen módszerrel történő foganatosítása esetén elkerülhetetlen. Ezt is figyelembe vette a jogalkotó, amikor úgy ítélte meg, hogy bizonyos előjárási érdekek, jelen esetben a Védelmi Programban részt vevő Terhelt3 jogos érdekei érvényesítéséhez szükséges a közvetlenség bizonyos fokú korlátozása. Ezek a korlátozások aránytalannak pontosan a

törvényi engedély miatt semmilyen körülmények között nem tekinthetők, ettől függetlenül ugyanis a vádlottak és védők mindvégig hallották Terhelt3 vallomását, az eljárási későbbi szakaszában már látták is őt, az általa tett mozdulatokat, gesztusokat az elsőfokú bíróság kimerítően jegyzőkönyvbe foglalta, és a védelem nem volt elzárva attól, ha ezek kapcsán fennmaradt bármilyen kétely, azt kérdések, észrevételek útján tisztázza.

[84] A védelem helytelenítette a törvényszék azon eljárását is, amely során a Terhelt3fel szemben emelt vád alapján indult ügyet jelen ügghöz egyesítette, majd a kihallgatását követően azt elkülönítette, és az ő vonatkozásában külön hozott ítéletet. A II. r. vádlott védője által levezetett érvelés szerint az elsőfokú bíróságnak az egész tárgyalást egységesen, valamennyi vádlott jelenlétével kellett volna lefolytatnia, és a teljes bizonyítási eljárás lefolytatását követően különíthette volna el Terhelt3re az ügyet, és kizárólag az elsőfokú ítélet kihirdetése érdekében. Kifejtette továbbá, hogy még ebben az esetben is csak akkor kerülhet sor az elkülönítésre, ha annak egyéb feltételei fennállnak, e körben példaként említette, hogy a katonai büntetőeljárásban a tényállás szoros összefüggése a Be. 696. § (3) bekezdése alapján olyan elem, amely a több terhelt felelősségének egy eljárásban történő elbírálását teszi szükségessé. Ebből levezette a II. r. vádlott védője azt, hogy a tényállás szoros összefüggése a „rendes büntető eljárásban (civil vádlottak esetén) is olyan elem, amely az egy eljárásban való elbírálást, azaz éppen az elkülönítés mellőzését indokolja”. Végül arra is hivatkozott, hogy jelen ügyben nem volt olyan körülmény sem, amely az elkülönítés általános feltételei alá lett volna vonható.

[85] A fenti védelmi érvelés kapcsán először is rögzítendő, hogy a védelem egyáltalán nem vezette le, hogy az egyesítés és elkülönítés kapcsán elkövetett esetleges eljárási szabálysértések mennyiben voltak bármilyen kihatással az I. és II. r. vádlottak ellen folytatott büntetőeljárásra, illetve a velük szemben hozott ítéletre. A fellebbezésben állított eljárási szabálysértések alapvetően Terhelt3re hathattak volna ki, a másik két vádlottra legfeljebb áttételesen, de érdemben semmiképpen nem.

[86] Az elkülönítés törvénysértő jellege kapcsán levezett védői érvelés emellett alapjaiban is hibás. A katonai büntetőeljárásra irányadó Be. 696. § (3) bekezdése hatásköri szabály, amely a katonai büntetőeljárás személyi hatályát terjeszti ki a nem katona vádlottakra abban az esetben, ha az ellenük emelt vádban szereplő cselekmény tekintetében nem állnak fenn az elkülönítés feltételei. Ez nem azt jelenti, hogy ha a vádlottakkal szemben emelt vádban írt tényállás szorosan összefügg, akkor soha nincs helye az elkülönítésnek. A felhívott norma helyes értelmezése az, hogy ha a szoros ténybeli összefüggés folytán nincs helye elkülönítésnek, akkor katonai büntetőeljárás alá vonható a civil terhelt is. Ebből a speciális hatásköri szabályból nem lehet levezetni semmilyen további feltételt a Be. 146-147. §-aiban foglalt általános szabályok alkalmazásához.

[87] Az elkülönítés mindig célszerűségi döntés, amely során az elsőfokú bíróságnak rendkívül széles diszkrecionális döntési jogköre van. Ezt jelzi az is, hogy az egyesítés és elkülönítés tárgyában hozott határozat pervezető végzés, amit nem kell indokolni, és ellene nincs helye fellebbezésnek sem [Be. 449. § (4) bekezdés *d*) pont, 451. § (9) bekezdés, 580. § (1) bekezdés *d*) pont]. Ebből az is következik, hogy a másodfokú felülbírálat során az elkülönítés ténye vagy annak elmaradása kizárólag akkor vezethet az eljárás lefolytatására

vagy az érdemi döntésre lényegesen kiható eljárási szabálysértés megállapítására, ha anyagi jogi szabály alkalmazása teszi mellőzhetetlenné az egy eljárásban történő elbírálást.

[88] Mindezzel együtt a törvényszék eljárása nem volt kifogásoltan, azonban az eljárási szabálysértést nem Terhelt3 ügyének elkülönítésével, hanem annak egyesítésével követte el. Terhelt3fel szemben az ügyészség a Be. XCIX. Fejezte szerinti külön eljárásban emelt vádat. Az elsőfokú bíróság az eljárás folyamán a Be. 736. § (6) bekezdésére hivatkozással indokolta meg az ügyek egyesítését, amely törvényhely szerint, ha az ügyben valamennyi vádlott nem kötött egyezséget az ügyészséggel, illetve ha a bíróság nem hagyta jóvá valamennyi, az ügyészség és a vádlottak között létrejött egyezséget, a bíróság a vádról egységesen, tárgyalás alapján határoz.

[89] Ez az eljárási szabály azonban Terhelt3 tekintetében nem lett volna alkalmazható. Terhelt3fel szemben a Fővárosi Főügyészség NF.2210/2021/5-I. számon külön emelt vádat, a vádemelés folytán a Fővárosi Törvényszéken 23.B.298/2021. számon indult büntetőügyben más vádlott nem szerepelt. A hivatkozott norma célja az, hogy az adott vádban szereplő valamennyi vádlottal szemben lehetőség szerint az előkészítő ülésen szülessen ítélet azonos tényállás alapján. Ezzel együtt is lehetőség van arra, hogy a jóváhagyott egyezséggel érintett vádlottra elkülönítse a bíróság az ügyet az ítélet kihirdetése érdekében. Ezek azonban abban az ügyben, amelyben egyetlen vádlott, jelesül Terhelt3 szerepelt, értelemszerűen nem alkalmazhatók.

[90] Tehát a törvényszék akkor járt volna el törvényesen, ha az előkészítő ülésen a Terhelt3fel kötött egyezés jóváhagyása után vele szemben ítéletet hoz, majd őt a jelen ügyben tartott tárgyalásra tanúként idézi meg. Ha így járt volna el, nem lett volna eljárásjogilag kifogásolható a kihallgatás lefolytatásának módja sem, hiszen a tanú esetében valóban semmi akadálya nem lett volna a telekommunikációs eszköz használata során a technikai torzításnak.

[91] Mindez azonban a Terhelt1 I. r. vádlottal és Terhelt2 II. r. vádlottal szemben hozott elsőfokú ítélet felülbírlata során szintén nem bír semmilyen jelentőséggel. A Terhelt3 ellen indult büntetőeljárásban elkövetett eljárási szabálysértés nem lehet kihatással az I. és II. r. vádlottakkal szemben folytatott büntetőeljárás törvényességére. Őket csupán annyiban érintette az ügyek egyesítése, hogy Terhelt3 terhelti jogállásban volt, nem pedig tanúként hallgatta őt ki a bíróság. Ennek a ténynek legfeljebb a bizonyítékok értékelése során lehet jelentősége, a perrendi szabályok betartása körében nem. Az elkülönítés pedig végképp nem volt semmilyen hatással az I. és II. r. vádlottakkal szemben folytatott eljárásra.

[92] Az I. r. vádlott védője kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság nem biztosított számára megfelelő felkészülési időt. Az ügyiratok tartalma alapján az állapítható meg, hogy a törvényszék 2022. október 19. napján hozott határozatot a védő kirendeléséről, ügyvéd neve ügyvédet másnap jelölte ki az ügyvédi kamara, és a törvényszék haladéktalanul tájékoztatta őt – a vádiratok egyidejű megküldésével – a kirendelés tényéről. A tájékoztatást a védő 2022.

október 20. napján kapta kézhez, majd 2022. november 8. napján kérte a 2022. november 11. napjára kitűzött tárgyalás elhalasztását arra figyelemmel, hogy felkészülési időre van szüksége. Ennek a kérésnek a törvényszék eleget tett, és a tárgyalást elhalasztotta 2022. december 7. és 9. napjaira. A védő 2022. november 30. napján további 30 nap felkészülési időt kért, és erre figyelemmel a tárgyalás elhalasztását. Ezt a kérelmet a törvényszék már nem teljesítette, és a kitűzött decemberi határnapokon megtartotta a tárgyalást.

[93] Ezekből a peradatokból az tűnik ki, hogy a védőnek 2022. október 20. napja és 2022. december 7. napja között eltelt bő másfél hónap állt a rendelkezésre a tárgyalásra való felkészülésre. Ez megfelelő felkészülési időnek tekinthető. Az a tény, hogy a védőnek voltak más ügyei is ebben az időszakban, és azok is folyamatos munkavégzést igényeltek, az ügyvédi iroda belső munkaszervezési problémájaként jelentkezik, ilyen szempont nem érvényesíthető a védekezésre való felkészülési idő elégséges voltának megítélése során.

[94] Összességében a másodfokú bíróság azt állapította meg, hogy a törvényszék nem a perrendi szabályok betartásával döntött a Terhelt3 ellen indult büntetőügy egyesítéséről jelen ügghöz, további eljárási szabályokat sértett akkor, amikor Terhelt3 kihallgatásának kezdeti szakaszában alkalmazta a különleges bánásmódot igénylő személy védelmére irányadó rendelkezéseket, illetve amikor indokolatlanul korlátozta a védelem iratmegismerési jogát. Ez utóbbi két eljárási szabálysértés az elsőfokú tárgyalás során nagyrészt reparálásra került, de a felsorolt eljárási szabálysértések ettől függetlenül sem korlátozták érdemben Terhelt1 I. r. vádlott és Terhelt2 II. r. vádlott eljárási jogainak gyakorlását, a büntetőügy érdemében hozott döntésre nem voltak kihatással, így nem eredményezhették az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését a Be. 609. § (1) bekezdése alapján.

[95] A II. r. vádlott védőjének harmadlagos indítványa az elsőfokú ítélet indokolási kötelezettség megsértésére alapított hatályon kívül helyezése volt. A védelem álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a bizonyítékokra többször is iratellenesen és hiányosan, a „saját koncepciója” alapján szelektálva hivatkozik az elsőfokú ítéletben. A vallomásokra történő hivatkozások során az elsőfokú bíróság ráadásul számos esetben az adott tanú által elmondott szövegrésznél zárójelbe illesztette be a saját megjegyzéseit és megállapításait arra utalás nélkül, hogy az nem a tanúvallomás része. Az egyes bizonyítékokból kiemelt hivatkozások, az egyes bizonyítékok értékelésére vonatkozó megállapítások és a konkrét ténymegállapítások nincsenek egymástól elhatárolva, adott esetben egymást követő mondatokban keverednek, ezáltal kizárólag az elsőfokú ítélet mondatról mondatra történő elemzése alapján lehet megállapítani, hogy az elsőfokon eljáró bíróság milyen ténymegállapításokat tett. Az ítéletben számos helyen ténymegállapítások helyett csupán bírói megjegyzések, utalások és feltételezések kerültek rögzítésre. A bíróság indokolása nem terjedt ki valamennyi releváns bizonyítékra, elmulasztotta számos bizonyíték önmagában, továbbá az összes bizonyítéknak egymással való, összehatásukban történő elemzését is. Összességében a II. r. vádlott védője arra a következtetésre jutott, hogy az elsőfokú ítélet indokolásában a tanúvallomások és okirati bizonyítékok ismertetése és értékelése olyan súlyos fokban iratellenes és hiányos, amelynek következtében az elsőfokú ítélet felülbírálatra alkalmatlan.

[96] A Be. 609. § (2) bekezdés *d)* pontja szerint az ítélet hatályon kívül helyezésére vezető relatív eljárási szabálysértésnek minősül az, ha a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény Btk. szerinti minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása tekintetében az elsőfokú bíróság az indokolási kötelezettségének nem vagy csak részben tett eleget. A bírói gyakorlat szerint kizárólag akkor állapítható meg az indokolási kötelezettség megsértése, ha az ítélet indokolásából a bíróság meggyőződéséhez vezető folyamat nem ellenőrizhető, az alapján nem rekonstruálható, hogy az elsőfokú bíróság milyen tények alapján és milyen jogi érvek mentén állapította meg a terhelt bűnösségét. Ez a felülbírálat tárgyát képező ítélet esetében nem állapítható meg: pontosan követhető, hogy az elsőfokú bíróság elsősorban tanúl és Terhelt3 terhelő vallomására alapította az elítélést, a vallomásokat önmagukban elemezte és értékelte, és állást foglalt arról is, hogy a védelem által hivatkozott, a védelmi álláspont szerint a terhelő vallomásokat cáfoló bizonyítékokat miért nem fogadta el.

[97] Az indokolási kötelezettség megsértését alátámasztandó a védelem számos kifogást fogalmazott meg az elsőfokú ítélet szövegezése kapcsán, azonban ezek részében alaptalanok, részben pedig nem az indokolási kötelezettség teljesítésével, hanem a törvényszék által választott ítéletszerkesztési megoldásokkal állnak kapcsolatban. Kétségtelenül nem szerencsés a bíróság értékelő megjegyzéseit a bizonyítékok ismertetése során zárójelben szerepeltetni, de az nem állítható, hogy a bizonyíték tartalma és az arra adott bírói reakció ne volna elkülöníthető az ítéletben. A védelmi fellebbezés pontosan utal arra, hogy utóbbiak zárójelben szerepelnek, tehát a védelem számára is jól felismerhető és értelmezhető tipográfiai megoldással élt az elsőfokú bíróság. Kétségtelen, hogy az elsőfokú ítélet logikai felépítése, a bizonyítékok hivatkozása, az elsőfokú eljárásban tett védelmi és vádhatósági észrevételek szerepeltetése szokatlan, nem követi az uralkodó bírói gyakorlatot. Azonban az nem azonosítható problémaként, hogy „az elsőfokú ítélet mondatról mondatra történő elemzése alapján lehet megállapítani, hogy az elsőfokon eljáró bíróság milyen ténymegállapításokat tett”. A bírósági ítélet jogi szakszöveg, ennek megfelelően kivétel nélkül minden ítélet alapos, akár mondatról mondatra történő, elemző végigolvasást kíván meg a tartalmának feltárásához mindenki, de kiváltképpen a jogász hivatásrendek jogi szakértelemmel rendelkező tagjai részéről.

[98] A másodfokú bíróság legfeljebb annyiban értett egyet a védelemmel, hogy az elsőfokú ítélet szerkesztése és annak stílusa meglehetősen egyedi, de ez nincs összefüggésben az indokolási kötelezettség teljesítésével. Ennek kapcsán az ítéltábla azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság bizonyítékértékelési tevékenysége az ítéletben nyomon követhető, így az indokolási kötelezettség teljes elmulasztása fel sem merülhet, az indokolás esetleges hibái, hiányosságai pedig pótolhatók és helyesbíthetők voltak.

[99] A II. r. vádlott védője számos bizonyítékot hivatkozott fellebbezésében az iratellenesség, illetve a hiányos indokolás alátámasztására. Ezeknek a kifogásoknak a túlnyomó része azonban nem volt alapos. A védő által hivatkozott, az egyes bizonyítékok tartalma és azoknak az ítéletben történt hivatkozása közötti eltérések kizárólag arra vezethetők vissza, hogy a bírósági határozatokban egyáltalán nem szükséges az egyes bizonyítékok szó szerinti tartalmának feltüntetése. A védő által hivatkozott esetekben is azt a bevált megoldást követte a törvényszék, amikor az adott bizonyítéknak a lényegét foglalja

össze az ítélet indokolásában. Ennek során előfordulhat eltérő szóhasználat, azonban a védő által elemzett esetekben nem volt olyan eltérés, amely az elsőfokú bíróság által hivatkozott bizonyítéknak eltérő tartalmat adott volna, és ez alapján a torzított tartalom alapján állapította volna meg a tényállást.

[100] A védelem érvei szerint hiányosan hivatkozott bizonyítékok nagyobb része esetén az elsőfokú bíróság az általa szubjektíve lényegesnek tartott tényeket emelte ki. A másodfokú bíróság álláspontja szerint azonban a védői felvetés ellenében az ügyben a legkevésbé sem merül fel annak pusztá lehetősége sem, hogy az elsőfokú bíróság a bizonyítékok között egy előre kialakított koncepció alapján szelektált volna, hanem csupán az, hogy az egyes bizonyítékokból nyerhető adatok jellege és relevanciája kapcsán eltérő álláspontot tett magáéva, mint a védelem. Ez különösen igaz az okirati bizonyítékok és szakvélemények értékelésére. Ezek tartalmának az átemelése az ítéletbe teljes mértékben szükségtelen, azt pedig a védelem által kifogásolt bizonyítási eszközök esetén megjelölte a törvényszék, hogy mely részüket tartja az ügy eldöntése szempontjából lényegesnek. Tehát itt az indokolási kötelezettség megsértése nem érhető tetten, ha pedig a védelem azt kifogásolja, hogy egy adott bizonyíték tartalma meglátása szerint az ítéletből nem vagy nem valósághűen köszön vissza, az voltaképpen nem is az indokolási kötelezettséggel, hanem az ítélet megalapozottságával áll összefüggésben.

[101] Mindezzel együtt is az állapítható meg, hogy voltak olyan bizonyítékok, amelyeket nem teljes körűen értékelt az elsőfokú bíróság, ahogy olyanok is, amelyekből nem a logika szabályainak megfelelő következtetést vont le. Megállapítható továbbá, hogy egyes bizonyítékok esetén a törvényszék rendkívül vázlatos és sok esetben hibás indokot jelölt meg annak alátámasztására, hogy az adott bizonyíték miért nem cáfolja a terhelő vallomásokat. Azonban ezek a hiányosságok nem voltak olyan mértékűek, amelyek az elsőfokú ítélet felülbírálatát megakadályozták volna, azok a tényállás megalapozottságára nem hatottak ki, a hiányos bizonyítékértékelés pótlása és a téves logikai következtetések helyesbítése a másodfokú bíróság feladatává vált. Ezért ezek az indokolás során elkövetett elsőbírói hibák nem eredményezhették az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését a Be. 609. § (1) bekezdés d) pontja alapján.

[102] Összességében a másodfokú bíróság azt állapította meg, hogy a törvényszék nem követett el olyan eljárási szabálysértést, amely az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését indokolta volna, így ítélete felülbírálatra alkalmas volt.

[103] Az ítéltábla az elsőfokú ítélet személyi körülményekre vonatkozó részét a vádlottaknak a másodfokú nyilvános ülésen tett nyilatkozata és az ügyiratok tartalma alapján az alábbiak szerint pontosítja:

– a 4. oldal 6. bekezdésében a Fővárosi Törvényszék 15.B.1856/2014/82. számú ítéletével kiszabott fegyházbüntetés végrehajtási adatait mellőzi, és helyette azt tünteti fel, hogy „a fegyházbüntetést később összbüntetésbe foglalták”;

– a 4. oldal 7-8. bekezdésében és az 5. oldal 1-2. bekezdésében feltüntetett, a Fővárosi Ítéltábla 5.Bpi.10.639/2018/15. számú határozatával elrendelt perújítási eljárásra vonatkozó adatokat mellőzi;

– az 5. oldal 3. bekezdését kiegészíti azzal, hogy „a fegyházbüntetést később összbüntetésbe foglalták”;

– az 5. oldal 4-6. bekezdéseit mellőzi;

– az 5. oldal 7. bekezdése után a következő szöveget illeszti: „Terhelt1 I. r. vádlottal szemben egy további büntetőeljárás van folyamatban, amelyben a Fővárosi Törvényszék a 2024. február 8. napján kelt 28.B.973/2019/530. számú ítéletével felbujtóként elkövetett emberölés büntette miatt életfogytig tartó szabadságvesztésre és 10 év közügyektől eltiltásra ítélte.”

– 7. oldal 1. bekezdéséből a Paksi Járásbíróság 5.B.34/2002. számú ítéletére való utalást mellőzi;

– a 7. oldal 2. bekezdésében feltüntetett, Terhelt2 II. r. vádlott fogvatartására vonatkozó adatokat mellőzi;

[104] A törvényszék által megállapított tényállás túlnyomórészt megalapozott, de az a Be. 592. § (2) bekezdés *a)*, *c)* és *d)* pontjaiban írt részbeni megalapozatlansági hibákban szenved, ezért az ítéltábla – a Be. 593. § (1) bekezdés *a)* pontja értelmében a rendelkezésre álló iratok tartalma és helyes ténybeli következtetés alapján – azt helyesbíti, illetve a tényálláskorrekcióval tiltott részek tekintetében, továbbá az egyébkénti elírásokat a Be. 453. § (6) bekezdése alapján javítja a következők szerint:

– a 8. oldal 1. bekezdése helyébe a következő szöveget illeszti: „Terhelt1 I. r. vádlott 1994 és 2000 között az üzemanyag-kereskedelemmel foglalkozó cég2. egyik vezetőjeként együtt dolgozott tanú10ral és tanú11val. Az cég2. és a tanú17 által vezetett egyéb4 Kft. közös üzleti érdekeltségekkel rendelkezett, ennek keretében ismerkedett meg és került egymással kapcsolatba Terhelt1 I. r. vádlott és a tanú17nak dolgozó tanú1.”

– a 8. oldal 5. bekezdés 1. mondatából a „feltehetően” kifejezést mellőzi;

– a 10. oldal 6. bekezdés 1. mondatából a „bizonyító” kifejezés helyére a „biztosító” kifejezést illeszti;

– a 10. oldal 8. bekezdés 2. mondatából a „magát” kifejezést mellőzi;

– a 11. oldal 2. bekezdésében a „II. rendű vádlott” kifejezés helyére a „név3” nevet illeszti;

– a 11. oldal 5. bekezdésében a „telefonszám39” telefonszám helyére a „telefonszám40” telefonszámot illeszti;

– a 10. oldal 4. bekezdéséből és a 11. oldal 7. bekezdéséből név3, név4, tanú1 és név5 vádlotti minőségére való utalásokat mellőzi;

– a 12. oldal 8. bekezdése után a következő szövegrészt illeszti: „tanú1 a lövések leadása után, kezében a lőfegyverrel leugrott a kerítésről a temetőbe és közben pontosan meg nem állapítható módon a lőfegyver kettétört. tanú1 a puska tusa részét a család1 síremléke közvetlen közelében dobta el, melyet 1996. november 14-én találtak meg a helyszíni szemle alkalmával. A fegyver fém tok-részét 1997. március 26. napján találták meg név14 sírja mögötti területen.”;

– a 13. oldal 3. bekezdése helyébe a következő szövegrészt illeszti: „A lakásban Terhelt2 II. rendű vádlott engedélyt kért a fürdőszoba használatára. Itt elővette az engedély nélkül tartott, 7,65 mm kaliberű lőszert üzemeltető, hangtompítóval ellátott Scorpion Vz 61 típusú géppisztolyt, és azt csőre töltötte. Ennek során a fegyverrel véletlenül leadott egy lövést a fürdőszoba padlója irányába. Ezután Terhelt2 II. r. vádlott kilépett a fürdőszobából, és az előszobából két lövést adott le sértett2 sértett irányába. Az első lövés célt tévesztett, és az a szoba szemközti falába fúródott. A második célzott lövés az összegörnyedő sértett2 homlokát találta el, és az a koponya hátsó részén keresztül távozott. Ettől a lövéstől sértett2 az ágy előtti területre zuhant a hasára. Terhelt2 II. r. vádlott ekkor belépett a szobába, megállt sértett2 lábánál, és leadott egy lövést a sértett fejére célozva. Ez a lövés a sértett fejébe a nyakszirt alatti részen fúródott be. Terhelt2 II. r. vádlott ekkor sértett2 fejéhez lépett, és annak bal oldalára további két lövést adott le.”

– a 13. oldal 7. bekezdése helyébe a következő szövegrészt illeszti: „A sértett2 lelövésére használt lőfegyvert és az ahhoz tartozó tárat 6 db lőszerral 1999. augusztus 6. napján hajléktalanok találtak meg a Dunában az hídtól északra, a tér3 és az helység45 dunai torkolata közelében, majd azt a rendőrségen leadták.”

[105] Az így kiegészített tényállás már mindenben hiánytalan és pontos, téves ténybeli következtetést sem tartalmaz, az a vádlottak tagadásával szemben álló részében is a bizonyítékok okszerű értékelésén alapul, így a Be. 593. § (3) bekezdése értelmében a másodfokú eljárásban is irányadó volt.

[106] Az elsőfokú bíróság ügyfelderítési kötelezettségének eleget tett, az ügyészség által a vád alátámasztására szánt bizonyítékokat hiánytalanul, a védelem által előterjesztett bizonyítási indítványokban szereplő bizonyítékok közül azokat, amelyeket a tényállás megállapításához szükségessé tartott, a tárgyalás anyagává tette.

[107] Ahogy az ítéltábla már utalt rá, az elsőfokú bíróság pontosan lehatárolta, hogy a két vádirat alapján – figyelemmel a vádon túlterjeszkedés tilalmára – milyen körben folyhat bizonyítás a tárgyaláson.

[108] Az 1. tényállási pontban rögzített ölési cselekményt a Fővárosi Törvényszék a 23.B.506/2016/164. számú ítéletével és a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság az 5.Bf.216/2017/61. számú ítéletével jogerősen elbírálta. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg és tette meg bizonyítékértékelő tevékenysége kiindulópontjának azt, hogy az ítélt dolgot képező tények nem képezhetik az eljárás tárgyát. Így a tanúl, illetve a testvérei magatartásával kapcsolatos, a jogerős ítéletben rögzített tényeket még akkor sem lehetett eltérően rögzíteni a felülbírálat tárgyát képező elsőfokú ítéletben, ha tanúl jelen ügyben tett elfogadható vallomása azoktól esetleg bizonyos körben eltért. A jogerős ítéletben rögzített tényállás megváltoztatására kizárólag az ezen ítélet vonatkozásában elrendelt perújítási eljárásban kerülhet vagy kerülhetett volna sor. A tanúlnak a bűncselekményben részt vett, és jogerősen már elmarasztalt társai magatartására vonatkozó tanúvallomásának ezért kizárólag a tanú szavahihetősége szempontjából volt jelentősége, és erre szűkítve kellett indokát adni a tanúvallomás elfogadhatóságának.

[109] Mindezek előrebocsátása után rögzítendő, hogy jelen ügy tárgyát kizárólag a felbujtó büntetőjogi felelősségre vonása és az ezzel a legszorosabban összefüggő tények, így a bűncselekmény motívuma képezte. Nem volt tárgya az eljárásnak az a kérdés, hogy tanú1öt mi vezette az emberölésre irányuló megbízás elvállalásában, és ennek a Terhel1 I. r. vádlottal szemben emelt vád elbírálása szempontjából nem is volt semmilyen jelentősége. Erre figyelemmel helyes volt a törvényszék azon megállapítása, amely szerint az ölési cselekményre irányuló bizonyítás megismétlése szükségtelen volt, de nem volt mellőzhető sértett1 és tanú17 ismételt kihallgatása (elsőfokú ítélet 19. oldal 10-11. bekezdés).

[110] Ebből következik az is, hogy az alapügyben vizsgált emberölés kísérletére vonatkozó bizonyítékoknak is kizárólag abból a szempontból volt jelen ügyben relevanciája, hogy azok alátámasztják-e tanúl újabb vallomását. Így például okkal vetette össze az elsőfokú bíróság a tanúvallomást nem csak az egyéb személyi bizonyítékokkal, de a híváslistákkal és a cellainformációs adatokkal, továbbá a fegyverszakértői vélemény egyes megállapításaival is. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a törvényszék szükségtelen aprólékossággal idézte fel a fegyverszakértői vélemény valamennyi részletét, nem különben a szakértő helyszíni vizsgálatával kapcsolatos eljárásjogi kérdéseket, a szakértő ebbéli minőségének perjogi megítélését. Nem volt indokolt továbbá a sértett sérüléseivel és a sértett elkövetéskori testhelyzetével kapcsolatos orvosszakértői vélemény, a bűncselekmény elkövetésekor használt gépjármű és mobiltelefonok beszerzésének körülményeivel, a vádlottakhoz köthető cégekkel, a helyszíni szemle mikénti lefolytatásával és biztosításával összefüggő bizonyítékok tárgyalás anyagává tétele és ítéleti értékelése, mivel ezek a felbujtó személyével semmilyen összefüggésben nem állnak, és tanúl terhelő vallomásának vizsgálata szempontjából sem volt semmilyen jelentőségük.

[111] A II. r. vádlott védője fellebbezésében számos olyan bizonyítási hiányosságot sorolt fel, amelyek álláspontja szerint a 2. tényállási pontban rögzített tényállás felderítetlenségét eredményezték. A védő e körben némiképp összemosta a felderítetlenséget a tényállás hiányos megállapításával, továbbá több ponton a Terhelt3 szavahihetőségére vonatkozó bizonyítást hiányolta. A másodfokú bíróság ezekkel a kifogásokkal nem értett egyet, a törvényszék a szükséges körben lefolytatta a bizonyítást, minden olyan bizonyítási eszközt a tárgyalás anyagává tett, amelyből releváns bizonyíték volt várható. A védői felvetések szoros összefüggésben vannak a bizonyítékok mikénti értékelésével, ezért az ítéltábla ott fog azokra reagálni.

[112] A védelem a felderítetlenség körében kifogásolta a bizonyítási indítványok törvénysértő elutasítását is. Kifejtette, hogy tanú17 és Terhelt3 szavahihetősége körében előterjesztett, tanúk kihallgatására és okirati bizonyítékok ismertetésére vonatkozó indítványait annak ellenére utasította el a törvényszék, hogy azok nélkül a terhelő vallomás hitelessége nem ítélt meg. A védő által kifogásolt bizonyítási indítványokat összevetve a másodfokú eljárásban előterjesztett bizonyítási indítványokkal, lényegében teljes egyezés látható. Ezeket a bizonyítási indítványokat az ítéltábla elutasította az alábbi indokok alapján.

[113] tanú17, tanú22, tanú10, tanú11, tanú59, tanú99, tanú40 más büntetőeljárásokban tett vallomásai, továbbá tanú59 ügyvéd által ellenjegyzett és tanú100 közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozatának ismertetése azért volt szükségtelen, és erre pontosan mutatott rá az elsőfokú bíróság is, mert tanú17 jelen ügyben tett tanúvallomásának hitelességét a vád tárgyává tett tények szempontjából releváns bizonyítékok alapján kellett megítélni. tanú17nak a 2010-es évek elején tett részletes, a kilencvenes években elkövetett bűncselekményekre, illetve azok elkövetőire tett terhelő vallomása több büntetőeljárásban is bizonyítékként merült fel. Kétségtelenül volt olyan eljárás, nem is egy, ahol az összes bizonyíték értékelése alapján a bíróság azt a következtetést vont le, hogy tanú17 vallomására nem lehet tényállást alapítani. Azonban ez a tény nem jelenti azt, hogy tanú17 vallomására egyetlen büntetőeljárásban sem lehet tényeket alapítani, ezt mindig az adott ügyben felmerült bizonyítékok alapján kell megítélni. Ebből a szempontból annak sincs jelentősége, hogy volt bűntársai vagy a bűnözői körökben ellenségeként feltűnt személyek más ügyek kapcsán kétségbe vonták vallomása tartalmát, mivel olyan hiteles személyi bizonyíték nem merült fel, amely a jelen ügyben közölt tények valóságát cáfolni tudta volna.

[114] A tanú75 és tanú101val szemben folyamatban volt nyomozások megszüntetéséről szóló határozatok beszerzése azért volt szükségtelen, mert az, hogy egy másik ügyben más terheltekkel szemben indított nyomozást milyen ténybeli és jogi alapon szüntette meg a nyomozó hatóság vagy az ügyészség, jelen ügyben nem tekinthető bizonyítéknak. Az, hogy tanú17nak az erre a két személyre tett terhelő vallomása nem volt elegendő a vádemelésre, nem jelenti azt, hogy tanú17 jelen ügyben nem mondott igazat.

[115] Hasonló okokból nem volt indokolt a Fővárosi Törvényszék 5.B.609/2013/451. számú ítélete megjelölt részeinek, a Fővárosi Ítéltábla Bf.281/2016/59. számú ítéletének 42. oldalának és a Fővárosi Törvényszék B.1856/2014/82. számú ítéletének ismertetése sem. Egy

bíróági ítélet indokolása kétségek nélkül tekinthető okirati bizonyítéknak, azonban kizárólag a jogerős ítélet tényállása szolgálhat alapul bármilyen ténybeli következtetés levonásához egy másik büntetőeljárásban. Az, hogy egy másik ügyben eljáró bíróság az abban az ügyben felmerült bizonyítékokat hogyan értékelte, jelen ügyben bizonyítéknak, de még csak bizonyíték-értékelési szempontnak sem tekinthető. A vád tárgyává tett tények szempontjából a jelen büntetőeljárásban keletkezett bizonyítékokat kellett vizsgálat alá vetni.

[116] Terhelt3nek a Fővárosi Törvényszék 15.B.1856/2014. számú ügyében tett tanúvallomását tartalmazó tárgyalási jegyzőkönyv ismertetése szintén szükségtelen volt. Ahogy az ítéltábla már utalt rá, a jelen ügyben vád tárgyává tett cselekmények bizonyítása során más bűncselekmények miatt indult eljárásokban, jóval korábban és más bizonyítási környezetben és körülmények között tett vallomásoknak nincs relevanciája. Ezek a vallomások az egyes terhelő tanúk és vádlottak szavahihetőségének ellenőrzésére is csak rendkívül kis mértékben alkalmasak, ugyanis egy bizonyíték hitelességét alapvetően az adott ügyben beszerzett bizonyítékok alapján kell megítélni. A konkrét indítványozott bizonyítás kapcsán arra volt figyelemmel az ítéltábla, hogy Terhelt3 maga is elismerte, hogy az egyezségkötés előtt tett tanúvallomásaiban nem tárta fel az igazságot, de többek között ezért nem szolgálhatott Terhelt3 vallomása önmagában a tényállás alapjául, azt össze kellett vetni az egyéb bizonyítékokkal is. Ezek a bizonyítékok Terhelt3 jelen ügyben tett terhelő vallomását mindenben alátámasztották, azt cáfoló bizonyíték nem merült fel, így semmilyen jelentősége nincs annak, ha más ügyben évekkal korábban nem a valóságnak megfelelően nyilatkozott.

[117] A Fővárosi Törvényszék 23.B.298/2021. számú ügyéből az abban emelt vád 2. vádpontjára vonatkozó ügyiratok ismertetésére, valamint a 29022/621/2015. bü. és 29022/760/2020. bü. számú nyomozati iratok ismertetésére vonatkozó védői indítvány arra irányult, hogy ezekből megismerhetővé váljék, mi motiválta Terhelt3et az egyezségkötésre, és a vallomása megtételére. A másodfokú bíróság Terhelt3 lehetséges motivációinak jelentőségével kapcsolatos álláspontját a másodfokú ítélet későbbi részében részletesen ki fogja fejteni, itt csak annyit hangsúlyoz, hogy az egészen bizonyosan nem irányult hamis vádra és hamis bizonyítékok szolgáltatására. A név16 sérelmére elkövetett emberölés büntette miatt indult büntetőeljárást megszüntető határozatnak ténybeli és jogi alapjai a jelen ügy szempontjából nem relevánsak, Terhelt3 szavahihetőségét pedig a legcsekélyebb mértékben sem érinthetik. Egyebekben pedig az elsőfokú ítéletben nem vizsgált bűncselekményre vonatkozó bizonyítás anyaga jelen eljárásban nem releváns.

[118] A védelem az indíték körében felmerült tények tisztázása érdekében indítványozta a 29022-215/2012. bü. számú büntetőeljárásban készült, 2014. június 13. napján kelt rendőri jelentés és a Fővárosi Törvényszék 5.B.609/2013/261. számú jegyzőkönyv 69. oldalának és a 5.B.609/2013/428. számú jegyzőkönyv 107. oldalának ismertetését. Az ítéltábla később erre is részletesen ki fog térni, de már itt is rögzítendő, hogy a sértett2 sérelmére elkövetett ölési cselekmény indítékára az elsőfokú bíróság széleskörű bizonyítást vett fel, és helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján ebben a kérdésben nem lehet ítéleti bizonyossággal állást foglalni. A védelem által megjelölt okirati bizonyítékok sem tartalmazznak olyan tény, amely a bizonyítást érdemben előre tudná vinni, sőt, az sem

körvonalazható a védői indítvány alapján, hogy pontosan milyen összefüggés áll fenn a becsatolt bizonyítékok és a jelen ügyben vizsgálat tények között.

[119] A II. r. vádlott védője kifogásolta, hogy a törvényszék nem hallgatta meg az elkövetési idő vonatkozásában tanú^{73t}, szakértő^{31ot} és szakértő^{32t}. Az elkövetési időt és sértett² halálának időpontját a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megnyugtatóan lehetett tisztázni. A rendőrorvos által tapasztaltakra tett tanúvallomás – ahogy az ítéltábla részletesen ki fogja fejteni – nem írhatja felül az orvosszakértő véleményét. szakértő³¹ és szakértő³² a sértett boncolását végezték el, az általuk feltárt tényeket a boncjegyzőkönyv kimerítően tartalmazza. A boncjegyzőkönyv adatait dr. szakértő¹⁹ orvosszakértő felhasználta szakértői véleményében, így a halál időpontjának megállapítása során is irányadónak tartotta. A védelem nem hivatkozott a boncjegyzőkönyv és a szakértői vélemény közötti eltérésekre, így szükségtelen a boncolás részleteire további bizonyítást felvenni.

[120] név⁴³ bűnügyi technikus kihallgatása szintén szükségtelen volt, mivel őt a nyomozás során tanúként kihallgatták, vallomását az elsőfokú bíróság ismertetéssel a tárgyalás anyagává tette (276. sorszámu jegyzőkönyv 72. oldal). A szemle óta eltelt 25 évre figyelemmel nincs reális valószínűsége annak, hogy a további kihallgatásból érdemi információ származna, egyébként meg a szemléről felvett jegyzőkönyv, annak fényképmelléklete, továbbá név⁴³ nyomozás során felvett tanúkihallgatási jegyzőkönyve minden szükséges adatot tartalmaz.

[121] szakértő²⁶ forenzikus fizikus szakértő meghallgatását helyesen mellőzte az elsőfokú bíróság, csak annak magyarázata szorult kiegészítésre. A sértett elhelyezkedése, valamint az első lövés elszenvedésekor felvett és azt követő testhelyzete vonatkozásában a szükséges bizonyítást az elsőfokú bíróság lefolytatta, annak eredményét ítéletében alapvetően helyesen értékelte. Az ítéltábla a későbbiekben részletesen be fogja mutatni, hogy a szakértői vélemény olyan adatokból indult ki, amelyek nem voltak bizonyítottak, így az ezekből vont következtetései sem fogadhatók el. Mivel a probléma nem a szakértő által elvégzett számításokkal, hanem a kiinduló adatokkal volt kapcsolatos, és ezek az adatok a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján pontosabban nem is rögzíthetők, a szakértő meghallgatása semmiben nem befolyásolhatja az általa adott szakvélemény értékelésének kimenetelét.

[122] A II. r. vádlott védője indítványt tett helyszíni szemle tartására a fegyver pontos feltalálási helyének feltárása érdekében, és szükségesnek tartotta a szemle keretében tanú⁴ tanú helyszíni kihallgatását is. A nyomozás során Terhelt³ helyszíni kihallgatására sor került, ennek során megmutatta azt a helyet, ahol emlékei szerint a fegyvert a Dunába dobta. tanú⁴ tárgyalási kihallgatásán megmutatta azt a helyet, ahol emlékei szerint a fegyvert megtalálta, és azt a pontos beazonosítás érdekében mind a bíróság, mind a védelem által készített fényképfelvételeken megjelölte. Ennél pontosabb adat tanú⁴ helyszíni kihallgatásától sem várható. A két hely közötti távolság megállapítása nem teszi szükségessé helyszíni szemle tartását, az a rendelkezésre álló fényképek és térképek alapján viszonylag pontosan elvégezhető, egyebekben pedig a pontos távolságnak nincs is jelentősége. Az elsőfokú bíróság és az ítéltábla is elfogadta, hogy Terhelt³ és tanú⁴ más helyet jelölt meg, ez az események

után több mint húsz évvel önmagában nem teszi hiteltelenné egyik vallomást sem, különös tekintettel arra, hogy a kérdéses partszakaszt mindketten azonosan határozták meg, csupán a méterre pontos hely kijelölésében volt a két vallomás között eltérés.

[123] A védelem kifogásolta azt is, hogy a fegyver hangja vonatkozásában elmaradt szakértő²² és szakértő² szakértők meghallgatása, illetve bizonyítási kísérlet tartását indítványozta annak érdekében, hogy a fegyver hangját közvetlenül észlelje a bíróság. Az ítéltábla részletesen értékelni fogja az indítványban hivatkozott szakértői véleményt, ezen a ponton csupán arra kell utalni, hogy Terhelt³ nem tudta pontosan meghatározni a lövés hangját, így már a szakértők által választott kiinduló adat sem volt pontos. Erre figyelemmel további bizonyítás ebben a kérdésben szükségtelen volt, és ezt az elsőfokú bíróság is helyesen ismerte fel.

[124] Mindezekre figyelemmel az elsőfokú bíróság alappal utasította el a védelem által előterjesztett bizonyítási indítványokat, ennek következtében még részbeni felderítetlenség sem állt elő, és további bizonyítás lefolytatása a másodfokú eljárásban is szükségtelen volt.

[125] Az elsőfokú bíróság a tárgyaláson felvett bizonyítás anyagát az elsőfokú ítéletben túlnyomórészt irathűen, de több esetben szükségtelenül túlzó részletességgel hivatkozta.

[126] A Be. 561. § (3) bekezdés *d)* pontja szerint az ügydöntő határozat indokolása tartalmazza azoknak a bizonyítékoknak a megjelölését, amelyekre a bíróság a döntését alapozta, valamint annak rövid indokolását, hogy a bíróság a tényállás megállapításánál milyen bizonyítékokat és miért vagy miért nem fogadott el. A bizonyítékok megjelölése nem azok tartalmának perkivonatszerű ismertetését jelenti, ahogy arra a törvény miniszeri indoklása is egyértelműen kitér: „tartalmi szinten nemhogy szükségtelen, de kifejezetten kerülendő az egyes bizonyítékok perkivonatszerű megisméltése az ítéletben”.

[127] Ennek az ítéletszerkesztési szabálynak nem felel meg a törvényszék által választott azon megoldás, amely keretében a legtöbb bizonyíték szinte teljes tartalmát átemelte az ítéletbe. Ez még a tényállás alapjául szolgáló, tanú és Terhelt³ által tett vallomások esetén is szükségtelen volt, hiszen – és ezt helyesen állapította meg a törvényszék – ezek a vallomások lényegében következtetések voltak, így teljes mértékben indokolatlan volt valamennyi kihallgatási jegyzőkönyvet részletesen ismertetni. Ugyanígy szükségtelen volt a szakértői vélemények leleti részére és a vizsgálati módszerekre vonatkozó részek szó szerint történő idézése, különösen azért, mert az elsőfokú bíróság ezek kapcsán többnyire semmilyen kételyt, fenntartást nem fogalmazott meg. Szintén ítéletszerkesztési hibaként jelölhető meg a védelmi és ügyészi észrevételek szó szerinti átemelése az indokolásba, különösen úgy, hogy azok több helyen az indokolás szövegébe fűzve úgy jelennek meg, hogy emiatt nehezebben követhető, hol kezdődik az észrevétel, vagy mi tekinthető az arra adott elsőbírói reakciónak. Ugyanígy szükségtelen volt a vádlotti észrevételek és az utolsó szó jogán tett nyilatkozatok lényegében szó szerinti átvétele a vádlotti vallomásról szóló részekben, hiszen ezek a megszólalások már

formailag sem vonhatók be a vallomás fogalma alá, tényközlésnek pedig egyáltalán nem tekinthetők, azokban a vádlottak a bizonyítékok értékelését végezték el. A törvényszék szükségtelenül foglalkozott az 1. tényállási pont kapcsán a helyszíni szemle során rögzített adatokkal, a fegyver-, daktiloszkópiái-, fizikai-kémiai-, vegyész-, szerológus-, orvos-, hemogenetikai-, okmány- és informatikai szakértői véleményekkel és a céggel kapcsolatos adatokkal. A 2. tényállási pont vonatkozásában a törvényszék több tucatnyi olyan tanúvallomást idézett szinte szó szerint ítéletében, amelyekről nem fejtette ki, hogy milyen relevanciával bírnak, az azokban közölt tények sem a tényállásban, sem a bizonyítékokértékelés során nem kerülnek elő, és a másodfokú bíróság sem találta azokat szükségesnek a vád tárgyává tett cselekmény bizonyítása szempontjából.

[128] A fentieknek köszönhetően, ahogy arra az ítéltábla már kitért az eljárási szabálysértések vizsgálata során, az elsőfokú bíróság az igen terjedelmes indoklás ellenére indokolási kötelezettségét mégsem teljesítette maradéktalanul. Az követhető az ítéletben, hogy a tényállást alapvetően tanú1 és Terhelt3 terhelő vallomásaira (és az ezekkel összhangban álló további bizonyítékokra) alapozta, és az is rekonstruálható, hogy a bizonyítékokértékelést – helyesen – ezen vallomások hitelességének ellenőrzésére építette fel. Azonban néhány bizonyítékot csak idézett ítéletében, miközben arról nem adott megfelelő módon számot, hogy azt miért vagy miért nem fogadta el a mérlegelés során. Így az elsőfokú bíróság adós maradt olyan bizonyítékoknak a további bizonyítékokkal való elemző értékelésével, melyeknek a védelem kiemelt jelentőséget tulajdonított – mint például tanú56, dr. tanú57 tanú57 és tanú6 tanúvallomásai és nyilatkozatai, vagy a vízügyi- és hidrogeológiai egyesített szakértői vélemény. Elmaradt tanú1 vallomásainak is az elemzése a benne rejlő belső ellentmondások lehetséges okainak feltárása szempontjából, melyek a vallomás elfogadhatóságára szintén kihatottak. Az elsőfokú bíróság a terhelő bizonyítékok hitelességének kétségbe vonását célzó védelmi észrevételeket egyes esetekben anélkül vetette el, hogy álláspontját logikus, szilárd ténybeli alapokra helyezte volna. Mindez alapvetően a már említett ítéletszerkesztési megoldásban rejlő veszélyekre, a túlzott részletezés miatt a lényegesebb részek háttérbe szorulására, és ezen keresztül arra volt visszavezethető, hogy a bizonyítékokból nyerhető információkat az indoklás előző, vagy későbbi részeiben felvázolt további bizonyítékokból nyerhető rendkívül fontos adatokkal nem vetítette egymásra.

[129] Ezeket az indokolási hiányosságokat és hibákat – pontosan azért, mert a mérlegelés elvei helyesek és törvényesek voltak, és az elsőfokú bíróság döntési folyamata világosan érthető volt – a másodfokú bíróság korrigálta.

[130] Elsőként is, a személyi körülményeket rögzítő tények körében több adat pontosításra szorult, illetve ide nem tartozó tényeket mellőzni kellett. Ez utóbbiak közé sorolható Terhelt1 I. r. vádlott esetében a sikertelen perújítási eljárásra való utalás, mivel annak semmilyen kihatása nem volt a vele szemben hozott korábbi jogerős döntésre. Szükségtelen volt feltüntetni azt is, hogy a Terhelt1 I. r. vádlottal szemben korábban folyamatban volt büntetőeljárásokban a terhelttársakkal szemben milyen bírósági döntések születtek. A korábbi két jogerősen kiszabott fegyházbüntetés tekintetében egyértelműsíteni kellett a végrehajtási adatokat: a szabadságvesztéseket kiszabó jogerős ítéletek esetében elegendő a későbbi összbüntetésbe foglalás tényére utalni, a végrehajtási adatokat az összbüntetési ítéletnél indokolt részletezni.

[131] A II. r. vádlott védője kifogásolta a védenca tekintetében megállapított elítélési adatokat. Az elsőfokú ítélet szerint a II. r. vádlott „büntetett, azonban már mentesült a hátrányos jogkövetkezmények alól”, majd ennek rögzítése után számos ítéletet sorol fel (elsőfokú ítélet 6-7. oldal), illetve rögzíti, hogy 1997-1998 folyamán mikor volt fogva. A bűnügyi nyilvántartás jelenlegi adatai szerint Terhelt2 II. r. vádlott sem a büntetettek, sem a hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletűek nyilvántartásában nem szerepel.

[132] A védelem arra hivatkozott, hogy a Btk. 97. § (2) bekezdése szerint a büntetőjogi felelősség megállapítására, a kiszabott büntetésre és az alkalmazott intézkedésre vonatkozó adatokat közhiteles hatósági nyilvántartás tartalmazza a törvényben meghatározott időpontig, ezt követően hátrányos jogkövetkezmény az elítélés miatt már nem állapítható meg az elítélttel szemben. Ebből következően azoknak az elítéléseknek, amelyeket a bűnügyi nyilvántartásból már töröltek, nem lehet kihatása a büntetéskiszabásra, így ezeknek az elítéléseknek nincs relevanciája a büntetőügy eldöntése során. Ezért azokat a személyi körülmények között akkor sem lehet feltüntetni, ha róluk a bíróságnak egyéb forrásból hivatalos tudomása van.

[133] Ez a védői érvelés csak akkor volna helyes, ha az ügyben a jelenleg hatályos Btk.-t kellene alkalmazni. Azonban az elkövetési időre és arra figyelemmel, hogy az elbíráláskori törvény a büntetési tételkeret alapján kedvezőbb elbírálásra nem ad lehetőséget, az 1978-as Btk. volt az alkalmazandó anyagi jogi szabály. Így a Btk. 97. § (2) bekezdése jelen ügyben nem alkalmazható, az 1978-as Btk. pedig nem ismert ilyen korlátozó szabályt. Vagyis azok az elítélési adatok, amelyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van, a személyi körülmények között feltüntetendők, és azok értékelése a büntetéskiszabás során sem kizárt.

[134] E körben annyi pontosítás volt szükséges, hogy a Paksi Járásbíróság (helyesen: Paksi Városi Bíróság) ítéletével kiszabott szabadságvesztésre vonatkozó adatokat mellőzni kellett, mivel erre az ítéletre nem áll rendelkezésre semmilyen irat, csupán a büntetés-végrehajtási intézet tájékoztatásából derül ki, hogy a II. r. vádlottal szemben született egy marasztaló határozat a Páki Városi Bíróságon is.

[135] Az elsőfokú ítélet a II. r. vádlottra vonatkozó személyi körülmények között rögzítette azt is, hogy „az ügyészség közlése szerint a fogvatartásokról csak 2000. évtől kezdődően követhetőek a nyilvántartások, de a feljegyzés szerint Terhelt2 1997. december 12-től rongálás miatt 1998. február 27. napjáig letartóztatásban volt (azaz a név11 sérelmére elkövetett bűncselekmény alatt is)”.

[136] A Be. 561. § (3) bekezdés *b)* pontja szerint az ügydöntő határozatban a vádlott személyi körülményeire vonatkozóan megállapított *tényeket* kell rögzíteni, annak, hogy ezeket a tényeket milyen információk alapján állapította meg a bíróság, az indokolásban kell elhelyezni. Emellett a vádlott előzetes fogvatartására vonatkozó adatokat a rendelkező részben kell feltüntetni [Be. 561. § (2) bekezdés *a)* pont], de kizárólag azon fogvatartás releváns, amelyet az elbírált ügyben rendeltek el és hajtottak végre a vádlottal szemben. Végül pedig ezek az adatok a név11 sérelmére elkövetett cselekmény kapcsán érinthetik

Terhelt2 II. r. vádlottat, miközben vele szemben emiatt eljárás nem indult, így ebből a szempontból sincs jelentősége a hivatkozott adatoknak.

[137] Az elsőfokú bíróság helyesen ismerte fel azt, hogy az *I. tényállási pontban* rögzített felbujtói magatartás bizonyítása elsősorban annak a kérdésnek az eldöntésén múlt, hogy tanúl terhelő tanúvallomása hitelesnek tekinthető-e vagy sem. A tanúvallomás önmagában történő értékelését a törvényszék jórészt elvégezte ítélete 42-46. oldalán, az ott írtakkal az ítéltábla is egyetértett. Az e körben elővezetett elsőbírói indokolás kiegészítendő annyival, hogy tanúl amellet, hogy semmilyen konkrét előnyhöz nem jutott a terhelő vallomás megtételével, azzal komoly kockázatot is vállalt. Ugyanis, ha a bíróság úgy ítélte volna meg, hogy vallomása nem hiteles, a hamis vád miatti büntetőeljárás megindítására került volna sor, de az sem zárható ki, hogy volt bűntársai részéről érte volna őt valamilyen retorzió a rendőrséggel történő együttműködés miatt. Nem tűnik reálisnak ilyen mértékű kockázatokat vállalni akkor, ha a feltárt események nem tükrözik a valóságot.

[138] Ezekkel szemben nem képezhet semmilyen ellensúlyt az a Terhelt1 I. r. vádlott által említett – de semmilyen formában nem igazolt – körülmény, amely szerint tanúl a terhelő vallomás megtétele után kedvezőbb elbánásban részesült a büntetés-végrehajtási intézetben. Még ha ez igaz is lenne, a racionális, észszerű gondolkodással nem lenne összeegyeztethető az, hogy tanúl csupán ennyi kedvezményért cserébe vállalná a terhelő vallomás megtételével járó nehézségeket, és az egyértelműen felismerhető veszélyeket.

[139] A konszenzusra törekvés, a hatóságokkal együttműködés nem ekkor, hanem a sértett1 elleni alapügyben lett volna racionális, mert ekkor és ettől, a legsúlyosabb ügyében várható voltna valódi kedvező eredményeket.

[140] Ehhez képest tanúl a terhelő vallomását csak ez után, súlyos szabadságvesztésre ítéletét követően 2018-ban tette meg, amikor már a leghátrányosabb következményeket elkerülni nem tudta, az esteleges végrehajtási kedvezmények ehhez képest súlytalanok. Az pedig, hogy vele szemben több ügyben is eljárást indítottak 2012-ben, majd a vallomásért cserébe eltekintett az ügyesség a vádemeléstől, szintén minden ténybeli alapot nélkülöző spekuláció Terhelt1 I. r. vádlott részéről. Ez már csak azért sem vonja kétségbe tanúl szavahihetőségét, mert terhelő vallomásának megtétele idején (2018-ban) egy 2012-es gyanúsításnak nyilvánvalóan nem volt már semmilyen jelentősége. Ezen kívül az I. r. vádlott állítását egyértelműen cáfolják a bünygyi nyilvántartás adatai: tanúlot 2012-ben kábítószerrel visszaélés vétségével, garázdaság vétségével és fegyveresen elkövetett garázdaság büntetével gyanúsították meg, majd ezek – továbbá más, 2014-ben elkövetett bűncselekmények – miatt vele szemben 2014. július 22. napján vádat emeltek, és 2017-ben a Pesti Központi Kerületi Bíróság ítéletet hozott. Tehát nem volt tanúlel szemben olyan büntetőeljárás folyamatban a 2010-es években, amely megszüntetéssel ért volna véget.

[141] Hangsúlyozandó, hogy tanúl több mint húsz évvel a cselekmény után tette meg Terhelt1 I. r. vádlottat terhelő vallomását, így az nem vonja kétségbe a szavahihetőségét, hogy bizonyos részletekre már nem emlékezett, esetleg egyes tények tekintetében az egyéb

bizonyítékokkal nem teljes mértékben összeegyeztethető vallomást tett. Ebből csupán az következik, hogy a bizonyítékok értékelése során fokozott gondossággal kell eljárni a vallomás ellenőrzése során. Ez utóbbi volt az, amelynek nem mindenben tett eleget az elsőfokú bíróság, mert adós maradt a tanú vallomásában rejlő több belső és külső ellentmondás feloldásával is, figyelmen kívül hagyta a jogerős másodfokú határozat indokolással összefüggő korrekcióit, és elkerülték a figyelmét bizonyos olyan, tanú1 tanúvallomásából megismerhető új adatok, amelyekre figyelemmel az alapügyben született ítélet indokolásában olvasható egyes következtetések – a jogerős ítéleti tényállás érintése nélkül – szükségszerű helyreigazítást igényeltek volna.

[142] Ezért tanú1 vallomásának értékelése kapcsán a következők kiemelését is szükségesnek tartja a másodfokú bíróság.

[143] Az elsőfokú bíróság – többek között – azért minősítette hitelesnek tanú1 tanúvallomását, mert a tanú azon nyilatkozatát is elfogadta, amely szerint „elítélése után elgondolkodott a múlt eseményein, és arra jutott, hogy feltáró vallomást tesz”, vagyis azt „nem valamiféle kedvezmény reményében tette meg, hanem a múlt eseményeinek lezárása miatt” (elsőfokú ítélet 43. oldal 2. bekezdés). A feltáró vallomás motivációja kapcsán a törvényszék a fellebbezéssel támadott ítélet 19. oldal 6. bekezdésében arra utalt, hogy ha tanú1 részesült is valamilyen előnyben, arról „a minősített adat miatt (...) publikus ismeret nincs”. Ebben a részében nem értett egyet az ítéltábla az elsőfokú ítélet indokolásával. Először is, amennyiben a bíróságnak ismerete van arról, hogy e körben minősített adatot tartalmazó okiratok vannak, és azok ismeretét szükségesnek tartja a tényállás felderítéséhez, nincs akadálya a minősített adat megismerésének [Be. 104. § (1) bekezdés]. Másfelől pedig, a jelen ügyben nem volt ilyen okirat, és semmilyen más bizonyíték alapján sem merült fel olyan adat, hogy tanú1 bármilyen előnyben részesült volna a terhelő vallomása megtételéért cserébe, azaz az elsőfokú bíróság e megállapítása minden ténybeli alapot nélkülöző feltételezés csupán.

[144] Ezt meghaladóan ugyanakkor a tanúvallomásban számos olyan adat fedezhető fel, amely a megbánás és szembesülés mellett (de nem azt kizáróan) egyéb motiváció lehetőségét is felveti.

[145] tanú1 terhelő vallomásában visszatérő elem, hogy testvérei, név4 és név3 nem volt vele egy társaságban a cselekményt megelőzően az egyéb3n, nem vettek részt a tervezésben, miként a bűncselekmény elkövetésében sem, mert az azt közvetlenül megelőző térli találkozáson észlelte, hogy kábítószerrel befolyásolt állapotban vannak, és ezért őket hazaküldte.

[146] Az újabb tanúvallomás megtételének mindezekből egyértelműen felismerhető további motívuma lehetett név4 és név3 személyének a büntetőjogi felelősség alóli kimentése. Emiatt tagadta a mobiltelefon használatát is, hiszen az összekötötte név4sal, aki hívást fogadott a bűncselekmény elkövetését közvetlenül követően egy olyan hívószámról, amely tanú1el

hozható kapcsolatba. És ugyanez volt az oka annak, hogy tagadta azt is, miszerint terepszemlélt tartottak volna korábban az egyéb³ⁿ, mert azt a tényt már eredményesen nem tudta volna cáfolni, hogy ekkor a testvérei is jelen voltak. Mivel abban alappal nem reménykedhetett, hogy jelen ügyben eltérő tényállást állapíthat meg a bíróság, így nem is ez lehetett az elsődleges célja e vallomás megtételével. Sokkal inkább az, hogy amennyiben a módosított vallomását a bíróság elfogadja, az a testvérei vonatkozásában perújítás alapjául szolgálhat). Ezért az elsőfokú ítélet 43. oldalán az utolsó bekezdésben rögzített zárójeles megjegyzés további kibontást igényel: nem csak annak van jelentősége, hogy a bíróság az alapügyben megállapította név⁴ és név³ bűnösségét, és ezért „nem hitt” tanúlnak, hanem rá kellett volna mutatni arra, milyen egyéb bizonyítékok cáfolják tanú testvérei cselekvőségével kapcsolatos tanúvallomását, majd ki kellett volna fejteni, hogy ezek hogyan befolyásolják a Terhelt¹ I. r. vádlottat terhelő vallomásrészt.

[147] E körben elsődlegesen a név³-testvérek igazoltatásáról szóló rendőri jelentésnek van relevanciája. Ez a jelentés egyik érintett tekintetében sem rögzít olyan körülményt, amely felvetette volna bármelyikük kábítószerrel befolyásolt állapotát, illet az intézkedő rendőrök nem észleltek, sem beszédük, sem általában a magatartásuk nem mutatta ennek jeleit. A bódult állapotot kifejezetten cáfolják a név³-testvérek tudatos és racionális cselekvései is: hogy egyikük gépjárművet vezetett, illetve az igazoltatás közben telefonbeszélgetést folytatott le, amelyben tájékoztatta tanút az igazoltatás tényéről. Figyelemmel kell lenni arra a tényre is, hogy egyik név³-testvér sem állította soha azt, hogy őket elküldte volna tanú a találkozó helyszínéről, mindvégig arra hivatkoztak, hogy prostituáltak társaságát keresték az elkövetés helyszínének közvetlen közelében. Ezen kívül tanú semmilyen magyarázattal nem szolgált arra, hogy milyen jelekből vonta le a kábítószer-használatra vont következtetését, milyen kábítószer használatát feltételezte, aminek már csak azért is jelentősége van, mert az egyes kábítószeres merőben más hatásmechanizmussal rendelkeznek, így az is magyarázat nélkül maradt, hogy az milyen formában akadályozta az ölési cselekményhez nyújtott segítség megadását.

[148] Ugyancsak a hivatkozott motívumot erősíti sértett¹ tanúvallomása is, aki elmondta, hogy tanú állítása szerint korábban azért nem tárta fel neki, hogy ő lőtt rá, mert ebben az esetben *a testvéreit is bevonta volna az elkövetésbe*. A fentiek alapján világosan körvonalazható tanúlnak a testvérei vádak alóli tisztázása iránti elszántsága, amelynek alárendelten vallott már az alapügyben is, és amelynek elérése érdekében a jelen ügyben módszert váltva cselekedett, mégpedig akként, hogy míg korábban tagadta a saját bűnösségét is, immár azt elismerte, és számos új részlettel szolgált, feltárva a felbújtó személyét is.

[149] E részletek tekintetében sem volt minden szempontból koherens a vallomása a jogerős ítélet alapjául szolgáló egyes bizonyítékokkal és tényekkel, így nem volt mellőzhető az azokkal való alaposabb összevetés.

[150] Így tanú tanúvallomása nem tekinthető aggálytalannak a cselekményhez használt fegyver beszerzése tekintetében. Ezt a problémát az elsőfokú bíróság is észlelte, és alapvetően helyes érvek mentén fejtette ki, hogy egyrészt ezek a tények már nem tisztázhatók ítéleti

bizonyossággal, másrésről annak jelen ügy eldöntése szempontjából nincs is különösebb jelentősége (elsőfokú ítélet 44-45. oldal). Ezzel az értékeléssel a másodfokú bíróság is egyet tudott érteni: alappal vethető fel, hogy a tanú elhallgatta ismereteit a fegyver beszerzéséről, de mivel a jóval lényegesebb és önmagát terhelő tényeket elismerte, így azt is, hogy a sértettl ellen tervezett ölési cselekményhez ő maga biztosította a fegyvert, amelyet aztán a végrehajtás során használt is, a vallomása hitelének lerontására e körülmény nem alkalmas.

[151] A tanúvallomás az elkövetés előtti terepszemle tekintetében sem egyeztethető össze a jogerős ítélet tényállásával: míg az alapügyben született ítélet rögzíti azt a tényt, hogy az elkövetés előtt tanú1 és társai (köztük a testvérei, továbbá név5, név6 és tanú14) az egyéb3n terepszemlét tartottak, tanú1 tanúvallomásában határozottan úgy nyilatkozott, hogy nem került sor ilyenre, mivel rendszeresen járt ki az egyéb3re, így beható ismeretei voltak a helyszínről. Azonban könnyen belátható, hogy egy ölési cselekmény végrehajtásának megtervezéséhez egészen más szempontok szerint kell felmérni a kiválasztott helyszínt, azt csak kisebb mértékben segíti a hétköznapi helyismeret. Ezen egyetlen kisebb résztől eltekintve azonban a tanúvallomásnak a cselekmény eltervezésére vonatkozó további elemei az objektíve megállapítható tényekkel egybevágók.

[152] Kételyeket lehet támasztani tanú1 terhelő vallomása iránt abban a részben is, amelyben a cselekmény tervezett végrehajtási módjáról számolt be. Azt állította ugyanis, hogy tervei szerint a futam közben végzett volna a sértettel, és feltételezte magáról, hogy ezt meg is tudja valósítani. Ezzel szemben tényként rögzíthető, hogy tanú1 professzionális jártassággal a löfegyverek használata terén nem rendelkezik, és nincs adat arra sem, hogy valaha is mozgó célponton gyakorolt volna. Egy löverseny egyik versenyzőjének futam közben történő kilövése olyan mélységű képzettséget és gyakorlatot igényel, amellyel tanú1 nyilvánvalóan nem rendelkezett, és ezzel neki magának is tisztában kellett lennie.

[153] A másodfokú bíróság sem tudott a rendelkezésre álló adatok alapján választ adni arra a kérdésre, hogy név23 és tanú29 miért jelent meg a helyszínen egy BMW típusú gépjárművel. Az azonban bizonyos, hogy a lövések leadását rendkívüli mértékben megkönnyítette, hogy tanú1nek a BMW mellett egyhelyben álló, és egy másik gépkocsi által megvilágított sértetre kellett a lövéseket leadnia. Ha ez a helyzet nem alakult volna ki, csak a véletlenül múlt volna, hogy tanú1nek mozgó vagy álló célpontra kellett volna lőnie, márpedig erre hagyatkozni egyrésztől nem racionális, másrésztől alapvető ellentétben áll az egyébként minden részletre kiterjedő tervezéssel. Tehát a logikus és észszerű felkészülés azt diktálta, hogy a sértettet olyan helyzetbe hozzák, amely biztosítja a megfelelő rálátást, távolságot és testhelyzetet, amely elvárásokkal a helyszínen volt további személyek magatartása összhangban levőnek tűnik. Az egyszerű gyanún túl azonban bizonyítani nem lehetett, hogy a helyszínen jelen volt további személyeknek valóban köze is lett volna a bűncselekményhez, így tanú1 terhelő vallomásának elfogadhatósága az esetleges további közreműködők személyének elhallgatása okán nem volt alappal megkérdőjelezhető.

[154] Ellentmondás tartható fel a jogerős ítélet tényállásában rögzített lövések száma és a tanú1 által közölt adatok között. Ugyanis az irányadó tények szerint tanú1 négy célzott lövést

adott le, míg tanúvallomásában arról számolt be, hogy három célzott lövése volt, a negyediket zavarkeltés céljából adta le a levegőbe. Az ellentmondás elemzése során abból kellett kiindulni, hogy a három célzott lövés elismerése mellett nincsen semmilyen jelentősége a negyedik lövésnek, ez a büntetőjogi felelősség szempontjából jelentéktelen részletkérdés. Ezzel együtt figyelemmel kell lenni arra, hogy a sértettet három lövés érte, míg a szemlén a lövések helyén négy töltényhüvelyt találtak, és a negyedik lövedék nem került elő. Ezek az objektív tények inkább tanúl tanúvallomásához állnak közelebb, de – mint ahogy azt az ítéltábla már többször kifejtette – a jogerős ítélet tényállását jelen eljárásban nem lehetett megváltoztatni. Ezért az elsőfokú bíróság is helyesen járt el akkor, amikor nem módosította azt.

[155] tanúl vallomása szerint nem volt nála telefon az elkövetéskor, mivel nem akarta, hogy akár a telefon csörgése, akár a képernyő felvillanása elárulja a rejtékhelyét. Ezen – egyébiránt logikus – magyarázaton felül tanúvallomásában ugyanakkor azt is tagadta, hogy egyáltalán ő mobiltelefonnal rendelkezett volna, illet sem a cselekmény előtt, sem után nem használt. Ezzel szemben már az alapügyben levezette az elsőfokú bíróság, hogy mely adatok alapján állapítható meg kétséget kizáró bizonyossággal, hogy tanúl az elkövetés idején a telefonszám41 hívószámot használta. Ezt az okfejtést a törvényszék megismételte az elsőfokú ítélet 63-65. oldalain, azt az ítéltábla – ellentétes bizonyítékok híján – továbbra is irányadónak tekintette.

[156] tanúl tanúvallomásában azt mindvégig elismerte, hogy a cselekmény utáni napon beszámolt tanúl7nak mindenről, így arról is, hogy testvéreit a rendőrség a helyszín közelében igazoltatta, majd őrizetbe vette, továbbá közölte, hogy a cselekmény végrehajtását Terhelt1 I. r. vádlott rendelte meg. Ellentmondás kizárólag abban tárható fel, hogy még aznap este találkozott-e tanúl7val, vagy pedig csak másnap a egyéb4 telephelyén. Ez az ellentmondás szintén arra a szándékra vezethető vissza, hogy testvéreit mentse a büntetőjogi felelősség alól. Ugyanis a híváslisták alapján megállapítható, hogy a tanúl által használt hívószám a cselekmény estéjén hívta tanúl7t, de ezt megelőzően, közvetlenül a cselekmény után a név4 használatában levő telefonszámot is. Ez az a hívás, amely során – az egyéb bizonyítékok alapján beazonosíthatóan – név4 közölte, hogy igazoltatják őket. Ezek az adatok ellentétben állnak a tanúvallomás azon részével, amely szerint testvéreit elküldte a térli találkozóról, ugyanis ebben az esetben nem lett volna semmilyen oka közvetlenül a cselekmény végrehajtása után felhívni név4t.

[157] Az elsőfokú bíróság ítélete 70. oldalán a híváslisták és a cellainformációk adataiból azt a következtetést vont le, hogy tanúl a cselekmény elkövetése után valóban járt tanúl7nál helység14. Ez alapján a tény alapján a tanúl7 és tanúl tanúvallomásai közötti ellentmondást azzal oldotta fel, hogy a cselekmény elkövetése utáni órákban már elmondta tanúl7nak az eseményeket tanúl, ami nem zárja ki azt, hogy másnap a egyéb4 telephelyén ismét beszéljenek róla. Ez a következtetés alapvetően helyes, azonban az elsőfokú bíróság által levezett érvelés nem mindenben felel meg az iratok tartalmának.

[158] A cellapozíciók adatai – a törvényszék hivatkozott érvelésével szemben – nem támasztják alá azt, hogy tanúl helység14 járt volna a vádbeli időben. A cellapozíciók alapján

az látható, hogy a tanúl által használt telefon számos helyen megfordult a cselekmény időpontjában és az azt követő órákban, de ezek a helyszínek Dél-helység6, illetve Budaörs környékén találhatók. Ezt erősítik meg a nyomozó hatóság által készített térképek is, amelyeken a releváns telefonok mozgását ábrázolták, és amelyek alapján egyértelműen megállapítható, hogy a tanúlnak tulajdonított hívószám nem forgalmazott helység14, de még Budapest északi határa közelében sem. Megállapítható azonban az is, hogy az elkövetés után pár órával tanúl telefonja már csak hangpostán fogad hívásokat, vagyis az ki volt kapcsolva. Ez alapján helyes az elsőfokú bíróság azon következtetése, amely szerint tanúl megszabadult a telefontól, az viszont helytelen, hogy erre a helység14-i találkozót *követően* került volna sor (elsőfokú ítélet 72. oldal 5. bekezdés). Az ügyben felvett vallomásokból az körvonalazódik, hogy az elkövetői körhöz tartozó személyek találkozóikat konspiratív módon, telefon nélkül bonyolították le. Ezt együtt értékelve azzal a ténnyel, hogy a tanúl által használt telefon nem jelentkezett fel helység14-i cellára, az a következtetés adódik, hogy a találkozó helyszínének és időpontjának egyeztetését követően tanúl megszabadult a telefontól. Erre figyelemmel helyes az elsőfokú bíróság azon, tanúl17 tanúvallomásán alapuló következtetése, amely szerint köztük a késő esti, éjszakai órákban személyes találkozóra került sor.

[159] Az ellentmondások mellett azonban az is hangsúlyozandó, hogy tanúl olyan valóságot tükröző tényekre is rávilágított vallomásában, amelyek a korábban lefolytatott bizonyítás anyaga alapján nem voltak rögzíthetők a tényállásban. Ilyen volt elsősorban a cselekményhez használt lőfegyver kettétörése, amelyről az alapügyben született jogerős ítélet azt rögzítette, hogy menekülés közben pontosan meg nem határozható módon történt. Ezt a részletet tanúl feltárta tanúvallomásában, azonban – a már kifejtett okok miatt – az erre vonatkozó tényeket nem lehetett eltérő tartalommal rögzíteni a tényállásban.

[160] Összességében az ítéltábla azt állapította meg, hogy tanúl vallomása ugyan néhány ponton nem volt összeegyeztethető a jogerős ítéleti tényállással, illetve az irányadónak tekintendő bizonyítékokkal, de ezek az ellentmondások azon túl, hogy nem voltak jelentősek, és ekként a legcsekélyebb mértékben sem kezdték ki a felbujtó személyére vonatkozó vallomásának hitelét, feloldhatók, magyarázhatók is voltak, mégpedig a testvérei vonatkozásában érthető emberi motivációival, vagy azzal, hogy a jelen ügyben mondott igazat. Ezek alapján a másodfokú bíróság egyetértett a törvényszék azon következtetésével, amely szerint tanúl vallomására lehetett és kellett alapítani az ítéleti tényállást.

[161] Az így elfogadott tanúvallomás egyes részeire vonatkozó indokolás is kissé hiányos, ezért a következő kiegészítések szükségesek.

[162] A törvényszék ítéletének 42. oldalán foglalkozott annak értékelésével, hogy tanúl18 milyen motiváció vezette akkor, amikor elvállalta sértett1 megölését. tanúl tanúvallomásában azt állította, hogy választani kellett a bűntársai által besúgónak tartott barátja, sértett1 és Terhelt1 köre között. Mivel a Terhelt1 és társai által vezetett cég2, illetve az azzal ebben az időszakban szorosan együttműködő, a egyéb4 keretében tevékenykedő bűnözői körök biztosították tanúl megélhetését, ez volt az a tény, amely az ítéltábla meglátása szerint szignifikánsabban befolyásolta a megbízás elvállalását. Ugyanis az alappal vitatható, hogy

sértett1 tanúl barátja lett volna: illet sértett1 sem állított, csupán üzleti kapcsolatra hivatkozott, közöttük legfeljebb az elkövetés után sokasodtak meg a személyes találkozók az egyéb3n kívül, és ezek is leginkább azt szolgálták, hogy tanúl – aki akkor még tagadta, hogy elkövetője lett volna a cselekménynek – a személyére utaló híresztelések ellenében ártatlanságát bizonygassa sértett1 előtt. Tehát az nem volt egy valós dilemma, hogy egy barátját kellett volna megölnie Terhelt1 megbízására. Ezzel szemben volt egy olyan körülmény, ami sokkal racionálisabbá tette a megbízás elvállalását.

[163] Tény ugyanis, hogy az cég2 és a egyéb4 tulajdonosai között ebben az időszakban komoly érdekközösség alakult ki az olajkereskedés terén, a két cég együttműködésben dolgozott, üzleti és pénzügyi kapcsolataik egyirányba hatottak. Az kétségtelen, hogy tanúl elsősorban tanúl7hoz kötődött, az ő „alkalmazásában” állt, de azzal, hogy elvállalta az üzlettársuk megbízását, valójában a egyéb4 és így tanúl7 üzleti érdekeinek megfelelően is cselekedett. A másik oldalról nézve: az cég2 esetleges érdeksérelmei, így például a sértett1 által a rendőrségnek átadott információk alapján egy esetleges büntetőeljárás megindítása mindkét cég működését veszélyeztette volna. Ez szintén a Terhelt1 I. r. vádlottal való együttműködésre motiválhatta tanúlt, és mindezen megfontolások kitűnnek tanúl tanúvallomásából is, aki utalt arra, hogy az olajozás folytatása nyomós ok volt, továbbá, hogy név5 kezdeti ellenkezését a pénz írta felül.

[164] Az, hogy Terhelt1 I. r. vádlott utasítása mögött esetleg más személyek is állhattak, az ügy elbírálása szempontjából közömbös. Ugyanis tanúl kizárólag Terhelt1 I. r. vádlottal állt kapcsolatban, ő volt az, aki a bűncselekmény elkövetésének szándékát benne kiváltotta, az pedig, hogy Terhelt1 I. r. vádlott esetleg más(ok) döntését közvetítette, vagy a döntést nem egyedül hozta meg, a saját büntetőjogi felelősségét semmiben nem érinti.

[165] tanúl tanúvallomását két ponton is alátámasztja Terhelt3 tanúvallomása. Egyrészt a egyéb2be szervezett találkozó körülményei tekintetében, ugyanis Terhelt3 is előadta, hogy Terhelt1 I. r. vádlott nyilvános helyeken bonyolította a találkozóit, ahol szemmel tudta tartani a környezetét, és nem tudta senki megfigyelni a találkozón elhangzottakat. Másrészt Terhelt3 is arra hivatkozott, hogy Terhelt1 I. r. vádlott egyértelművé tette számára, hogy sértett2 megölését azért bízta rá, mert így akarja garantálni a további lojalitását. Ezzel tökéletesen egybecseng tanúl7 tanúvallomása is, aki elmondta, hogy Terhelt1 I. r. vádlott rendszeresen bevonta a hozzá közel álló személyeket életellenes bűncselekmények elkövetésébe, ezzel is biztosítandó hűségüket.

[166] Okkal merül fel a kérdés tanúl vallomása alapján, hogy a cselekményt követően miért tanúl7t kereste fel, és miért nem a megbízóhoz, Terhelt1 I. r. vádlotthoz fordult. Erre ugyanakkor tanúl teljesen logikus és elfogadható magyarázattal szolgált: részint, mert fontos volt, hogy személyük semmilyen módon ne legyen összeköthető a merénylet után, részint pedig, mert megtudta, hogy a testvéreit a rendőrség őrizetbe vette, és tisztában volt azzal, hogy tanúl7nak olyan rendőrségi kapcsolatai vannak, amelyen keresztül a szabadításukat el tudja intézni. Ráadásul tanúl tanúl7 alkalmazottja volt, köztük a bizalom nyilvánvalóan nagyobb fokú volt.

[167] Az elsőfokú bíróság tanú1 – fentiek szerint – hitelesnek minősített tanúvallomását összevetette tanú17 tanúvallomásával (elsőfokú ítélet 63. oldal), illetve elvégezte a két tanúvallomás és a hívásadatok egymásra vetítését is (elsőfokú ítélet 62-73. oldal). A vonatkozó adatok annyi helyesbítést igényelnek, hogy az elsőfokú ítélet 67. oldal utolsó bekezdésében a hívás időpontja helyesen 20 óra 24 perc 21 másodperc. Korrigálandó az elsőfokú ítélet 73. oldal 3. bekezdésében rögzített azon következtetés is, amely szerint „a híváslisták mindenben alátámasztották a tényállásban rögzítetteket”. Ezt a kategorikus kijelentést már az alapügyben született másodfokú határozat sem találta helyesnek (5.Bf.216/2021/7/50. számú ítélet 28. oldal 2. bekezdés), de a híváslisták a jelen ügyben vizsgált cselekmény (ti. Terhelt1 I. r. vádlott volt-e a felbujtó) szempontjából nem is szolgáltak közvetlen bizonyítékkal. A híváslisták és a cellapozíciók közvetetten tanú1 és tanú17 tanúvallomását tudták alátámasztani, a tényállásban rögzítettekkel egyéb összefüggésben nem voltak.

[168] Az elsőfokú bíróság egyebekben irathú adatok alapján elemezte a vonatkozó bizonyítékokat, és helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a bizonyítékok lényegében egybehangzóak, így nem merült fel olyan adat az ügyben, amely tanú1 Terhelt1 I. r. vádlottat terhelő vallomását alappal kétségbe vonhatta volna.

[169] A tanú1 vallomását megtámogató személyi bizonyítékok közt kiemelt szerepe volt tanú17 tanúvallomásának, amelyet az elsőfokú bíróság helyesen minősített a lényegi kérdésekben következetesnek és ennek folytán önmagában értékelve hitelesnek (elsőfokú ítélet 59. oldal 5-7. bekezdések). Indokolása csupán annyi kiegészítést igényel, hogy tanú22 szerepét illetően a tanú kisebb ellentmondásba bonyolódott: eleinte azt állította, hogy ő is jelen volt az éjszakai találkozón helységi14, de később már úgy nyilatkozott, hogy ha tanú22 azt állítja, hogy nem volt ott, akkor ebben tévedett, mivel akkoriban minden nap találkoztak. Ez a kisebb következtetlenség azonban nem a legfontosabb információk, hanem legfeljebb tanú22 vonatkozásában állt elő, és amögött – a módosításra adott magyarázat megfogalmazásából kitűnően – felfedezhető tanú22 ráhatása annak érdekében, hogy a cselekményhez még ilyen formában se legyen köthető. Mivel tanú17 tanúvallomását egyebekben több objektív bizonyíték is alátámasztja, ez a kisebb ellentmondás nem kérdőjelezi meg a tanú szavahihetőségét.

[170] Terhelt1 I. r. vádlott felszólalásában hivatkozott arra, hogy tanú17 egészen 2014-ig nem beszélt arról, hogy a jelen ügyben vizsgált ölési cselekményeknek ő lett volna a felbujtója. tanú17t mind a sértett2, mind a sértett1 sérelmére elkövetett emberölések miatt indult nyomozásokban tanúként hallgatták ki. Ezen kihallgatásai során megjelölte Terhelt1 I. r. vádlottban azt a személyt, aki utasítást adott a cselekmények elkövetésére. A védelem által becsatolt, a 2011-ben és 2012-ben foganatósított tanúkihallgatásokról felvett jegyzőkönyvek tanúsága szerint valóban nem tett erről említést korábban, de ennek oka is világosan kitűnik a kihallgatások menetéből: nem ezekre a bűncselekményekre hallgatták ki őt. A sértett1 sérelmére elkövetett ölési cselekmény fel sem merült ezen kihallgatások során, a sértett2 sérelmére elkövetett cselekmény pedig csak abban a kontextusban, hogy Terhelt2 II. r. vádlotról milyen ismeretei voltak tanú17nak. Emellett egyértelmű az is, hogy hiába tett már az alapügyben is terhelő vallomást tanú17 az I. r. vádlott személyére nézve, azt mégsem találta elégségesnek az ügyészség a vádemeléshez. tanú17 vallomását az 1. tényállási pontban

tanú1, a 2. tényállási pontban Terhelt3 egészítette ki. Terhelt1 I. r. vádlott ezzel összefüggő konteóját számtalan körülmény cáfolja: részben a már hivatkozottak szerint az előnyszerzés tényével szemben állók, részben a terhelő vallomások megtételének felvállalásával együttjáró kockázatok, az a körülmény, hogy sem tanú1, sem az I.r. vádlotthoz közelálló, és egészen bizonyosan jóval több tényismertről rendelkező Terhelt3 sem említett meg más, eddig vád tárgyává nem tett olyan cselekményt, amelyhez az I. r. vádlottnak bármilyen formában köze lehetett, és az is, hogy – ahogyan azt maga az I. r. vádlott is szóvá tette – 16 ember együttes összefogására az I. r. vádlott ellen hamis vádakkal, koholt bizonyítékokkal, a hatóságok egyidejű asszisztálásával a legcsekélyebb valószínűség nincs, és erre semmilyen elfogadható magyarázat nem is létezik. Végül pedig a vádlott csak a személyi bizonyítékokra helyezte a hangsúlyt, ezen egyoldalú vizsgálati szemponthoz képest a szavahihetőséget erősítő objektív bizonyítékok léte a terhelő vallomások hitelét emelték, amelyek a jelen ügyben együttesen kizárták, hogy akár tanú1, akár tanú17 (vagy a későbbiekben kifejtendők szerint a 2. tényállási pont vonatkozásában Terhelt3) Terhelt1 I. r. vádlottra vonatkozó vádjá hamis lett volna.

[171] A törvényszék részletekbe menően elemezte sértett1 tanúvallomását is (elsőfokú ítélet 46-58. oldal), következtetései alapvetően helyesek voltak. Az elsőfokú ítélet vonatkozó indokolása mindössze annyival egészítendő ki, hogy sértett1 mindvégig következetesen vallotta, hogy a rendőrség folyosóján Terhelt1 I. r. vádlottat jelölte meg a tanú12 sérelmére elkövetett emberölés lehetséges felbujtójaként. Arra az ítéltábla sem talált semmilyen racionális okot, hogy ebben a kérdésben miért tett volna sértett1 hamis tanúvallomást, de kijelentése helyességét utóbb igazolta maga az a tény is, hogy Terhelt1 I. r. vádlottat jogerősen elmarasztalta a bíróság ebben a bűncselekményben.

[172] Terhelt1 I. r. vádlott felszólalásában kifogásolta, hogy sértett1 tanúkénti kihallgatásai során nem tett említést arról, hogy ő lett volna a tanú12-gyilkosság felbujtója. Ez kétségtelenül így van, azonban ennek a tanúvallomás hitelessége szempontjából nincs semmilyen jelentősége. Ugyanis sértett1 nem tudott tényeken alapuló információkat közölni arról, kinek állt érdekében megöletni tanú12et, feltételezéseit pedig – helyeselhető módon – nem kívánta tényként közölni a kihallgatókkal, és ezért közokiratba foglalt módon Terhelt1 I. r. vádlottat korábban nem terhelte. Egyebekben pedig sértett1 vallomásának kizárólag abból a szempontból volt jelentősége, hogy tett-e olyat, vagy tud-e olyanról, ami miatt bárki is az alvilági körökből annyira megnehezthetett rá, hogy a halálát kívánja. Márpedig a tanú kizárólag egy ilyen eseményt tudott felidézni, amikor egy rendőr kérdésére Terhelt1 I. r. vádlottat összefüggésbe hozta a tanú12 sérelmére elkövetett ölési cselekménnyel. Sem e tanú vallomása alapján, sem más forrásból semmilyen más reális motívum nem merült fel (és nyilvánvalóan nem tekinthető ilyennek Terhelt1 I. r. vádlott azon, konkrét okot is nélkülöző utalása sem, miszerint „becenév10”, azaz név44 állt a bűncselekmény hátterében), továbbá sértett1 ezt nem csak erre, hanem arra is alapította, hogy az egyéb3n ezt megelőzően Terhelt1 I. r. vádlott körébe tartozó személyek is jelen voltak (erre az ítéltábla a fentiekben már kitért). És végül, de nem utolsó sorban a motívumra nézve konkrét bizonyítékok (tanú1 és tanú17 vallomásai) is rendelkezésre álltak az ügyben, emellett tanú12 megölésének a megrendelőjére vonatkozó jogerős bírósági ítélet sem egyedül sértett1 tanú egyszerű megérzésén alapult.

[173] Az elsőfokú bíróság ítélete 75. oldalán foglalkozott tanú18 tanúvallomásával és az ahhoz kapcsolódó jelentéssel. A jegyzőkönyvek tartalma alapján az állapítható meg, hogy az elsőfokú eljárásban a 2019. november 27. napján megtartott előkészítő ülésen hangzott el először indítvány – ekkor Terhelt1 I. r. vádlott részéről – tanú18 tanúkenti kihallgatására. A 2021. május 5. napján megtartott tárgyaláson az I. r. vádlott védője terjesztett elő indítványt tanú18 nyomozás során tett vallomásának ismertetésére, majd védőváltás után az új meghatalmazott védő 2021. szeptember 15. napján a tanú tárgyaláson történő kihallgatását indítványozta. Ezt az indítványt a törvényszék elutasította, majd ismertetéssel a tárgyalás anyagává tette a kérdéses tanúvallomást és az ahhoz kapcsolódó okirati bizonyítékokat is.

[174] Ez az eljárás nem mindenben felelt meg az irányadó eljárásjogi szabályoknak. A Be. 527. § (2) bekezdés *b)* pontja szerint akkor lehet a tanúnak az eljárás korábbi szakaszában tett vallomását ismertetni vagy felolvasni, ha a tanú vallomása szükséges a bizonyításhoz, de a tanú tárgyaláson történő kihallgatása nem indokolt, azt a bíróság sem tartja szükségesnek, és azt az ügyész, a vádlott vagy a védő sem indítványozza. Jelen esetben a védelem két alkalommal is indítványt terjesztett elő tanú18 tárgyalási kihallgatására, így az akkor lett volna mellőzhető, ha a tanúvallomásnak nem lett volna jelentősége a bizonyítás szempontjából. Ennek azonban ellentmondani látszik az a tény, hogy a törvényszék nem csak ismertette a tanúvallomást a tárgyaláson, hanem annak tartalmára az ítéletében is hivatkozott, miközben a tanú vallomása a vád tárgyává tett cselekmény elbírálását az elsőfokú bíróság álláspontja szerint sem vitte előrébb.

[175] A törvényszék ítéletében azzal indokolta a tanú tárgyalási kihallgatásának mellőzését, hogy az szükségtelen, mivel a tanú korábbi nyilatkozata is bizonyos információk nyílttá tételét feltételezte. Ez a tény azonban nincs összefüggésben a tanú tárgyalási kihallgatásával. Amennyiben egy tanú vallomása szükséges a bizonyításhoz, de a vallomás minősített adatot érinthet, a bíróságnak gondoskodnia kell a titoktartási kötelezettség alóli felmentés megszerzéséről, majd ennek függvényében hallgathatja ki a tanút a vonatkozó perrendi szabályok betartásával. Tehát a titoktartási kötelezettség nem lehet akadálya a tanú idézésének. Valójában tanú18tól a rendelkezésre álló adatok alapján legfeljebb abban a körben volt bizonyíték várható, hogy közte és sértett1 között fennállt valamilyen információközvetítési kapcsolat a kilencvenes években, és ennek lehetett köze a sértett1 sérelmére elkövetett cselekményhez. Jelen ügyben a bíróság a felbujtó személyére vett fel elsősorban bizonyítást, erre a tényre azonban tanú18 nem közölt semmilyen információt, és arra (az idézésének indokoltságának lehetőségét felvető körülményre) sem utalt, hogy ilyennek a birtokában volna. Ezért már tanú18 korábban tett vallomásának felolvasása, és pontosan erre figyelemmel a bizonyítási indítvány teljesítése is egyaránt szükségtelen volt.

[176] Mindezek alapján összességében az elsőfokú bíróság alapvetően megalapozott tényállást állapított meg ítélete 1. tényállási pontjában. Azonban a tényállás több ponton helyesbítésre és pontosításra szorult, mivel az nem bizonyított és a vád tárgyává tett cselekmény szempontjából irreleváns tényeket is tartalmazott, az alapügy másodfokú ítéletében rögzített változtatásokat sem teljeskörűen vezette át az elsőfokú bíróság, és ezen kívül is több elírást és pontatlanságot is javítani kellett a következők szerint.

[177] A tényállás 1. pontja szükségtelenül rögzít Terhelt1 I. r. vádlott előéletére vonatkozó adatokat, továbbá az cég2. tevékenysége is közömbös volt jelen ügyben, a cég tevékenységében való részvételnek annyiban volt jelentősége, hogy annak kapcsán ismerkedett össze az ügy néhány szereplője. Nem volt helye a tényállásban a Terhelt1 I. r. vádlott által vezetett bűnözői csoportra és a korábbi emberölési cselekményekre való utalásnak sem. Ennek az alapvető oka az, hogy az elkövetéskori anyagi jogi szabályok még nem ismerték a bűnszervezet fogalmát, ezért az erre utaló tények megjelenítésének tényállásban történő rögzítése céltalan. Az ítéltábla hiánytalanul átvezette a tényálláson az alapügyben született másodfokú ítéletben rögzített változtatásokat, melyek egy része elkerülte a törvényszék figyelmét. Módosítani kellett az alapügyben vádlottként szereplő tanú1, név4, név3 és név5 vádlotti minőségére való utalást, mivel ők jelen ügyben már nem ilyen jellegű terhelti pozícióban szerepelnek.

[178] Rátérve a 2. tényállási pontban írt cselekményre, a másodfokú bíróság az indokolás kapcsán az alábbi álláspontra helyezkedett.

[179] Az elsőfokú bíróság azt helyesen ismerte fel, hogy az egyesített ügyben emelt vád bizonyítása lényegében azon a kérdésen múlt, hogy Terhelt3 terhelő vallomása hiteles-e vagy sem. A vallomás önmagában történő értékelését a törvényszék elvégezte ítéletének 157-180. oldalain, a Terhelt3 által tett vallomások tartalmát irathűen idézte, és helytállóan vonta le azt a következtetést, hogy az általa tett gyanúsított és vádlotti vallomások következetesek, és ennek folytán önmagukban értékelve hitelesnek tekinthetők. Az a mérlegelési megoldás is megfelel a bírói gyakorlatnak, hogy ezt a vallomást összevetette az egyéb bizonyítékokkal, és ezen vizsgálat eredményeképpen állapította meg, hogy Terhelt3 Terhelt1 I. r. és Terhelt2 II. r. vádlottat terhelő vallomására kell a tényállást alapítani.

[180] Hangsúlyozandó, hogy pusztán az a tény, hogy Terhelt3 egyezséget kötött a vádhatósággal, nem kérdőjelezheti meg vallomása hitelességét. Az egyezségben a beismerésen túl nem azt vállalta, hogy feltárja Terhelt1 minden bűncselekményét, hanem csak azt, hogy vallomásával jelentősen hozzájárul a sértett2emberölés *bizonyításához* (és a név11-gyilkosság ügyéhez is), vagyis nem ahhoz, hogy konkrétan megjelölt személyekre terhelő vallomást tesz. A bizonyításhoz hozzájárulás emellett is kizárólag törvényes eszközökben nyilvánulhat meg, a hamis vádat és hamis tanúzást nem jelentheti. Ellenben azt igen, hogy amennyiben valójában nem Terhelt1 I. r. vádlott volt a felbújtó, hanem valaki más, akkor ezt köteles feltárni, és ugyanez irányadó az elkövető-társra is (ha volt ilyen). A megállapodás továbbá láthatóan nem követelte meg az emberölés motívumának feltárását (amiről már itt leszögezhető, hogy minden kétséget kizáróan létezett, és Terhelt3nek Terhelt1hoz fűződő viszonya folytán igen csekély a valószínűsége, hogy erről az elkövetők ne tudtak volna), hiszen erről soha nem is beszélt (és ezzel hangsúlyozandó, hogy nem csak magán, hanem elkövető-társain éppúgy segített), ettől függetlenül mégis megkötött vele az egyezség. (A teljesség igényével jegyzi meg az ítéltábla, hogy a név11-gyilkosság kapcsán általa vállaltak esetében lényeges körülmény, hogy az eljárás már a törvényszéken javában folyamatban volt, mikor az egyezség létrejött, vagyis az ő vallomása egy már vádemelés utáni bizonyításhoz

járult hozzá). És végül kizárt, hogy a hatóságoknak az egyezséggel hamis bizonyítékok kreálása lett volna a célja, egyértelműen ez ellen hat, hogy ezzel maguk is számtalan súlyos bűncselekményt követtek volna el mindenféle kimutatható érdek nélkül. Az egyetlen értelmezhető ok a valódi elkövetők felelősségrevonásában mutatható ki.

[181] Mindezek előrebocsátása után az azért ezzel együtt is kétségtelen, hogy ebből következik egyfajta érdekvezéreltség, hiszen a saját büntetőügyének kedvező elbírálása az általa átadott információkon múlt. Emiatt nem pontos az elsőfokú ítélet 175. oldalán olvasható azon kijelentés, amely szerint Terhelt3 nem érdekvezérelt módon tette meg a vallomását. Ennek az érdekvezéreltségnek azonban van egy másik oldala is: Terhelt3 akkor, amikor megtette terhelő vallomását a nyomozó hatóság előtt, abban volt érdekelt, hogy a lehető legpontosabb és leghitelesebb információkat adja át, ezért abban mindenféleképpen ellenérdekelt volt, hogy esetleg olyan adatokat közöljön, amelyek a nyomozó hatóság rendelkezésére álló bizonyítékok alapján cáfolhatók.

[182] Ez az óvatosság a bíróság előtt tett vallomásában is tetten érhető, hiszen – ahogy arra a védelem is rámutatott – számos esetben válaszolt úgy a hozzá intézett kérdésekre, hogy „nem tudom”, „nem emlékszem”. Ez a magatartás a védelmi érveléssel szemben pont a vallomás hitelességét erősíti, hiszen Terhelt3 felvállalta, ha valamiről nem tudott, vagy egy bizonyos adatra nem emlékezett ahelyett, hogy vallomását bármely más ismert eljárási adathoz kísérelte volna meg igazítani. Az említett hiányosságok egyébként sem alkalmasak a tanú szavahihetőségének megdöntésére, hiszen több mint húsz évvel a cselekmény után tett vallomást, így életszerű, hogy nem mindenre emlékezett pontosan, vagy emlékei részben torzultak az eltelt évek során. Az elsőfokú bíróság ítélete 177. oldalán részletesen számba vette azokat a körülményeket, amelyek tekintetében Terhelt3 bizonytalan volt, az ott írt megállapításokkal az ítéltábla is azonosulni tudott.

[183] Terhelt3 terhelő vallomásának értékelése során abból a tényből kellett kiindulni, hogy maga tárta fel a történeteket (és ennél mindegy, hogy önként jelentkezett-e a hatóságnál, vagy idézésre jelent meg), melynek során saját magát és két társát is terhelő vallomást tett. A védelem az elsőfokú eljárás során is visszatérően foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy milyen motiváció vezette Terhelt3et a beismerő vallomás megtételére, és azzal érvelt, hogy ebben a kérdésben nem lehetett minden részletet tisztázni, így a vallomás hitelessége sem ellenőrizhető. Ezzel az értékeléssel az ítéltábla nem értett egyet: a bíróságnak az egyezséget kötött vádlott vallomásának értékelése során nem azt kell feltárnia, hogy milyen út vezetett el az egyezségkötésig, hanem azt, hogy az annak eredményeként tett vallomás az összes bizonyítékkal történő összevetés alapján hiteles-e vagy sem. E körben nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, hogy az egyezséghez Terhelt3 és védője is hozzájárult, az előkészítő ülésen nem fogalmaztak meg kifogásokat a beismerő nyilatkozat elfogadhatósága és az egyezség jóváhagyása tekintetében. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Terhelt3 nem együttműködő gyanúsított volt, aki elkerülte a büntetőjogi felelősségre vonást: az egyezségkötés nem a szankció alóli teljes mentesülést eredményezte, őt a bíróság az általa feltárt bűncselekmények elkövetése miatt büntetőjogi felelősségre vonta.

[184] A védelem azzal is érvelt mind az elsőfokú eljárásban, mind pedig a fellebbezésekben, hogy Terhelt3 első gyanúsított kihallgatásának körülményei tisztázatlanok, így nem érthető, hogy 2020. október 19. napján először miért tagadta meg a vallomástételt, majd egy viszonylag hosszabb szünet után miért tett mégis részletes beismerő, és az I. és II. r. vádlottakat terhelő vallomást. Ennek okáról már az ügyész is tájékoztatást adott az elsőfokú bírósági tárgyaláson, a védelem pedig a fellebbezésekben nem mutatta be, hogy ez a magyarázat miért ne lenne elfogadható. Az ügyészségi munkaszervezésből és döntési kompetenciákból fakadó kötöttségeken kívül a gyanúsított kihallgatás ilyen lebonyolítása alapvetően jogtechnikai okokkal magyarázható. A Be. 407. §-a szerint az ügyészség és a *terhelt* köthet egyezséget, az egyezségkötést az ügyészség, a *terhelt* és a védő kezdeményezheti, a Be. 408. § (1) bekezdése szerint az ügyészség, a *terhelt* és a védő folytat egyeztetést az egyezség tartalmi elemeiről. Vagyis az egyezségkötés alapvető feltétele a terhelti jogállás, amit pedig a gyanúsítás közlése keletkeztet, ahogy a védői jogállást is. Így ahhoz, hogy az egyeztetés megkezdődhessen, meg kellett gyanúsítani Terhelt3et, és ez egyben arra is magyarázatot ad, hogy az első kihallgatásán miért tagadta meg a vallomástételt.

[185] Az ügyiratok tartalmát áttekintve jól követhető az, hogy sem az 1999-ben megindult, sem a 2013-ban újraindult nyomozás nem talált megfelelő terhelő bizonyítékot még a megalapozott gyanú közléséhez sem. Terhelt3 beismerése volt az az új bizonyíték, amely lehetővé tette Terhelt1 I. r. és Terhelt2 II. r. vádlottak meggyanúsítását, majd a vádemelést velük szemben. Ebből az is következik, hogy Terhelt3 vallomása nélkül erre nem kerülhetett volna sor. Így Terhelt3 – feltételezve, hogy nem volt szándékában igazat mondani – vallomását lényegében bármilyen tartalommal előadhatta volna, nem kellett volna megjelölnie név szerint és beazonosítható módon Terhelt2 II. r. vádlottat tettesként.

[186] Szemben a II. r. vádlott védője által előterjesztett fellebbezésben írtakkal, az egyezségkötés után nem csak két kimenetele lehetett az eljárásnak (ti. az egyezségnek megfelelő vádemelés vagy a vádemelés mellőzése). Ugyanis a bíróságnak a Be. 734. § (1) bekezdése alapján joga van megtagadni az egyezség jóváhagyását, ami után az általános szabályok szerint folytatódik a büntetőeljárás, és az egyezség a továbbiakban a bíróságot nem köti [Be. 734. § (3) bekezdés]. Az egyezség jóváhagyásának egyik feltétele az, hogy a vádlott beismerő nyilatkozatát az ügyiratok alátámasztják (Be. 733. § *e*) pont), ennek hiányában az egyezség jóváhagyását meg kell tagadni [Be. 734. § (1) bekezdés *c*) pont]. Ebből következően Terhelt3nek elemi érdeke volt az igazság feltárása, hiszen, ha bármilyen hazugságon érte volna az elsőfokú bíróság, elesett volna az egyezségben biztosított kedvező büntetőjogi szankciótól, de az eljárás vele szemben folytatódott volna, és így annak végeredménye számára teljes mértékben megjósolhatatlanná vált volna. Vagyis volt olyan lehetséges kimenetele ennek az eljárásnak, amelyben Terhelt3 bűnösségét megállapítja a bíróság úgy, hogy vele szemben kizárt a Btk. 83. §-ában foglalt büntetékiszabási szabály alkalmazása.

[187] Terhelt3 vallomását úgy tette meg, hogy vállalta a hamis vád büntetőjogi következményeit. Ez már önmagában is komoly kockázati tényező, hiszen azt az ügyészség nem tudta garantálni, hogy az elsőfokú bíróság jóvá fogja hagyni az egyezséget, ahogy azt sem, hogy hitelesnek fogja tartani a terhelő vallomást. Amennyiben kiderült volna, hogy hamis tartalommal tett vallomást, az egyezségtől várt előnyöktől elesett volna, hamis vád miatt büntetőeljárás indult volna ellene, és az sem kizárt, hogy a rendőrséggel való

együttműködés miatt volt bűntársai részéről egyéb hátrányok is érték volna. Ahogy tanúl esetében sem, Terhelt3nél sem tűnik reálisnak ilyen mértékű kockázatokat vállalni akkor, ha a feltárt események nem tükrözik a valóságot.

[188] Azzal Terhelt3 is tisztában volt, hogy a nyomozó hatóságnak birtokában vannak bizonyos terhelő adatok, hiszen több alkalommal is kihallgatták az ügyben tanúként, és okkal feltételezhető, hogy tanúl7 tanúvallomása eljutott hozzá is. Azt azonban nem tudhatta, hogy pontosan milyen bizonyítékok merültek fel, így azokhoz nem is tudta igazítani a vallomása tartalmát. Ez még akkor is így van, ha tényként kezelhető, hogy a kilencvenes években a rendőrségtől rendszeresen szivárogtak ki bizonyítékok a bűnözői körökhöz. Egyrésztől annak rendkívül csekély a valószínűsége, hogy Terhelt3 húsz évvel később pontosan emlékezett volna arra, milyen adatok jutottak 1999-ben a birtokába, másrésztől pedig a Nemzeti Nyomozó Iroda nyomozati munkájával kapcsolatosan ilyen kifogások nem merültek fel.

[189] A további bizonyítékok vizsgálata nélkül, pusztán a fent felsorakoztatott számtalan érv alapján is már egyértelműen kijelenthető, hogy Terhelt3et bármi is vezérelte az egyezségkötésre, a hamis vád bizonyosan kizárható.

[190] Szemben a II. r. vádlott védője által előterjesztett fellebbezésben foglaltakkal, az elsőfokú bíróság értékelte ítéletében a szakértő3 által beszerzett pszichológus szakértői véleményt. Az elsőfokú ítélet 159. oldal 2. bekezdésében helyesen mutatott rá arra, hogy a szakértői véleményben jelzett pszeudológia és az elhallgatott információk visszavezethetők arra, hogy Terhelt3 többet tudott a kilencvenes években elkövetett bűncselekményekről, mint amiről terhelő vallomásában számot adott. Ezzel a másodfokú bíróság is maradéktalanul egyetértett, mert a vallomásból és a Terhelt1 I. r. vádlotthoz fűződő kapcsolatából is szembetűnő, miszerint Terhelt3 *elhallgatott* bizonyos körülményeket, adatokat, amelyekről információi lehettek (ilyen a jelen ügyre vonatkoztatva az emberölés motívuma, az elkövetőtársakkal való egyeztetések). Emiatt az ítéltábla is ezzel látta összhangban állónak a szakértői megállapítást, nem pedig azzal, hogy az általa *elmondottak* valótlanok volnának.

[191] Tehát az elsőfokú bíróság – helyesen – elfogadta azokat a kételyeket, amelyeket a pszichológus szakértői vélemény alapján meg lehetett fogalmazni Terhelt3 vallomása kapcsán, azon ebből levont további következtetése azonban, miszerint „nem zárható ki nevezett igazmondása, de fokozottabb vizsgálat alá kell vonni e vallomást”, mégis némi helyesbítést igényel. A pszichológus szakértő ugyanis nem nyilatkozhat egy vallomás hitelessége, egy vádlott vagy egy tanú szavahihetősége kérdésében, ez mindig az ügyben eljáró bíróság feladata. A pszichológus szakértői vélemény ehhez az értékelő tevékenységhez szolgáltat adatokat, amelyeket be kell építeni az ítélet indoklásába – ahogy azt az elsőfokú bíróság az előzőekben hivatkozott ítéletrészben meg is tette. Azonban önmagában a pszichológus szakértő véleménye alapján sem elfogadni, sem elvetni nem lehet egy vallomást, tartalmazzon az terhelő vagy mentő tényeket.

[192] A II. r. vádlott védője fellebbezésében több olyan körülményt sorolt fel, amelyek – álláspontja szerint – életszerűtlenségük folytán cáfolják Terhelt3 terhelő vallomását. Az ítéltábla előjáróban rögzíti, hogy egy alapvetően hiteles és más bizonyítékokkal alátámasztott vallomást nem lehet csak azért elvetni, mert vannak benne életszerűtlen részletek. Az életszerűtlenség kizárólag akkor kelthet bármilyen kételyt egy adott állítással szemben, ha a józan ésszel, az adott helyzetben elvárható racionális magatartással és az általános élettapasztalattal szöges ellentétben áll, és az adott cselekvésre nincs semmilyen logikus magyarázat. A II. r. vádlott védője ilyen körülményekre nem hivatkozott, fellebbezésében lényegében azt vette végig, szerinte hogyan kellett volna az adott szituációban viselkednie Terhelt3nek és a vádlottaknak, illetve hogyan lehetett volna hatékonyabban, a lelepleződés veszélyét még jobban mérsékelve végrehajtani a bűncselekményt. Ezen kívül a védő több olyan vallomásrészre hivatkozik, amelyre Terhelt3 logikus magyarázatot adott, így azok valójában egyáltalán nem életszerűtlenek.

[193] Hivatkozott a védelem arra is, hogy Terhelt3 olyan tényekről nem tudott beszámolni a vallomásában, amelyek „olyan alapvető kérdésekhez kapcsolódnak, amelyek vonatkozásában egyszerűen nem képzelhető el, hogy arra olyan személy ne emlékezne, aki a történésekről valóban élményszerűen számol be”. A II. r. vádlott védője azonban figyelmen kívül hagyta azt a közismert tény, hogy az egyes emberek másként jegyeznek meg dolgokat, és ezt a szelektálást számos személyiségvonás, belső tulajdonság és a külső hatás is befolyásolhatja, és az utóbbiak közül kiemelendő a több mint két évtizedes időmúlás. Az ítéltábla meggyőződése szerint nem lehet objektív mércével meghatározni, hogy Terhelt3nek mit kellett volna feltétlenül megjegyeznie még ilyen időtávból is.

[194] A II. r. vádlott védőjének fellebbezéséből kiemelendő az ölési cselekmény dátumában tapasztalható bizonytalanság, amit a védő szembeállított azzal, hogy Terhelt3 más dátumokra pontosan emlékszik. Ez azonban semmilyen érdemi következtetés levonására nem alkalmas. A sértett2 által lakott társasházban és a lakásban megmutatkozó bizonytalanság szintén nem ad alapot a vallomás megkérdőjelezésére. E körben arra kell rámutatni, hogy több mint húsz évvel később kellett volna Terhelt3nek azonosítania egy olyan lakást, ahol csak egyszer járt, és akkor is éjszaka. Ezen kívül a helyszíni kihallgatáson készült videofelvétel alapján egyértelműen megállapítható, hogy a társasház emeletei rendkívüli módon hasonlóak, azokat könnyen össze lehet keverni. Terhelt3 – egyébként helyesen – azt vallotta, hogy az első emeleten lakott sértett2, és ennek megfelelően ment fel a lépcsőházban az épület első szintjére. Azt kétségekívül nem ismerte fel, hogy az első szinten még csak a magasföldszint található, az első emelethez még egy további szintet fel kellett menni. Azonban ennek ennyi idő távlatából nincs semmilyen jelentősége. A védelem azt is állította, hogy Terhelt3 nem tudta leírni a lakás bútortatát, azonban ez egyértelműen nem felel meg a vallomás tartalmának, mivel adott leírást erről is, legfeljebb az nem volt tökéletesen pontos.

[195] Mindezen tények alapján a másodfokú bíróság egyetértett a törvényszék azon következtetésével, amely szerint Terhelt3 terhelő vallomása önmagában értékelve hitelesnek tekinthető. Ennek rögzítése alapvetően határozza meg a bizonyítékok további értékelésének módját. Ugyanis, ha egy terhelő vallomás hitelessége önmagában értékelve kétséges, arra kell helyezni a hangsúlyt, hogy kerültek-e beszerzésre a vallomás egyes részeit alátámasztó bizonyítékok az eljárás során. Ha viszont a vallomás önmagában értékelve hitelesnek

minősíthető, az kerül előtérbe, hogy az egyéb bizonyítékok között van-e olyan, ami cáfolja ezt a vallomást. Jelen esetben ez azt jelenti, hogy – szemben a védelmi fellebbezésekből kirajzolódó állásponttal – annak nincs jelentősége, hogy egyes bizonyítékokól levonható olyan következtetés is, amely ellentétben állhat a terhelő vallomással. Terhelt3 szavahihetősége akkor dőlt volna meg, ha előkerült volna olyan bizonyíték, amelyből *kizárólag* a terhelő vallomásban foglalt legfontosabb tényekkel ellentétben álló tényekre lehet következtetni, akkor nem, ha a bizonyítékok alapján egyidejűleg akár más következtetés is levonható.

[196] Így járt el az elsőfokú bíróság is, bizonyítékértékelő tevékenységének e bázisra – azaz Terhelt3 vallomásának elfogadására – történt felépítése a védelmi állásponttal szemben ezért a legkevésbé sem saját szubjektív, önkényes koncepcióját tükrözi, azt a fenti törvényes módszernek megfelelően tette meg.

[197] Ekként az elsőfokú bíróság helyesen ismerte fel, hogy az eltelt idő folytán meggyengült emlékezet miatt, Terhelt3 személyiségszerkezetére figyelemmel, továbbá mert a büntetőügyben eljáró hatóságokkal együttműködő terhelt vallomásának értékelése mindig fokozott gondosságot igényel, az egyéb bizonyítékokkal való összevetés nélkül a tényállás nem állapítható meg. Azonban ezt az összevetést az elsőfokú bíróság nem teljeskörűen végezte el, így több (csak látszólagos) ellentmondásra nem adott magyarázatot, vagy magyarázata nem volt logikus, a bizonyított tényekkel kellő mértékben alátámasztott.

[198] A II. r. vádlott védője fellebbezésben számos olyan tényt sorakoztatott fel, amelyek álláspontja szerint cáfolják Terhelt3 terhelő vallomását. Ezek nagyobb részt olyan, a tényállás szempontjából is jelentőséggel bíró tények, amelyek Terhelt3 vallomásától függetlenül, az egyéb bizonyítékok alapján ítéltetők meg. Éppen ezért a másodfokú bíróság álláspontja szerint mindenekelőtt pontosan az ezekkel kapcsolatos elsőbírói indokolás és értékelés helyességét kellett ellenőrzés alá vonni, hiszen a szavahihetőség szempontjából kulcsfontosságú szerepe volt e vizsgálat eredményének.

[199] Az elkövetési helyként azonosítható lakásban végzett helyszíni szemléről felvett jegyzőkönyv, a fegyver- és orvosszakértői vélemények és a szakértők tárgyalási meghallgatása alapján kétséget kizáró módon bizonyított, hogy a lakásban összesen hat lövést adtak le, melyek közül négy találta el sértett2 sértettet. A rendőrorvosi szemléről felvett jegyzőkönyv, a boncjegyzőkönyv és az orvosszakértői vélemények alapján megállapítható, hogy a sértett halálát az összesen négy fejlövés okozta, amelyek egyenként is alkalmasak voltak a halálos eredmény előidézésére. Ezen bizonyítékok alapján megállapítható a sértettet ért lövések pontos helye és iránya is. A fegyverszakértői vélemény, tanú4 és tanú117 tanúvallomása alapján az is megállapítható, hogy az ölési cselekményhez használt fegyver azonos volt azzal, amelyet 1999. augusztus 6. napján tanú4 és tanú117 megtaláltak a Dunaparton, és mind a hat lakásban megtalált löszert ezzel a fegyverrel lőtték ki. tanú5 tanúvallomása, a rendőri jelentések és a helyszíni szemléről felvett jegyzőkönyv alapján megállapítható, hogy sértett2 holttestét 1999. május 6. napján az esti órákban fedezte fel tanú5. Ezen tényeket illetően a fellebbezések sem fogalmaztak meg kételyeket, az elsőfokú

bíróság mérlegelő tevékenységét e körben támadás nem érte, a vonatkozó elsőbírői ténymegállapítások megalapozottak.

[200] A II. r. vádlott védője kifogásolta, hogy az elsőfokú ítélet tényállása nem rögzíti a lakásban leadott lövések irányát annak ellenére, hogy fegyver- és orvosszakértői vélemény alapján ezek a tények aggálytalanul megállapíthatók. Az elsőfokú bíróság a lövésekről azt rögzítette a tényállásban, hogy Terhelt2 II. r. vádlott „a fürdőből kilépve célzott lövést adott le a szobában Terhelt3fel beszélgető sértettre, majd közelebb lépett hozzá és még öt célzott lövést adott le a sértett fejére célozva. sértett2 fejét négy – egyenként is halálos – lövés érte, melyek közül egy előlről a homlokcsonton behatolva, a koponya üregén át a bal fali táj területén távozott a koponya üregéből. Egy lövés a nyakszirten behatolva, homlokcsont és keményburok között bentrekedt, két lövés pedig a bal halánték tarkói tájon behatolva a koponya üregében rekedt.”

[201] A fegyverszakértői vélemények alapján iratellenes az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás azon része, amely szerint az elkövető mind a hat lövést célzottan adta le a sértettre, és az első lövést a fürdőből kilépve adta le. A helyszíni szemle adatai és a fegyverszakértői vélemények alapján az állapítható meg, hogy a szoba irányába és a szobában adtak le öt lövést, ezek közül egy a szoba bejárati ajtajával szemközti falba fúródott, négy pedig a sértett fejét találta el. További egy lövést a fürdőszobában adtak le, és az a wc-csésze mellett csapódott a padlóba, ezt nyilvánvalóan nem a sértettre adta le az elkövető. Ezeknek a lövéseknek a sorrendje szakértői módszerekkel nem állapítható meg, így a bíróságnak – ahogy azt a fegyverszakértők tárgyalási meghallgatásuk során is hangsúlyozták – a cselekmény lehetséges lefolyására a racionális emberi magatartás és a józan ész szem előtt tartásával kellett választ adni.

[202] Ennek során abból kell kiindulni, hogy mind a hat lövést ugyanabból a fegyverből adták le, amely fegyvert később a Dunában találtak meg. Erre a tényre szakértő³⁴ fegyverszakértő kategorikus véleményt adott. Annak csupán elméleti valószínűsége van, hogy az elkövetők az ölési cselekményhez használt fegyvert a cselekmény után még maguknál tartották, majd azzal visszamentek a helyszínre, leadtak egy lövést a fürdőszoba padlójába, és csak ezt követően szabadultak meg a fegyvertől. Az is alappal kétségbe vonható, hogy a lövéseket leadó személy az ölési cselekmény után még bement a fürdőszobába, és ott leadott akár szándékosan, akár véletlenül egy lövést, hiszen ezen a ponton már a menekülés és a lebukás elkerülése került előtérbe. Így az események életszerű lefolyásának az a verzió felel meg, hogy a sértettre leadott lövések előtt történt meg a lövés a fürdőszobában, annak becsapódási helye alapján pedig a szándékosság reálisan kizárható. A másodfokú bíróság ennek megfelelően javította az elsőfokú ítélet tényállását.

[203] A halál időpontját illetően a védelem arra hivatkozott, hogy dr. szakértő¹⁹ szakértői véleménye szerint a helyszínen eljáró rendőrorvos véleménye az irányadó, ebből következően pedig a halál az 1999. május 6. napján tartott szemle előtt 5-7 nappal állt be. A védelem azonban nem pontosan utalt a rendelkezésre álló bizonyítékok tartalmára, ugyanis dr. szakértő¹⁹ orvosszakértő véleménye szerint a halál időpontja a szemle időpontját megelőző

5-10 napra tehető. A rendőrorvos véleményére utalás nem azt jelenti a szakértő meghallgatásának helyes értelmezése szerint, hogy az közli az irányadó tényeket, hanem hogy az általa rögzített adatokból kell kiindulni. A rendőrorvos rendelkezésére álló adatokat erősen korlátozza, hogy kizárólag a holttest helyszínen tapasztalt állapotából és csupán a – legalább részben ruházattal fedett – holttest külvizsgálatából tud kiindulni. Ehhez képest az orvosszakértő már a boncolás során rögzített adatokat is ismeri, ezért következetes a bírói gyakorlat abban, hogy a halál időpontját az orvosszakértői vélemény alapján kell megállapítani.

[204] A szakértő a tárgyaláson részletesen levezette, hogy mire alapozta azt a véleményét, amely szerint a halál 5-10 nappal a szemle időpontja előtt állt be, de egyúttal közölte is azokat a kétes elemeket, amelyek befolyásolják a szakvélemény határozottságát. Így a szakértő korrigálta az írásbeli szakvéleményét a külső hőmérséklet tekintetében, elfogadva azt a helyszíni szemlén rögzített adatot, amely szerint 25 fok volt a lakásban. Kifejtette azt is, hogy a holttest maghőmérsékletének megmérése nem történt meg, de az egy bomlásban levő holttestnél nem is lényeges adat, nem befolyásolja a halál időpontjára adott véleményt. A halál időpontjára adott véleményét azzal támasztotta alá, hogy a szemle során nyüveket írtak le, de légybábokat nem, amelyek 10 nappal a halál után szoktak megjelenni. Azonban azt is előadta, hogy a bebábozódás időpontja fajtafüggő, van olyan légyfajta, amely nyolc, de olyan is, amely 11 nappal a halál időpontja után bábozódik be (148. sorszámú jegyzőkönyv 20. oldal), illetve 1-2 napos differenciát a szakértő maga sem tartott elképzelhetetlennek (148. sorszámú jegyzőkönyv 66. oldal). Mindebből az következik, hogy az orvosszakértői vélemény szerint legnagyobb valószínűséggel 5-10 nappal a szemle időpontja előtt következett be a sértett halála, de nem kizárt a 11 nap sem.

[205] tanú5 tanú vallomása alapján tényként rögzíthető a holttest megtalálásának napja 1999. május 6. napjában. A tanúvallomás alapján az is megállapítható, hogy a lakás ajtaja ezen a napon zárva volt, azt kulccsal nyitotta ki, és az ajtó kizárólag akkor záródik, ha a zárat el is fordítják. tanú4 és tanú117 tanúvallomásai alapján megállapítható, hogy az elkövetéshez használt fegyvert a Dunában találták meg az hídtól északra, a tér3 és az helység45 dunai torkolata közelében. Ennél pontosabb adatok nem rögzíthetők, azonban azokat a tényeket, amelyek e körben kétséget kizáró bizonyossággal megállapíthatók, rögzíteni kell a tényállásban is. Ezt a hiányosságot a másodfokú bíróság pótolta.

[206] Ezek tehát azok az adatok, amelyek Terhelt3 szavahihetősége szempontjából relevánsak, és amelyek alapján a terhelő vallomás hitelességét minden mást megelőzően ellenőrizni kell. Ezt az értékelő tevékenységet az elsőfokú bíróság hiányosan és nem mindenben a rendelkezésre álló bizonyítékok tartalma alapján, illetve a logika szabályainak megfelelően végezte el, ezért az elsőfokú ítélet indokolása több ponton is kiegészítést és javítást igényelt.

[207] Terhelt3 vallomásában három-négy lövést említett, és olyanról nem adott számot, amely ne érte volna el a sértett testét. Így nem számolt be a fürdőszobában leadott lövésről, és arról, amelyet az előszobából adtak le a szobában álló sértett irányába, de az a szemközt

falba csapódott. A védelem álláspontjával szemben ez az ellentmondás nem vonja kétségbe a terhelő vallomás hitelességét. Az elsőfokú bíróság ítélete 177. oldalán részletes magyarázatot adott arra, hogy Terhelt3 memóriájában miért nem ragadhattak meg bizonyos részletek. Ezt az ítéltábla is elfogadta, az csupán kisebb kiegészítést igényel.

[208] Először is Terhelt3 tárgyalási vallomásában az előszobából a sértettre leadott lövések számát nem határozottan jelölte meg: „azt, hogy most egy vagy két lövést adott le, nem tudom, de nekem ilyen tapsolásszerűnek tűnt, akkor most, hogy egy vagy kettő, nem tudom megmondani”, továbbá „amikor először elsült a fegyver, nem tudom, hogy egyszer vagy kétszer, de ha kétszer, akkor nagyon gyorsan történhetett, én egyre emlékszem, de nem láttam”. Kétségtelen, hogy gyanúsított vallomásában egy lövést említett, de az – a védelem érvelésével szemben – nem kérdőjelezi meg Terhelt3 szavahihetőségét, hogy nyilatkozik a később feltárt adatokra is. Sőt, az elsőfokú bíróság ügyfelderítési kötelezettsége kifejezetten kiterjed arra, hogy egy vallomás hitelességét úgy is ellenőrizze, hogy a kihallgatás során az ismert adatokra nyilatkozzatja az azzal nem teljesen összhangban nyilatkozó vádlottat vagy tanút. Az pedig, hogy Terhelt3 az ilyen módon utóbb megismert tényt (ti. leadtak még egy lövést a lakásban) nem zárta ki, semmilyen formában nem cáfolhatja vallomása hitelességét, hiszen azt továbbra is fenntartotta, hogy ő egy olyan lövésre emlékszik, amelyet az előszobában adott le a II. r. vádlott.

[209] Az pedig teljesen életszerű, az emlékezet működésével és az ölési cselekményben való részvétellel együtt járó stresszel és fokozott mentális megterheléssel is magyarázható, hogy Terhelt3ben azok a lövések maradtak meg több mint húsz év elteltével, amelyek a sértett testébe fúródtak és a halálát okozták. Hangsúlyozandó, hogy pontosan jelölte meg a sértett testét eltaláló lövések számát és a lövedékek becsapódási helyét is, márpedig ezek az információk nem voltak nyilvánosak, hiszen a korabeli újságok csupán egy fejlövésről számoltak be. E körben a védelem arra is hivatkozott, hogy az egyik korabeli híradóban elhangzott az, hogy a sértettet „közvetlen közlőre egymás után többször tarkón lőtték”. Ez az adat Terhelt3 szavahihetőségét erősíti, hiszen ez a híradás kizárólag a tarkólövésekről számol be, a sértett homlokát ért, szemből leadott lövésről nem. Vagyis, ha Terhelt3 erre alapította volna vallomását, az első sértettet ért lövést nem említette volna.

[210] A védelem e körben arra is hivatkozott, hogy a rendőrségről szivárogtak ki információk. Ezt elfogadva alappal vitatható az a feltevés, hogy Terhelt3 húsz év elteltével ilyen pontosan emlékszik egy olyan eseményre, amelyről csak hallomásból értesült, és az adott időszakban nem is volt különösebben kirívó. Az ítéltábla nem látja annak realitását, hogy Terhelt3 ennyi idő távlatából a helyszíni szemle adatainak és a szakértői véleményeknek lényegében megfelelő tartalommal tudott volna beszámolni a cselekményről akkor, ha a vonatkozó adatok kizárólag a rendőrségtől kiszivárgott információk alapján álltak volna a rendelkezésére.

[211] A védelem álláspontjával szemben csak látszólagos ellentmondás tárható fel a sértett első lövési találat során megjelölt testhelyzete kapcsán. Terhelt3 következetes vallomása szerint állva beszélgetett a sértettel addig, amíg Terhelt2 II. r. vádlott a fürdőszobában volt: a sértett előtte állt bent a szobában, vele szemben elhelyezkedve. A fegyver- és orvosszakértői

vélemények alapján rögzíthető, hogy a sértettet az első lövés nem álló helyzetben érte, ezt a következtetést dr. szakértő¹⁹ szakértő a tárgyaláson tartott meghallgatása során is elfogadta, és ennek megfelelően korrigálta szakvéleményét.

[212] Azonban a védelem visszatérő hivatkozásával szemben Terhelt³ soha nem vallotta azt, hogy sértett² sértett az első őt eltaláló lövés pillanatában is állt volna. Vallomása szerint állva beszélgettek, de amikor meghallotta, hogy Terhelt² II. r. vádlott kilép a fürdőszobából, az ő irányába nézett, látta a fegyvert a kezében, majd a lövést is, és amikor visszafordult a sértett felé, már csak azt látta, hogy ő a földre zuhant: „nem láttam, hogy összehúzta volna magát, mert én a terhelt²ra néztem, ahogy kilépett, és amikor mondom visszanéztem, akkor a sértett² már a földön volt”, továbbá „amikor sértett² meglátta a terhelt²t a fegyverrel a kezében, én is hátranézem, arra nem tudom, mi lehetett, mi volt a reakciója”. Az a helyszínről felvett adatok és az első sértettet eltalált lövedék becsapódási helye (a sértett homlokát találta elő szemből) alapján egyértelmű, hogy amikor Terhelt³ hátra fordulva észlelte a fegyvert fogó Terhelt² II. r. vádlottat, a vele szemben álló sértettnek is meg kellett látnia őt. Az a rövid idő, amely a lövésig eltelt, arra mindenféleképpen elegendő volt, hogy a sértett reflexszerű, ösztönös védekező vagy menekülő testhelyzetet vegyen fel, mielőtt a lövés eltalálta volna. A történetek ilyen lefolyása összhangban van azzal a szakértői véleménnyel, amely szerint a sértett feje a találat időpontjában a szemmagaságtól lejjebb volt, és azzal sem ellentétes, hogy a sértett a lövés hatására elfordulva hasra esett.

[213] Kiemelendő, hogy az objektív tény, hogy a sértett a hasán feküdt a helyszíni szemle során, ahogy az is, hogy ezt a pozíciót Terhelt³ pontosan írta le vallomásában. Az is tény, hogy a lövés pillanatában a sértett nem volt egyenesen álló helyzetben, ezt a löcsatorna és a lövedék becsapódási helye és a környezeten hagyott nyomok kizárják. Ebből az a következtetés adódik, hogy a sértett összegörnyedt, térdelt vagy guggolt akkor, amikor a lövedék eltalálta a homlokát. Ez utóbbi testhelyzet összeegyeztethető egy menekülő mozgulatsor kezdetével, amely során a sértett ösztönösen hátralép azzal a szándékkal, hogy a támadótól távolabb kerüljön, és ennek során számos okból veszíthette el az egyensúlyát, ami folytán félig vagy teljesen guggoló pozícióba kerülhetett. A történetek ilyen lefolyása megmagyarázza azt is, hogy miért eshetett a hasára a sértett: a lövés már egy hátrafelé haladó, fordulásban levő sértettet talált el, így erre a mozgulatsorra erősített rá a lövés ereje, és eredményezte a sértett hason fekvő helyzetét.

[214] Ez egyeztethető össze a fegyver- és orvosszakértők által adott véleménnyel is, akik a tárgyalási meghallgatásuk során elmondták, hogy az egyenesen álló sértettet a lövedék becsapódása nem tudta volna a feltaláláskori helyzetbe mozdítani, de ha ő már megkezdett egy mozgulatsort, annak a lendülete a találat után is megmarad, és így a magatehetetlenné váló sértett teste a megkezdett irányba halad tovább. Vagyis, ha sértett² meglátta a rá lövést leadó személyt, és reflexszerűen egy menekülő mozgulatsorba kezdett, nem kizárt az, hogy a homlokát eltalált lövést követően abba a hason fekvő helyzetbe került, amelyben megtalálták. Hangsúlyozandó, hogy a szakértők egységesen úgy foglaltak állást, hogy lehet ilyen mozgulatsor és testtartás, de az már nem rekonstruálható.

[215] A II. r. vádlott védője ezekre a tényekre terjesztette elő a forenzikus szakértő véleményét az elsőfokú eljárásban, és annak tartalmára hivatkozva érvelt amellett a fellebbezésben, hogy Terhelt3 nem úgy adta elő vallomásában az eseményeket, ahogy azok a valóságban megtörténtek. Az elsőfokú bíróság a forenzikus szakértő véleményét azért vetette el, mert „maga ad meg premisszákat, amik közel sem biztosak és ezekből következtet” (elsőfokú ítélet 302. oldal). Ez a megállapítás alapvetően elfogadható, de hiányos az a gondolati folyamat, amely erre a következtetésre vezetett, emiatt volt támadható az indokolás, emellett a szakértői bizonyítás perrendi szabályait sem tartotta meg teljeskörűen az elsőfokú bíróság.

[216] Ha az elsőfokú bíróságnak az az álláspontja, hogy a szakértői vélemény hibás adatokból indult ki, ezt alá kell támasztania ezeknek az adatoknak a megjelölésével, továbbá azzal, hogy milyen adatokat kellett volna figyelembe venni, és ezeket milyen bizonyítékok alapján lehet megállapítani. A törvényszék tartalmilag azzal érvelt, hogy a szakvélemény a Be. 197. § (1) bekezdés c) pontjában írt fogyatékoságban szenved, mivel az a szakértő rendelkezésére bocsátott adatokkal ellentétes. Amennyiben a bíróságban ez a meggyőződés alakul ki, a Be. 197. § (1) bekezdése alapján köteles a szakértőtől a szükséges felvilágosítást megkérni, vagy a szakvélemény kiegészítését elrendelni. Ezt az elsőfokú bíróság nem tette meg, és ezt a védelem alappal kifogásolta, viszont a másodfokú bíróság álláspontja szerint sem volt erre szükség, csak éppen a törvényes magyarázat kifejtése lett volna indokolt a fentiek mellőzésének megalapozásához.

[217] Ugyanis azért nem cáfolhatja a forenzikus szakértő véleménye Terhelt3 terhelő vallomását, mert ez a vallomás nem is tartalmaz adatot a sértett egzakt testhelyzetére, illetve arra, hogy pontosan milyen távolságban volt Terhelt3-től a lövés pillanatában. Kizárólag a sértett feltaláláskori helyzetére állnak rendelkezésre adatok, és azokat a szakértői vélemény hiánytalanul és pontosan tartalmazza. Azt azonban, hogy a sértett hol és hogyan helyezkedett el a lövés előtt, Terhelt3 nem tudta megjelölni: tárgyalási vallomása szerint ő a szoba bejárati ajtajától fél-egy méterre állt, a sértett tőle egy-két méterre helyezkedett el. Ezek a távolságmegjelölések olyan mértékű pontatlanságot hordoznak magukban, amelyek a szakértői vélemény szerinti centiméteres pontossággal levezetett számításokat nem tesznek lehetővé.

[218] A személyi bizonyítékok – a közismert jellemzői alapján – a bírói gyakorlat szerint a távolságok és az időpontok, időtartamok tekintetében rendszerint hibahatárral kezelendők, nem pedig egzakt adatforrásként. Az egyes emberek ugyanis ezeket a körülményeket szubjektíve eltérően észlelik és idézik fel vallomásaikban, különösen akkor, ha két évtizeddel a cselekmény után kell beszámolni az eseményekről. Terhelt3 vallomásának helyes értékelése során ezért abból kell kiindulni, hogy a kérdéses távolságokra nem egzakt adatot adott meg, hanem azokat csak becsülte. Így az általa megadott fél-egy métert nem lehet úgy tekinteni, hogy az teljes bizonyossággal legalább 50 cm és legfeljebb 100 cm. Ugyanez irányadó a sértett tőle mért távolságára is. A helyes kiindulópont inkább az, hogy Terhelt3 a kérdéses távolságokat fél méteres szórással adta meg, ami a szoba 4x4 méteres alapterületéből kiindulva csupán annyit bizonyít, hogy Terhelt3 és sértett2 sértett a lövések előtti beszélgetés során a szobának a szobaajtóhoz közelebb eső felében helyezkedtek el. Ennél pontosabbat nem lehet rögzíteni, és ennek az adatnak a sértett feltaláláskori helyzete is megfelel.

[219] Ez az adat is csupán a lövést megelőző helyzetre igaz, ugyanis az Terhelt3 vallomása alapján egyáltalán nem rekonstruálható, hogy a sértett a lövés pillanatában pontosan milyen távolságra volt tőle és milyen testhelyzetet vett fel. Erre Terhelt3 semmilyen adatot nem közölt, hiszen vallomása szerint hátranézett a fürdőből kilépő II. r. vádlottra, és a lövést is így látta. Ebből értelemszerűen következik, hogy ebben a legalább 1-2 másodpercben a sértett Terhelt3 háta mögött helyezkedett el, így őt nem is láthatta. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy még egy egyszerű, hétköznapi állva lefolytatott beszélgetés során sem zárható ki, hogy a beszélgető felek kisebb mértékben elmozdulnak, az pedig teljesen nyilvánvaló, hogy egy fegyveres személy belépése egy ilyen szituációba alapjaiban változtathatja meg az addigi nyugalmi pozíciókat, szükségszerűen olyan dinamikus helyzetet eredményezve, amelyben mindhárom résztvevő mozgásba lendülhet. Különösen igaz ez sértett2re, aki azzal szembesült, hogy egy hangtompítóval ellátott géppisztollyal céloznak a feje irányába, ami – a józan ész alapján értékelve az eseményeket – feltételezi az önmentési mechanizmusok automatikus aktiválódását, egy reflexszerű menekülési mozdulatsor megkezdését. Tehát az, hogy akár Terhelt3, akár sértett2 elmozdult abból a helyzetből, amelyben beszélgettek, nem egyszerűen valószínű, de az események máskénti lefolyását reálisan nem is lehet elképzelni.

[220] Ebből következően a forenzikus szakértő véleménye még a mégoly megkérdőjelezhetetlen algoritmus alkalmazása mellett sem alkalmas Terhelt3 vallomásának kétségbe vonására, mivel az 1) tényként kezeli a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem bizonyítható adatokat, 2) azt feltételezi, hogy a lövések során a szobában levő személyek sem a helyüket, sem a helyzetüket nem változtatták meg. A szakértő ezekből az adatokból vezette le azt is, hogy a sértett térdelő helyzetben volt a lövés pillanatában, amiből levonta azt a következtetést, hogy nem kerülhetett a lövés hatására hason fekvő testhelyzetbe. Mivel már a szakértő által kiindulópontként rögzített adatok sem voltak pontosak, az e körben levezett számítások sem lehetnek azok. Így tehát az elsőfokú bíróság helyesen vetette el a szakvéleményt.

[221] A II. r. vádlott védője fellebbezésében arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság a szakvéleményt ismertette a tárgyaláson, de azzal kapcsolatban kérdések feltételét szükségtelennek tartotta a szakértőnek, egyéb felvilágosítást, a szakvélemény kiegészítését nem kérte, ami azt jelenti, hogy a szakvéleményt aggálytalannak tartotta. A védelem érvelése annyiban nem minden alap nélküli, hogy a bizonyítási eljárás anyagává tett szakvéleményt a bíróság nem minősítheti az ítéletben aggályosnak akkor, ha a felmerült problémák kiküszöbölésére nem tette meg a Be. 197. § (1) és (2) bekezdésében felsorolt intézkedéseket. Ebből a szempontból az elsőfokú bíróság eljárása nem felel meg az eljárási törvény rendelkezéseinek. Azonban az alapvető hibát a törvényszék nem ezzel, hanem a szakvélemény ítéletben történt felhasználásával követte el. Ugyanis a szakvélemény nem adhatott a büntetőügy eldöntése szempontjából releváns kérdésekre olyan választ, amely elősegíthette volna a tényállás felderítését, így annak a bizonyítékok körébe való beemelése is szükségtelen volt.

[222] Terhelt3 vallomása szerint a lakás bejárati ajtaját nem zárták be maguk után, ezzel szemben a holttestet felfedező tanú5 tanú vallomása szerint kulccsal nyitotta ki a felső zárat. E körben jelentősége van annak is, hogy a tanúvallomás szerint az ajtó becsukása még nem eredményezi a zárt állapotát, ahhoz rá kell fordítani a kulcsot, továbbá hogy a lakásban nem voltak feltalálhatók a sértettnek átadott kulcsok. Ebből egyértelműen következik, hogy a lakást úgy hagyták el tanú5 érkezése előtt, hogy a sértett birtokában levő kulccsal azt bezárták kívülről, majd a kulcsot magukkal vitték.

[223] Ezen a ponton kell kitérni a védelem által perdöntő jelentőségűnek tartott tanú56, dr. tanú57 tanú57 és tanú205 által tett tanúvallomásokra és rendőri jelentésbe foglalt nyilatkozatokra. Ezeket a törvényszék túlnyomórészt téves indokok alapján vetette el, és így elmulasztotta ezen bizonyítékok összevetését a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékokkal. Az elsőfokú bíróság e tanúk vallomását az elsőfokú ítélet 199-200. oldalán egy konkrétumokat nélkülöző, a tanúkat bírósági ítéletre nem tartozó jellemzőkkel felruházó, személyükre nézve dehonesztáló megjegyzéseket tartalmazó indokolással vetette akkor, amikor rögzítette, hogy sokként érte az idős hölgyeket a szomszéd maffiaszerű kivégzése, háború dúlt a Délvidéken, korukból adódóan lehettek személyes háborús tapasztalataik is, a televízióban krimisorozatok mentek, a sajtó is a robbantásokat és lövöldözéseket „sulykolta”, „a tanúk konkrét szellemi állapota sem adott”. Ezt egészíti ki az a ténybeli adatokkal semmilyen formában alá nem támasztott, és egyébként a tanúbizonyítás mint jogintézmény létjogosultságát is alapjaiban kétségbe vonó gondolatmenet, amely szerint „a tanúk egy része a legnagyobb alaposság és jóindulat mellett sem a valós történést fest le, hanem szubjektív szálakkal az általuk »átélteket«, továbbá „sok esetben a tanúk tévednek, más adatokat kapcsolnak össze, a valóságot és vélekedésüket összekovácsolják”.

[224] Vagyis az elsőfokú bíróság azért vetette el a hivatkozott tanúvallomásokat és nyilatkozatokat, mert úgy ítélte meg, a tanúk nem tudták észlelni és hitelesen visszaadni az általuk megélt történéseket. Azonban ennek a következtetésnek a ténybeli alapjai teljes mértékben hiányoznak, a törvényszék által felhozott és fent bemutatott indokok pedig nyilvánvalóan alkalmatlanok ilyen következtetések levonására.

[225] Az ügyiratok tartalma alapján az állapítható meg, hogy tanú56 és dr. tanú57 tanú57 lényegében egybehangzóan nyilatkozott, és a nyomozás során semmilyen olyan körülmény nem merült fel, amiből arra lehetne következtetést vonni, hogy ők a valós események észlelésében és azok visszaidézésében akadályozva lettek volna. Az általuk előadottakat megerősíti tanú205 tanúvallomása is, aki ugyanarra a napra – 1999. május 1. napjára – teszi az által észlelt két idegen férfi lépcsőházban történt észlelését. E körben két további érvet vezetett elő az elsőfokú bíróság. Az egyik szerint tanú205 más hétre teszi ezt az eseményt, azonban ez a tanúvallomás tartalmának egyértelműen nem felel meg, ez a megállapítás iratellenes. A másik szerint tanú56 és dr. tanú57 tanú57 egy látogatóról beszél, míg tanú205 kettőről. Ezzel szemben csupán az rögzíthető, hogy előbbi tanúk egy személyt láttak a folyosón, ami nem zárja ki azt, hogy egy másik személy takarásban várakozhatott a ház egy másik részén (ez a megoldás nem is lenne idegen akkor, ha valamilyen illegális tevékenységre készültek). Erősíti a tanúvallomások hitelét az a tény, hogy dr. tanú57 tanú57 a holttest felfedezésének másnapján önként jelentkezett a rendőrségen azért, hogy elmondja, mit tapasztalt egy héttel korábban.

[226] Így tehát az elsőfokú bíróság nem adott elfogadható indokot a fenti tanúvallomásokban közölt tények elvetésére, és arra sem, hogy miért nem értékelte azokat a mérlegelés során. A törvényszéknek abból kellett volna kiindulnia, hogy az ismeretlen személyek 1999. május 1-jei látogatása nem cáfolható, és ezt a tényt kellett volna elhelyeznie az egyéb bizonyítékok rendszerében. Ezt a hiányosságot az ítéltáblának kellett pótolnia.

[227] A hivatkozott tanúvallomások alapján tehát abból kellett kiindulni, hogy 1999. május 1. napján a délelőtti órákban megjelent két személy a társasházban, az egyikük becsöngetett sértett2 lakásába, aki őt nem engedte be, ezért azt mondta, hogy „Én vagyok, engedj be, nem foglak bántani!”. Ezután az ismeretlen személyt beengedték a lakásba, majd durranások hallatszódtak. Hangsúlyozandó, hogy sem tanú56, sem dr. tanú57 tanú57 nem állította azt, hogy látta volna sértett2et az ajtóban, vagy hallotta volna őt beszélni a látogatóval. Kizárólag az ismeretlen személyt írják le, és azt, hogy ő beszélt a lakásajtóban. Egyáltalán nem zárható ki az, hogy az ismeretlen személy a Terhelt3 és Terhelt2 II. r. vádlott által április 25-én nyitva hagyott bejárati ajtón magától ment be a lakásba, és a tanúk csak következtettek arra, hogy ez úgy történt, hogy a sértett engedte be őt. Az nem rögzíthető, hogy a tanúk lövések hangját hallották, durranásról adnak számot, ami lényegében bármilyen nagyobb hanghatás lehet.

[228] Az események ilyen lefolyása magyarázatot ad arra is, hogyan találhatta zárva tanú5 a lakást akkor, amikor Terhelt3ék azt nyitva hagyták: az ismeretlen személy birtokába került a sértett kulcsa, és azzal bezárta maga mögött a lakást. És hogy miért nem értesítette a rendőrséget: sértett2 bűnöző volt, ismerősi körében is túlnyomórészt ilyen személyek fordultak meg, így életszerű, hogy akárki is járt ott, nem kívánta ezt feltárni a hatóságok előtt. Ezek az adatok tehát nem hogy cáfolnák Terhelt3 vallomását, hanem adnak egy magyarázatot arra, miért találhatta tanú5 bezárva a lakás bejárati ajtaját akkor, amikor Terhelt3 és a II. r. vádlott nyitva hagyta azt maga után.

[229] Erre a tényre magyarázatot adhat a lakásból való távozás menete is. E körben a védelem némiképp torzítva tárta az ítéltábla elé a releváns tényeket, hiszen Terhelt3 soha nem tett olyan állítást, amely szerint együtt jöttek ki a lakásból, sőt, kifejezetten azt mondta, hogy Terhelt2 II. r. vádlott utána jött ki, és akár 10 másodperc is eltelhetett kettejük távozása között. Az eltelt idő kapcsán jelentősége van annak is, hogy Terhelt3 nem közölt pontos időtartamot, és amúgy is csak visszakövetkeztetett abból, hogy a társasház kapujához már együtt értek le. Vagyis az rögzíthető, hogy Terhelt2 II. r. vádlott volt egyedül a lakásban az ölési cselekmény után, ami akár azt is lehetővé tette a számára, hogy a kérdéses fényképeket a holttest kezébe rakja. Ezt a verziót Terhelt3 sem tartotta kizártnak, csupán azt a véleményét fejezte ki az elsőfokú tárgyaláson, hogy ez nem valószínű. Az, hogy Terhelt2 II. r. vádlott Terhelt3 után távozott, és Terhelt3 nem figyelte meg, mit csinált még a lakásban, azt sem zárja ki, hogy a II. r. vádlott zárta be a lakás ajtaját: a rendelkezésre álló adatok szerint sértett2 a zárban tartotta a kulcsot, így semmi akadálya nem volt annak, hogy a II. r. vádlott azt távozás közben kivegye a zárból, és kívülről ráfordítsa a felső zárat.

[230] Az elsőfokú bíróság arra helyes magyarázatot adott, hogy Terhelt3 miért láthatott kesztyűt Terhelt2 II. r. vádlotton a lakásban, ha a II. r. vádlott utóbb – tanú17 tanúvallomása szerint – azon aggódott, hogy ujjlenyomatot hagyott a bejárat alatti külső kilincsén. Az elsőfokú ítélet 164. oldalán pontosan idézi a törvényszék a releváns adatokat: tanú17 vallomása szerint a lakásba bejutás előtt nem volt kesztyű Terhelt2on, Terhelt3 pedig akkor látott kesztyűt rajta, amikor már kijött a fürdőszobából a fegyverrel. Azt is helyesen vezette le a törvényszék, hogy a Terhelt3 által elmondott bejutási sorrendből, vagyis, hogy ő ment elől, az következik, hogy a II. r. vádlott csukta be maguk mögött a bejárat ajtót, és ennek során értelem szerűen hozzányúlhatott csupasz kezével a kilincshez is.

[231] A védelmi fellebbezések szerint azért életszerűtlen Terhelt3 és tanú17 vallomása, mert ha volt kesztyű Terhelt2 II. r. vádlotton, akkor azt már a lakásba lépés előtt fel kellett vennie. Ezzel szemben – ahogy arra az elsőfokú ítélet 164. oldal 2. bekezdésében utal is a törvényszék – pont az az életszerű, ha egy tavaszi napon az ölési cselekményre készülő személy nem kesztyűvel a kezén közlekedik az utcán és a társasházban, különösen azért, mert ha így jelenik meg a lakásajtó előtt, sértett2 gyanút fogott volna, és nem engedte be a lakásba. Így teljes mértékben életszerű, hogy a II. r. vádlott a lehető legkevesebb feltűnő öltözképpen, szembeötlő kiegészítők nélkül próbált bejutni a sértett lakásába, ami arra is magyarázatot ad, hogy miért egy szatyorban vitte fel a fegyvert az autóból. Ebből pedig teljesen logikusan következik az, hogy a lakásba lépve egyből egy külön helyiségbe távozott, ahol elővéve a fegyvert és felhúzva a kesztyűt, felkészült az ölési cselekmény végrehajtására.

[232] A holttesten talált fényképekre Terhelt3 nem tudott magyarázatot adni, ami a védelem álláspontja szerint ismét a terhelt3 vallomás hiteltelenségét támasztja alá. Ez a védői értékelés alaptalan, mivel az éppen a vallomás hitelessége melletti érv, hogy Terhelt3 nem próbált meg minden felmerülő kérdésre választ találni. Aki a valós emlékeiről ad számot, elfogadja azt, hogy nem emlékezhet mindenre, különösen nem két évtized elteltével. A védői kifogással szemben az a gyakorlati tapasztalat, hogy a hamis vallomást tevő személyek igyekeznek általában minden kérdésre választ adni, hiszen nem tudják, hogy az adott helyzetben milyen tényeknek kellett volna megragadnia az emlékezetükben. Ahogy az ítéltábla már utalt rá, a rendelkezésre álló adatok alapján nem kizárt, hogy a fényképeket a II. r. vádlott helyezte a sértett kezébe.

[233] A fegyver Dunába dobása kapcsán is felfedezni vélt ellentmondásokat a védelem, és erre a kérdésre szakértői véleményt is becsatolt az elsőfokú bírósági eljárásban. A védői hivatkozások annyiban elfogadhatóak, hogy a véletlennek nincs igazolható szerepe abban, hogy a vízbe dobott tárgyak hogyan sodródnak, az erre utaló elsőbírői indokolás (elsőfokú ítélet 293. oldal 4. bekezdés) téves. Ugyanis a védelem helyesen mutatott rá arra, hogy ha a fegyver a Duna medrébe süllyedt, akkor a fizika törvényei alapján kizárt, hogy külső behatás nélkül arra a zátonyra került volna, amelyen később megtalálták. Ez azonban kizárólag akkor igaz, ha bizonyítható, hogy a fegyvert Terhelt3 úgy hajította be a Dunába, hogy az a meder aljára süllyedt le.

[234] Hangsúlyozandó, hogy Terhelt3 nem tett határozott vallomást arra, hogy pontosan honnan és milyen távolságra dobta be a fegyvert tartalmazó szatyrot a folyóba: „Nem emlékszem konkrétan, hogy 15 vagy 20 méterre, vagy 12 méterre dobtam be. Nem emlékszem, hogy a parttól, attól a kőtől 5 méterre vagy 15 méterre álltam feljebb. (...) hogy most három lépcsőt, egy lépcsőt, vagy ötöt mentem le, nem tudom”. Így a vízügyi szakértői vélemény is hasonló problémákkal terhelt, mint a forenzikus szakértő véleménye, ugyanis olyan adatokat kezel bizonyított és így irányadó tényként, amelyek a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján teljes bizonyossággal nem állapíthatók meg. A szakvélemény abból indult ki, hogy Terhelt3 legalább 15 méterre dobta be a Dunába a fegyvert tartalmazó szatyrot, és ebből vezette le azt, hogy az lesüllyedt a Duna medrébe, és onnan nem kerülhetett fel arra a zátonyra, amelyen később megtalálták. Ez a következtetés abban az esetben nem cáfolható, ha bizonyított, hogy Terhelt3 valóban 15 méterre hajította el a szatyrot. Azonban – a fentiek szerint – ezt a tényt nem lehet megállapítani, valójában nem lehet tudni, hogy a szatyor eldobására pontosan honnan, milyen erővel, a partvonalhoz képest milyen szögben és onnan milyen távolságra került sor.

[235] A szakértői vélemény adatai közül kizárólag az elkövetéskori és a fegyver feltalálási idejére irányadó vízállásra, illetve a Duna mederkeresztmetszetére vonatkozó adatok voltak relevánsak. Ezekből az adatokból az állapítható meg, hogy 1999. április 25. napján a Duna – az áradás folytán – eltakarta a rakparti lépcső alsó fokait, a fegyver megtalálásakor apályban pedig lehúzódott a lépcső aljánál kezdődő zátonyról is. Ebből pedig az következik, és ez leolvasható a szakértői vélemény 8. oldalán levő ábráról is, hogy a bedobás és a megtalálás helye között több méternyi távolság van. Ezt az adatot kell együtt értékelni Terhelt3 vallomásával, aki – szemben a védelem visszatérő és a fellebbezésekben is többször hivatkozott állításával – nem jelölte meg pontosan, hogy legalább 15 méterre esett be a Dunába a fegyvert tartalmazó szatyor. Valójában Terhelt3 e körben is csak becslést adott erre a távolságra, és azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy nem volt biztos benne, milyen szögben repült a szatyor a rakpart vonalához képest. Terhelt3 azt sem állította határozottan, hogy látta volna a szatyor vízbe esését, de még ha látta volna is, éjszakai sötétségben kellett volna megfigyelnie ezt a távolságot. Arra is figyelemmel kell lenni, hogy viszonyítási pontok híján a vízen sokkal nehezebb megbecsülni a távolságokat. Végül az sem kizárt, hogy a Terhelt3 által eldobott szatyorból repülés közben kiesett a fegyver és a tár, ami egyben magyarázatot ad arra is, hogy miért nem a szatyorban, és miért külön helyeken találták meg ezeket a tárgyakat. Mindezzel együtt az a tény, hogy a fegyvert iszappal eltömődve találták meg és az már elkezdett rozsdásodni, azt bizonyítja, hogy az huzamosabb ideig volt a Duna vízében – márpedig ez teljes mértékben egybecseng Terhelt3 vallomásával.

[236] A II. r. vádlott védője fellebbezésében hivatkozott arra is, hogy az egyesített hang- és fegyverszakértői vélemény szerint kizárható, hogy Terhelt3 hallotta volna a cselekményhez használt löfegyverből leadott lövést. A védői érvelés szerint ugyanis Terhelt3 tapsként azonosította a lövés hangját, ezt azonban a hivatkozott szakértői vélemény kizárta. Ezzel a szakértői véleménnyel kapcsolatosan ugyanaz a probléma merül fel, mint a védelem által becsatolt másik két magánszakvéleménnyel: a szakértők kiragadtak egy adatot Terhelt3 vallomásából, és azt tényként kezelve végezték el a vizsgálatokat, miközben ez a kiindulási alap nem bizonyított.

[237] Az ügyiratok tartalma alapján egyértelműen megállapítható, hogy Terhelt3 vallomása nem volt határozott abban a kérdésben, hogy milyen hangot hallott a lövés pillanatában. Vallomásában több kifejezés is előfordul, így a „taps”, „tapsszerű hang”, „tapsszerű puffanás”, „csattanás” is. Vagyis Terhelt3 nem adott konkrét leírást az általa hallott hangról, azt több kifejezés használatával írta körül, ezek közül a védő önkényesen emelte ki a tapsot, és tette meg a szakértői vizsgálat alapjának. Erre figyelemmel az a szakértői vélemény, amely szerint a lövéshez használt fegyver hangja nem felel meg egy taps hangjának, alkalmatlan Terhelt3 vallomásának kétségbe vonására. Ettől eltekintve is, ahogy azt az elsőfokú bíróság ítélete 311. oldalán helyesen fejtette ki, egy hang észlelése és leírása rendkívül szubjektív, azt objektív mérésekből származó adatokkal felesleges összevetni. A szakértők legfeljebb azt állapíthatták meg, és ennyiben a szakértői vélemény természetesen aggálytalan, hogy egy taps mindig halkabb, mint egy lövés a kérdéses fegyverből, de azt a használt szakértői módszerekkel nem lehet kijelenteni, hogy Terhelt3 1999-ben nem interpretálhatta magában úgy az észlelt hanghatást, hogy az egy taps hangjához áll a legközelebb. Ezekre az indokokra figyelemmel helyes volt az elsőfokú bíróság azon következtetése, hogy az egyesített hang- és fegyverszakértői vélemény sem alkalmas Terhelt3 terhelő vallomásának kétségbe vonására.

[238] A II. r. vádlott védője már az elsőfokú bíróság előtt elmondott perbeszédében, majd az ítélet ellen benyújtott fellebbezésében is felállított egy olyan verziót, amely szerint a sértett halála 1999. május 1. napján következett be. Ezt a verziót a fellebbezés szerint három bizonyítékkör támasztja alá: 1) az orvosszakértői vélemények szerint a halál időpontja a holttest felfedezése előtt 5-7 nappal állt be, 2) a házban lakók ezen a napon észlelték azt a két ismeretlen személyt, akik közül az egyik behatolt a sértett lakásába, 3) a tanúvallomások nem bizonyítják megfelelő módon, hogy sértett2 sértett 1999. április 25. napján volt utoljára életben. Ezek közül a bizonyítékok közül kettővel az ítéltábla már foglalkozott, és azt állapította meg, hogy az irányadó orvosszakértői vélemény szerint a halál időpontja pontosan nem állapítható meg, az nem kizárhatóan eshetett 1999. április 25. napjára is. tanú6, tanú56 tanúvallomásai és tanú57 nyilatkozatai alapján kétséggel megállapítható, hogy ismeretlen személy járt 1999. május 1. napján a sértett lakásában, de az már nem, hogy akkor történt az ölési cselekmény. Ezek a bizonyítékok önmagukban nem alkalmasak ilyen következtetés levonására, más bizonyíték ezt a következtetést nem támasztja alá, így ezek a bizonyítékok nem is cáfolják Terhelt3 terhelő vallomását.

[239] A harmadik bizonyítékkör tanú79 és tanú61 tanúvallomásait fedi le. Ezeket a bizonyítékokat az elsőfokú bíróság ítélete 216-220. oldalain részletesen és irathűen idézte, azonban azokból semmilyen további következtetést nem vont le, így nyitva hagyta azt a kérdést, hogy ezeknek a tanúvallomásoknak valójában milyen relevanciája van. Ebből következően elmulasztotta a tanúvallomásokból származó bizonyítékok összevetését az egyéb bizonyítékokkal, így elsősorban a hívásadatokkal és a halál időpontjára adott orvosszakértői véleményekkel. Ez már csak azért is komoly probléma, mert ez a két tanú volt az, aki – az ölési cselekmény elkövetőit leszámítva – utoljára látták a sértettet, és akik vallomásuk szerint 1999. április 25. napja után több alkalommal megpróbálták felvenni vele a kapcsolatot.

[240] A hivatkozott tanúvallomások alapján az tényként állapítható meg, hogy sértett2 1999. április 24. napján együtt szórakozott tanú79zel és tanú61, majd tőlük 1999. április 25. napján 13 órakor vált el. Ezt követően tanú61 beszélt telefonon 20 óra 30 perc körüli időben, ekkor beszámolt arról, hogy egész délután Terhelt3fel italozott, és tanú61 hallotta is a

hangján, hogy részeg. A sértett az 1999. április 26. napjára megbeszélt találkozóra és tanú79 1999. április 27. napján megünnepeelt születésnapjára ígérete ellenére nem ment el, ezért a tanúk őt többször keresték, de nem tudták elérni sem a vonalas-, sem a mobiltelefonján.

[241] Abban eltér a két tanúvallomás, hogy személyesen keresték-e a sértettet: tanú79 tanúvallomása szerint egyszer elautózott a sértett háza előtt, de nem ment fel hozzá, tanú61 tanúvallomása szerint tanú79 elment a sértetthez, be is csöngetett hozzá, de nem volt a lakásban semmi mozgás, és a sértett autóját sem látta a ház előtt állni, ahol mindig szokott. Mivel mindkét tanú ismeretlen helyen tartózkodott az elsőfokú eljárás során, őket a tárgyalásra idézni, és így az ellentmondást feloldani szembesítéssel nem lehetett. Mindazonáltal tanú79 arról nem számolt be, hogy felment volna a sértett lakásáig, és ez a rendelkezésre álló adatok szerint nem is volt kivitelezhető, hiszen vallomása szerint nem volt kulcsa a lakáshoz, így nem is tudott volna bejutni a kapun, illetve átjutni a folyosót lezáró ajtón.

[242] A nyomozás során még 1999-ben lekérdezték sértett2 mindkét telefonjának a hívásadatait, azonban ezek a nyomozati iratokban nem találhatók meg. Tartalmukra vonatkozóan egy okirati bizonyíték áll rendelkezésre: az 1999. május 27. napján kelt rendőri jelentés adatai szerint a sértett 1999. április 25. és május 6-a közötti időtartamra beszerzett híváslistáit áttekintették. Itt jegyzendő meg, hogy ezen 1999. júniusban foganatosított nyomozati cselekményre éppen a tanúként kihallgatott tanú79 és tanú61 vallomásai szolgáltatnak alapot, a hívásforgalmazás kezdő időpontját egyértelműen az ő nyilatkozataiból megismerhető fenti adatok határozták meg.

[243] A jelentésből pedig megállapítható, hogy sértett2 sértettet utoljára tanú9 hívta fel 1999. április 25. napján 22 óra 23 és 22 óra 29 perckor a mobiltelefonján, ezután már csak két hívás történt, mindkettő nyilvános telefonról. Rendkívül lényeges tény, hogy a sértett telefonszámaira irányuló megkeresések 1999. május 6. napjáig terjedő időszakra vonatkoznak, vagyis az rögzíthető, hogy 1999. április 25. napján 22 óra 29 perc után őt – leszámítva a két nyilvános telefonról indított hívást – sem a vonalas telefonján, sem pedig a mobiltelefonján nem hívta fel senki. Ezt az adatot összevetve tanú79 és tanú61 tanúvallomásaival, akik beszámoltak arról, hogy napokon keresztül többször is hívták sikertelenül a sértettet, az a következtetés vonható le, hogy a sértettet valami megakadályozta a hívások fogadásában.

[244] Ezt a tényt a II. r. vádlott védője fellebbezésében azzal magyarázta, hogy sértett2 ebben az időben azért tűnt el, mert ekkor hajtotta végre azt a bizonyos „nagy dobást”, amire készült. Ez azonban olyan spekuláció, amelynek ténybeli alapjai teljes mértékben hiányoznak, és ettől még legközelebbi barátaival (a két fent nevezett tanúval) akadálytalanul kapcsolatba léphetett volna, kiváltképpen, mivel nevezettek kifejezetten számítottak rá, amelyből következően sértett2 is ilyen irányú ígéretet tehetett nekik. Nem támasztja alá ezt a verziót az sem, hogy – a védelem következtetése szerint – a sértett használta az autóját 1999. április 25. napja után, mivel az – tanú61 tanúvallomása szerint – nem volt a megszokott helyén a sértett háza előtt. Ez a következtetés azért nem áll biztos ténybeli alapokon, mert tanú61 e körben hallomásból származó információkat közölt, amelyet forrása, vagyis tanú79 – a fentiek szerint

– nem erősített meg tanúvallomásában. De még ha el is fogadható az az állítás, hogy tanú79 nem látta a sértett háza előtt az autóját, ez semmiben nem befolyásolja a bizonyítékok mikénti értékelését, hiszen az 1999. május 6. napján kelt rendőri jelentés szerint ezt a gépjárművet valóban nem a sértett háza előtt, hanem az utca túloldalán, a cím63 szám előtt találták meg a rendőrök.

[245] A védelem verziójában az is megválaszolatlan kérdés, hogy mi oka volt sértett2nek olyan hirtelen és minden előzmény nélkül eltűnnie a legközelebbi barátainak mondható tanúk elől, hogy még a másnapra megbeszélt találkozóra sem ment el, és az április 27. napján megbeszélt születésnap bulit is kihagyta, ráadásul mindezt minden előzetes értesítés nélkül.

[246] tanú79 és tanú61 tanúvallomását tehát a hívásadatok teljes mértékben alátámasztják: nem csak ők, senki nem tudta elérni a sértettet, hiszen az 1999. április 25. napján követő napokban ő nem fogadott hívásokat. A rendőri jelentésben említett két nyilvános telefonról indított hívás összhangban áll Terhelt3 terhelő vallomásával, amely szerint ilyen módon vették fel a kapcsolatot sértett2fel. Az kétségtelen, hogy a pontos időpontok tekintetében nem felel meg Terhelt3 vallomása a hívásadatoknak, hiszen – és erre a védelem helyesen mutatott rá – a 21-22 óra körüli hívás esetén sem tudta volna tanú9 felhívni a sértettet 22 óra 29 perckor. Azonban az, hogy ennyi idő elteltével Terhelt3 1-2 órát téved a II. r. vádlottal való találkozó időpontjában, nem megfelelő alap a terhelő vallomás elvetésére, különösen úgy nem, hogy magát a telefonhívást az objektív bizonyítékként értékelendő hívásinformációk megerősítik.

[247] tanú79 és tanú61 tanúvallomásai abból a szempontból is lényegesek, hogy azok megerősítik Terhelt3 vallomását a délutáni események tekintetében. Mindkét tanú beszámolt arról, hogy sértett2 a becenév12 becenévű ismerőseivel töltötte a délutánt, melynek során alkoholt fogyasztottak, ami teljes mértékben megegyezik Terhelt3 vallomásával. A védelem ezt a következtetést azzal kívánta kétségbe vonni, hogy sértett2 boncolása során csak minimális mennyiségben mutattak ki alkoholt, márpedig tanú61 az esti telefonbeszélgetés során hallotta a hangján, hogy ittas.

[248] Először is az már nem tisztázható, hogy tanú61 pontosan mit észlelt a sértett beszéde alapján, ahogy az sem, hogy miből vonta le az ittasságra vont következtetést. Másodszor pedig az kétségtelen tény, hogy a sértett szervezetében volt alkohol, vagyis fogyasztott alkoholt a halála előtt. Terhelt3 vallomása szerint ők kb. délután 16 óráig voltak együtt, vagyis ha ezt követően sértett2 már nem italozott, akkor egyáltalán nem kizárt, hogy 23 óra körüli időben már lecsökkent a szervezetében az alkoholkoncentráció, ahogy az sem, hogy 20 óra 30 perc körüli időben a hangján még érezhető volt a délutáni alkoholfogyasztás hatása. Arra is figyelemmel kell lenni, hogy tüdőprésnedvből származott az a minta, amelyen vizsgálták az alkoholkoncentrációt, márpedig ez a pontosabb eredményű véralkoholszinttel nem azonosítható. És végezetül, miután sértett2 alkoholtűrő képessége, a fogyasztásnak és a kiürülési folyamatnak a magatartására, cselekvéseire, beszédére gyakorolt hatásai (azok jellege és foka) objektív (pl. orvosi) bizonyítékokból nem váltak ismertté, és ez már nem is rekonstruálható, a hangjában szubjektíve felismert ittasság tényéből az elfogyasztott alkohol

menyiségére, jellegére és idejére nézve semmilyen objektív következtetést levonni nem lehet. Így Terhelt3 vallomása a délutáni közös elfoglaltságra nézve ebből a megközelítésből nem cáfolható.

[249] Ez a következtetés tanú9 tanúvallomásával sem ellentétes. A tanú vallomása szerint amikor utoljára beszélt vele (vagyis 1999. április 25. napján éjjel fél 11-kor), érezte a hangján, hogy ittas, és sértett2 el is mondta neki, hogy iszogatót. Ez utóbbi tény megfelel Terhelt3 vallomásának, amely szerint délután együtt ittak. Az, hogy a tanú pontosan mit észlelt, ami alapján levonta az ittasságra vont következtetését, utólag már nem lehet visszakövetkeztetni. A rendelkezésre álló adatok szerint sértett2 már előző éjszaka tanú79zel és tanú61 szórakozott reggelig, tőlük április 25. napján 13 órakor jött el, utána szinte rögtön találkozott Terhelt3fel. Ilyen körülmények között – főként az alkoholfogyasztás és kiürülés hatásainak a már hivatkozott objektív adatokkal alá nem támasztott voltára – nem kizárt, hogy az éjszakázás és a hosszabb ideig tartó alkoholizálás hatása érezhető volt sértett2 beszédén annak ellenére, hogy az alkohol szervezetéből kimutatható szintje alacsony volt.

[250] Az indokolás teljessége érdekében utal arra az ítéltábla, hogy a védelem nem minden alap nélkül vetette fel tanú9 érintettségét az ügyben. Az a tény, hogy a sértettet felhívta a cselekmény előtt viszonylag rövidebb idővel, hogy a nyilvános számról érkező és így Terhelt3hez köthető telefonhívás ez után a hívás után történt, továbbá hogy nyilatkozata szerint (és a korábbi aktív telefonos kapcsolattartás után) azért nem hívta a következő napokban sértett2et, mert már meghalt, továbbá hogy máshol tartózkodott a hívások során, mint amit vallomásában említett, mind arra utal, hogy több információja volt a cselekményről, mint amiről beszámolt. Azonban az racionálisan kizárható, hogy ott lett volna az ölési cselekménynél, hiszen olyan mobiltelefonról hívta a sértettet, amely egyértelműen hozzá köthető. Terhelt3 azonban, akinek e körülmények logikus okot szolgáltathattak volna arra, hogy ráterhelje az ölési cselekmény végrehajtását is, és ez ellen tanú9 – tekintve, hogy azóta elhunyt – még védekezni sem tudott volna, nem őt jelölte meg tettesként.

[251] Mindezen adatok alapján már ítéleti bizonyossággal eldönthető az elkövetés idő kérdése: 1) tanú79 és tanú61 1999. április 25. napján 13 órakor még személyesen is együtt voltak a sértettel, majd az esti órákban telefonon beszélt vele tanú61, 2) tanú9 ugyanezen a napon 22 óra 29 perckor beszélt utoljára a sértettel, 3) ezt követően csupán két hívást fogadott a sértett telefonja, mindkettőt nyilvános számról, 4) tanú79 és tanú61 másnap már nem tudta elérni a sértettet, és sikertelenül próbálták felvenni vele a kapcsolatot később is, 5) a sértett 1999. április 25. után igazolhatóan soha többé nem adott életjelet magáról, mindenki más számára is elérhetetlenné vált, 6) az orvosszakértői vélemény alapján az 1999. április 25. napján történt elkövetés nem zárható ki, sőt, visszaszámítva a holttest megtalálásának idejéből a tanú9 bonyolított hívás időpontjára, az április 25-e késő éjszakai órák a 10, legkésőbb 11 nappal korábbi időintervallumba egyértelműen beleesnek.

[252] Ezen koherens, összefüggő bizonyítékokhoz képest a házban lakó személyek által előadott 1999. május 1-jei események, vagyis hogy egy ismeretlen személy behatolt a sértett lakásába, egyedülként az összes többivel szemben nem alkalmasak annak igazolására, hogy

akkor történt az ölési cselekmény. Ezt kétségbe vonja az is, hogy az irányadó vallomások szerint egy szombati napon, a délelőtti órákban, rendkívül feltűnő módon zajlottak le az események a lépcsőházban, így reálisan kizárható, hogy ekkor ölték volna sértett²et.

[253] Mindebből semmi más nem következhet, csak az, hogy sértett² sértett 1999. április 25. napján életét vesztette.

[254] Hangsúlyozandó, hogy ezt a napot – szemben az ítélet 259. oldalának első bekezdésében, és a védelem által azonos tartalommal tett megállapítással – nem Terhelt³ jelölte meg. Az ő vallomása következetes volt abban, hogy nem tudja dátum szerint megjelölni, mikor találkozott sértett²fel, de aznap ölték meg, amikor délután együtt italoztak. Ez – ismét tanú⁷⁹ és tanú⁶¹ vallomásai alapján – 1999. április 25. napjában azonosítható. Ezért a védelem által előadottakkal szemben szintén nem a nyomozó hatóság koholt koncepciójához, vagy a Terhelt³ által önkényesen megadott időponthoz igazodott a bizonyítás, fel sem merülhet akár a személyi, akár az objektív bizonyítékokból nyerhető adatok szándékos, ráadásul valótlan befolyásolása, hanem pontosan fordítva: a Terhelt³ által dátum nélkül megjelölt esemény (ti. délután együtt italoztak, és aznap ölték meg a sértettet) megtörténtét támasztotta alá a többi bizonyíték is. Ezért a másodfokú bíróság egyetértett azzal az elsőbírői megállapítással, hogy a cselekmény 1999. április 25. napján az éjjeli órákban történt, ahogy azzal is, hogy e körben minden releváns bizonyíték megerősíti Terhelt³ terhelő vallomását.

[255] Arra a védelem helyesen mutatott rá fellebbezésében, hogy a Terhelt² II. r. vádlott és Terhelt³ közötti, 2012 novemberében a egyéb²³on történt találkozó különösebb bizonyító erővel nem bír. E körben pont Terhelt³ vallomása tartalmazza azokat a tényeket, amelyek alapján mellőzendő az elsőfokú ítélet 160. oldal 1. bekezdésében olvasható sugalmazás, amely szerint a találkozóra azért került sor, mert a bűncselekmény elkövetésében Terhelt² II. r. vádlott is részt vett. Először is nem egyeztethető össze Terhelt³ vallomásával az az elsőbírői következtetés, hogy ő és a II. r. vádlott ebben az időszakban már eltávolodtak egymástól, sőt, az a tény, hogy a II. r. vádlott volt Terhelt³ esküvői tanúja, éppen ennek az ellentétéjére utal. Emellett azt is tartalmazza Terhelt³ vallomása, hogy ebben az időszakban minden vallomást kikértek és megmutattak egymásnak, így egyáltalán nem volt szokatlan a rejtett figyelés során rögzített magatartás, és az nem is csak a jelen ügyben vád tárgyát képező cselekményre volt jellemző.

[256] Ezen túl még két kérdést kellett – a védelem és az I. r. vádlott érvelése mentén – az ítéltáblának vizsgálnia Terhelt³ vallomása kapcsán.

[257] Egyrészt a tervezés részletességét, e körben a védelem közelebbről az egyeztetések, megbeszélések hiányát kifogásolta, ami – a védő álláspontja szerint – a terhelő vallomás életszerűsége ellen hat. Terhelt³ ezzel összefüggésben annyit mondott, hogy a végrehajtást illetően nem volt hosszas eszmecsere, mert rendszeres volt a kapcsolata a II. r. vádlottal és találkoztak is, mindössze annyi volt, hogy „Megkaptad? Igen. Meg kell oldani. Meg kell

oldani. Ennyi.” (elsőfokú ítélet 170. oldal 1. bekezdésében idézett vallomásrész). A cselekmény végrehajtásának jellegzetességei, részletes adatai nyilvánvalóvá teszik, hogy a két elkövető között kellett lennie némi egyeztetésnek azon túl is, hogy azt mindketten tudták, hogy mi a feladat. Terhelt3 azért vette fel a kapcsolatot 1999. április végén sértett2fel, hogy a Terhelt1 I. r. vádlott által kiadott utasítást, vagyis a sértett megölését végre tudja hajtani. Az 1999. április 25. napján a délutáni órákban tartott italozásra azért invitálta Terhelt2 II. r. vádlottat is, hogy a sértett számára ne legyen gyanús, ha mindketten megjelennek nála. Hangsúlyozandó, hogy Terhelt2 II. r. vádlott bevonása a sértett2fel történt találkozóba már eleve az ölési cselekmény végrehajtásának megkönnyítését szolgálta. Ugyanis a rendelkezésre álló adatok alapján a II. r. vádlott nem volt olyan viszonyban a sértettel, hogy a gyanakvó és rejtőzködő életmódot folytató sértett2 ne találta volna legalábbis gyanúsnak azt, ha minden előzmény nélkül megjelenik a lakásán. Így a délutáni hármas találkozót a II. r. vádlott által is tudottan meg kellett szerveznie Terhelt3nek, hogy megalapozza az esti találkozót, amelynél már alappal bízhatott abban, hogy mindketten feltűnés nélkül megjelenhetnek a sértett lakásán, oda különösebb ellenállás nélkül be tudnak jutni azért, hogy végrehajthassák a megbízást.

[258] Arra ugyan Terhelt3 nem készült a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, hogy az első találkozás estéjén már végre is hajtják az ölési cselekményt, az nem kétséges, hogy Terhelt2 II. r. vádlott már erre készült, és ezt Terhelt3 is felismerte a saját vallomása alapján. Mindez valóban nem igényelt különösebb egyeztetéseket, megbeszéléseket, a gördülékeny, zökkenőmentes együttműködésük a végrehajtásban hosszú időre visszatekintő ismeretségükkel, egyúttal a Terhelt1 I. r. vádlottal fennálló szövetségükkel (melynek részletes tartalmának egyes elemei a büntetőeljárások adataiból is kitűnik) magyarázható. Erre utal Terhelt3 azon vallomása, miszerint „nem tisztázták, ki fog löni, de a múltjuk alapján egyértelmű volt” „kimondatlanul is a szereposztás”.

[259] Az ölési cselekmény részleteinek a megbízóval történő egyeztetését – különös figyelemmel az együttműködés fenti jellegzetességeire is – azonban semmi nem indokolta, így nincs realitása ennek elmaradását Terhelt3en számonkérni.

[260] A másik a cselekmény végrehajtásának „lejelentése”, a megbízó tájékoztatása, melyet a védelem szintén hiányolt. Terhelt3 azt állította, hogy a feladatuk az volt, és ennek eleget is tettek, hogy a Terhelt1sal (aki akkoriban szintén rejtőzködő életet élt) kapcsolattartóként működő tanú99et hívják fel azzal az üzenettel, hogy „amit kért, megoldva”. Terhelt3 vallomását abban a részben sok más tanú is alátámasztotta, hogy Terhelt1 I. r. vádlott szigorúan meghatározta a vele történő kapcsolattartás rendjét, tartózkodási helyét csak igen szűk kör ismerhette, és telefonon is csak konkrétan megjelölt személy és módon léphetett kapcsolatba. És bár bevallása szerint Terhelt1sal ezután sokszor találkoztak, az ügyről vele éppúgy nem beszélt, mint Terhelt2ral, hiszen „egyértelmű volt, hogy semmiféle bűncselekményt nem követtek el” (az elsőfokú ítélet 171. oldalán idézett vallomás). tanú99 pedig végül nem vitatta, hogy előfordulhatott ilyen hívás, csak annak okát és valódi tartalmát nem ismerte erősen kétségbe vonható állítása szerint (így igyekezett attól elhatárolódni). Így a vallomás a védelmi érvekkel kikezdehetlen, Terhelt3 pontos és meggyőző magyarázattal szolgált arra, hogy milyen okok játszottak szerepet az általuk tanúsított magatartásban.

[261] tanú17 tanúvallomását e cselekmény kapcsán is elemezte a védelem, és azt azért tartotta hiteltelennek, mert álláspontja szerint jelen ügyben következtelen vallomást tett, és más ügyben eljáró bíróságok már megállapították vallomásai hiteltelenségét. Ez utóbbi tény kapcsán a II. r. vádlott védője számos bizonyítási indítványt terjesztett elő a másodfokú eljárásban, ez lényegében az elsőfokú bíróság által már elutasított bizonyítási indítványok ismételt előterjesztése volt.

[262] Az ítéltábla maradéktalanul egyetértett az elsőfokú bíróság azon álláspontjával, hogy tanú17 vallomásának hiteltérdeklősége körében szükségtelen volt a további bizonyítás. Az elsőfokú bíróság a tárgyalás anyagává tette a tanú jelen ügyben tett vallomásait, de védői indítványra ismertetésre kerültek más ügyben tett tanúvallomásai is. Ezeket az elsőfokú ítéletben (129-150. oldal) kimerítően hivatkozta, azok tartalmát elemezte, részletesen foglalkozott a védelmi kifogásokkal, majd ezen értékelő tevékenység eredményeképpen azt állapította meg, hogy nincs ok a tanúvallomás hitelességének megkérdőjelezésére.

[263] Egy tanúvallomás bizonyító erejének megítélése alapvetően az adott ügyben beszerzett bizonyítékok fényében történik, és a tanú szavahihetőségét is az adott ügy kontextusában kell megítélni. Ezért semmilyen jelentősége nincs annak, hogy tanú17 vallomását más ügyekben elfogadták-e, és ha nem, akkor ennek mi volt az oka. Ahogy annak sincs jelentősége, hogy a tanú a büntetőeljáráson kívül tett-e valaha hamis tényállítást, mert még ha ez bizonyítható is, az önmagában nem zárja ki, hogy jelen ügy tényei tekintetében valós tartalommal nyilatkozott. Amikor a bíróság egy tanúvallomás hitelességét vizsgálja, először azt ellenőrzi, hogy a tanúvallomás következetes-e, ezután kerül sor az adott ügyben rendelkezésre álló egyéb bizonyítékokkal történő összevetésre. Abszurd eredményre vezetne, ha egy vallomás, legyen az tanú- vagy terhelti vallomás, hitelessége azon múlna, hogy az adott személy másik büntetőeljárásban, más időpontban és körülmények között, más történésekre tett vallomását a bíróság elfogadta-e a tényállás alapjául. Ez a részletesebb magyarázata annak, miért utasította el az ítéltábla a tanú17 által tett tanúvallomás hiteltérdeklősége vizsgálatára irányuló bizonyítási indítványokat.

[264] tanú17t jelen ügyben kétszer hallgatta ki a nyomozó hatóság és két tárgyalási napon történt meg a kihallgatása a bírósági szakban. Ezek a vallomások alapjaiban következetesek, az ügy lényegére kiható belső ellentmondás nem volt feltárható bennük. A törvényszék a vallomásban jelentkező kisebb pontatlanságokat már a tárgyaláson is felismerte, azokra nyilatkoztatta a tanút, majd ítéletének 135-140. oldalain részletesen elemezte a tanúvallomással kapcsolatos problémákat, kitérve a védői felvetésekre és kifogásokra is. Ez az értékelő tevékenység elfogadható volt az ítéltábla számára is, mivel az irathú adatokon és túlnyomórészt logikus következtetéseken alapult. A másodfokú bíróság kizárólag azzal nem tudott egyetérteni, hogy tanú17nak tanúként lett volna joga eldönteni, hogy mikor és milyen tartalommal tesz vallomást (elsőfokú ítélet 137. oldal utolsó bekezdés). Ez a tanúzási kötelezettségből és az igazmondási kötelezettségből fakadóan nem igaz, ezért ezt a mondatot az indokolásból mellőzni kellett.

[265] A tanú más ügyben tett vallomásában sem adta elő eltérő tartalommal a történetet. 2011. november 3. napján tett vallomásában nem mondta el a történetet, hanem csak

fényképről azonosította Terhelt2 II. r. vádlottat, és az azonosítás során említette a sértett2 sérelmére elkövetett cselekményt. 2012. január 25. napján tett vallomása egybecseng jelen ügyben tett vallomásával. 2012. május 4. napján tartott kihallgatása során több, a kilencvenes években aktív bűnözőre kérdezett rá a kihallgató, a II. r. vádlott neve becenév17ével egy kérdésben kerül elő, és a kérdés lényege az volt, hogy mit tud róluk elmondani. Ennek során említette tanú17 a jelen ügyben vizsgált ölési cselekményt, de itt sem az erre a cselekményre tett részletes vallomás volt a kihallgatás fókuszában. Így tehát a védelem azon érvelése, amely szerint tanú17 alapjaiban eltérő tartalommal tette meg vallomásait és az folyamatosan egészült ki újabb adatokkal, minden alapot nélkülöz.

[266] Az azonban kétségtelen, hogy tanú17nak volt elszámolási vitája és több egyéb konfliktusa is Terhelt1 I. r. vádlottal, ezért teljes mértékben érdektelen tanúnak nem tekinthető. Ebből azonban nem az következik, hogy az általa tett terhelő vallomás valótlan és ezért az nem fogadható el, hanem az, hogy önmagában ez a vallomás nem lehet a tényállás alapja. Ez már csak azért is így van, mert tanú17 hallomásból származó információkról adott számot, amely információforrás (ti. Terhelt2 II. r. vádlott) a cselekmény részleteiről rendkívül kevés adatot közölt. Megjegyzendő, hogy ezek az információk, így az, hogy hangtompítós géppisztollyal lötték le sértett2et, az objektív bizonyítékok alapján megerősítést nyertek.

[267] Terhelt1 I. r. vádlott annak okán is támadta tanú17 szavahihetőségét, hogy a tanú a Terhelt2 általi megkeresése időpontját hónapokkal a cselekmény utáni időre tette, amelynek szerinte semmi értelme nem volt, mert ha Terhelt2 ujjlenyomatát a helyszínen hagyta volna, úgy ennyi idő elteltével már azonosítására feltétlenül sor került volna. E körben ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy tanú17 vallomása szerint a II. r. vádlott nem emiatt kereste fel a tanút, hanem Terhelt1 I. r. vádlott megbízását teljesítette, aki azt akarta tanú17 segítségével kideríteni, hogy a név20 elleni 1997-es sikertelen merénylet tárgyi bizonyítékáról (a gépjárműről leesett bombáról) azonosították-e név10 ujjnyomatát. Ez volt az apropója annak, hogy a II. r. vádlott a saját kérésével is előhozakodhasson, ez kínálta a megfelelő alkalmat erre. Annak, ha eddig az időpontig már azonosította volna a személyét a nyomozó hatóság, ki kellett volna derülnie (főként előttük, akiknek ezidőtájt szoros rendőrségi kapcsolataik voltak) – ahogy Terhelt1 I. r. vádlott fogalmazott, a II. r. vádlott „már nem lett volna szabadlábon”. Így a II. r. vádlott kérése nem volt értelmetlen, és nem volt időn túli sem, mert nem volt (és minthogy a II. r. vádlott ujjnyomatát tényszerűen sem azonosították a helyszínen – és mint tudható, más bizonyíték sem kötötte a személyét sértett2 megöléséhez – nem is lehetett) a birtokukban olyan nyomozati információ, amely szerint a II. r. vádlott érintettsége az ügyben felmerült volna.

[268] A kapcsolatfelvétel időpontját illető elsőbírói következtetés azonban nem mindenben helyes. Szerinte (elsőfokú ítélet 146. oldal utolsó három bekezdés) ennek a név20 elleni sikertelen merénylet (1997. június) után, de a kivégzése (1999. április 12.) előtt kellett megtörténnie. Ugyanakkor, minthogy a megkeresés, tartalmából következően, egyértelműen név20nal volt kapcsolatos, annak aktualitását nem az évekkel korábbi kísérlet, sokkal inkább az eredményes megölése alapozhatta meg, ily módon ez, és a sértett2 sérelmére elkövetett 1999. április 26-i cselekmény időbeli közelsége, és az, hogy mindkettőről ezek megtörténte után érdeklődött a II. r. vádlott, szintén egybevág tanú17 tanú következetes vallomásában foglaltakkal.

[269] A védelem szerint több tanúvallomás is megdönti tanú17 terhelő vallomásának hitelességét. Ezek közül a Terhelt2 II. r. vádlottat terhelő, név11 sérelmére elkövetett bűncselekmény vonatkozásában megtett vallomásának tulajdonított kiemelt jelentőséget. A védelem álláspontja szerint tanú17 egyértelműen hamisan vádolta Terhelt2 II. r. vádlottat a bűncselekményben való részvétellel, mivel a II. r. vádlott ebben az időben fogvatartásban volt. Azonban tanú17 nem azt mondta, hogy a II. r. vádlott részt vett a név11 sérelmére elkövetett bűncselekményben, hanem azt, hogy tanú59 *ezt állította neki*. Márpedig az, hogy a II. r. vádlott nem követhette el azt a cselekményt, nem cáfolja, hogy tanú59 ezt állította tanú17nak.

[270] Az a tény, hogy tanú17 tanúvallomása önmagában nem volt elégséges a tényállás felderítéséhez, abban is tükröződik, hogy az alapján a nyomozó hatóság nem indított eljárást sem a II. r. vádlott, sem Terhelt3 ellen. Ez a döntés az akkor rendelkezésre állt bizonyítékok megfelelő értékelésén alapult. A vádemeléshez és végső soron a bűnösséget megállapító ítélethez szükség volt Terhelt3 vallomására is, amely megerősítette tanú17 terhelő vallomását. Ezért tanú17 vallomása hiteles bizonyítéknak tekintendő.

[271] A II. r. vádlott védője kifogásolta, hogy a sértett2 sérelmére elkövetett ölési cselekmény lehetséges indítékaira hiányos volt a törvényszék által lefolytatott bizonyítás, és a körben az ítélet számos iratellenes megállapítást is tartalmaz.

[272] Az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítás menetét áttekintve jól látható, hogy a törvényszék nagy hangsúlyt fektetett az indíték feltárására. E körben tanúkat hallgatott ki és okirati bizonyítékokat szerzett be, azokat ítélete 118-129. oldalain a megfelelő mélységben elemezte. A törvényszék ezeket a bizonyítékokat úgy értékelte, hogy azok alapján több lehetséges verzió is felmerülhet, azonban ítéleti bizonyossággal nem lehet megállapítani, pontosan milyen motiváció állt a cselekmény hátterében. Ezzel a következtetéssel a másodfokú bíróság is egyetértett, az elsőfokú bíróság indokolása e körben meggyőző, az kiegészítést nem igényel. Hangsúlyozandó, hogy az indíték homályban maradása semmiben nem akadályozza magának az ölési cselekménynek a felderítését, és az e körben kétséget kizáró bizonyossággal megállapítható tények tényállásban történő rögzítését. Az – amint korábban már utalt is rá a másodfokú bíróság – egészen bizonyos, hogy konkrét oka volt a megbízónak a sértett likvidálására, az emberölés nem volt motiválatlan. De amint az 1. tényállás kapcsán eredetileg emelt vád alapján indult ügyben is felderíthetetlen maradt a sértett1 sérelmére elkövetett cselekmény kiváltó oka, és ez mégsem gátolhatta a tettesek és bűnsegédek felelősségre vonását, úgy a jelen ügyben a bosszú, leszámolás, nyereségvágy – mint racionálisan felmerülő lehetséges indokok és célok – megállapíthatóságának hiánya legfeljebb az elkövetők javára, nem pedig hátrányára szolgált.

[273] Összességében a másodfokú bíróság azt állapította meg, hogy a törvényszék a szükséges és lehetséges körben lefolytatta a bizonyítást, a beszerzett bizonyítékokat – a fenti pontosításokkal és kiegészítésekkel – alapvetően helyesen értékelte akkor, amikor a terhelő

tanúk vallomására alapította a tényállást. Az elsőfokú ítéletben rögzített tényállás csupán kisebb módosításokat igényelt, és így az a másodfokú eljárásban is irányadó volt.

[274] Az irányadó tényállás alapján az elsőfokú bíróság okszerűen vont következtetést Terhelt1 I. r. vádlott és Terhelt2 II. r. vádlott bűnösségére. A cselekmények minősítése törvényes, azonban a jogi indokolás némi kiegészítést igényel.

[275] A törvényszék pontosan vezette le az alkalmazandó büntető törvényt, és az 1. tényállási pont tekintetében az ölési cselekményre és annak előre kitervelt módon történő elkövetésére vonatkozó jogi indokolása is hibátlan. Elnagyolt azonban az 1978-as Btk. 160. § (2) bekezdés c) pontjára vonatkozó jogi indokolás. Az 1978-as Btk. vonatkozó szabályait értelmező 15. számú Irányelv és a jelenleg hatályos 3/2013. BJE határozat azonos tartalmú eligazítást nyújt az aljas indokból vagy célból megvalósított emberölésre: olyan ölési cselekményeket takar, amelyeket erkölcsileg elvetendő motívumból fakadó vagy ilyen célból valósít meg az elkövető; ha az elkövető más bűncselekmény megvalósítása avagy már véghezvitt más bűncselekmény leplezése, nyomainak eltüntetése vagy a felelősségre vonás elkerülése végett követi el az ölési cselekményt, a minősített emberölés megállapítása megalapozott lehet.

[276] Az irányadó tényállás szerint Terhelt1 I. r. vádlott azért kérte fel tanú1öt sértett1 megölésére, mert úgy értesült, hogy rá nézve terhelő adatokat közölt a rendőrséggel a tanú12 sérelmére elkövetett ölési cselekményről. Ezzel az I. r. vádlott célja kettős volt: gondoskodni arról, hogy sértett1 ne tudjon terhelő vallomást tenni, továbbá, hogy egyértelművé tegye mindenki számára, milyen következményekkel jár, ha valaki a rendőrségi kapcsolatait az ő hátrányára használja fel. Vagyis Terhelt1 I. r. vádlott célja az volt, hogy elkerülje a büntetőjogi felelősségre vonást, és hogy megtorolja a besúgó magatartást, ami megalapozza az aljas célból történő elkövetést.

[277] A 2. tényállási pont tekintetében az elsőfokú bíróság az elsőfokú ítélettel nem érintett Terhelt3 magatartását szükségtelen részletességgel elemezte, egyebekben azonban érdemi jogi indokolást nem adott. Ezért azt az ítéltábla pótolta a következők szerint.

[278] Az irányadó tényállás szerint Terhelt2 II. r. vádlott sértett2 sértettet egy lőfegyverrel összesen négyszer fejen lőtte. Ez a kivégzésszerű elkövetési módon keresztül magától értetődő módon illeszkedik az emberölés tényállásába (3/2013. BJE határozat I.2.A.b) pont). A II. r. vádlott magatartása és sértett2 halála közötti okozati összefüggés nem vitatható, ahogy azt sem, hogy az elkövetési módból egyértelműen megállapítható, Terhelt2 II. r. vádlott kívánta sértett2 halálát, vagyis az emberölést egyenes szándékkal követte el.

[279] A 3/2013. BJE határozat II.1. pontja szerint az emberölés előre kitervelten történő elkövetése feltételezi, hogy az elkövető az ölési cselekmény véghezvitelének helyét, idejét és

módját átgondolja, a végrehajtást akadályozó vagy segítő tényezőket felmérje és a lényeges előkészületi, elkövetési és az elkövetés utáni mozzanatokat figyelembe vegye. Ezek a mozzanatok Terhelt2 II. r. vádlott magatartásában kivétel nélkül tetten érhetők.

[280] Ahogyan azt az ítéltábla a bizonyítékok körében már előre bocsátotta, Terhelt3 azért vette fel a kapcsolatot 1999. április végén sértett2fel, hogy a Terhelt1 I. r. vádlott által kiadott feladatot, vagyis a sértett megölését végre tudja hajtani. Ennek során a legfontosabb feladata Terhelt2 II. r. vádlott bevonása volt, a sértett2fel hármában történt találkozó már eleve az ölési cselekmény végrehajtásának megkönnyítését szolgálta.

[281] Azt ugyan Terhelt3 nem tervezte el a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, hogy az első találkozás estéjén már végre is hajtják az ölési cselekményt, az nem kétséges, hogy Terhelt2 II. r. vádlott már erre készült, az alkalmat az aznap délutáni események egyértelműen megteremtették. Ennek alapján a II. r. vádlott tudta, hogy sértett2 lakására fognak menni, és oda úgy érkezett meg, hogy az általa korábban beszerzett lőfegyver már nála volt. Ahogy belépett a lakásba, rögtön a fürdőszobába ment, ahol az eleve e célból magával vitt kesztyűt felvéve és a fegyvert csőre töltve felkészült a támadásra. A II. r. vádlott következőképpen eltervezte az ölési cselekmény végrehajtási helyét és idejét, ügyelt arra, hogy az a gyérb forgalmú késő esti órákban és olyan helyszínen (a sértett által egyedül lakott lakásban) legyen megvalósítva, ahol szemtanú nem lehet, az azonosítását megkönnyítő lehetőségekkel is számolva húzott kesztyűt. Ugyanígy a fegyvertől való megszabadulás körülményei is arra utalnak, hogy a II. r. vádlott minden lényeges körülményt átgondolt, és ez a tervezési folyamat kiterjedt az elkövetés utáni teendőkre is. Ezen tények alapján rögzíthető, hogy az emberölést az 1978-as Btk. 160. § (2) bekezdés a) pontja szerint előre kitervelt módon hajtotta végre.

[282] Terhelt1 I. r. vádlott adott utasítást a sértett2 ellen elkövetett emberölésre, enélkül sem Terhelt3, sem Terhelt2 II. r. vádlott nem követte volna el a bűncselekményt. Ebből egyértelműen következik, hogy az I. r. vádlott a 2. tényállási pontban írt cselekménynek is felbujtója volt [1978-as Btk. 21. § (1) bekezdés]. Mivel a felbujtó magatartása mindig a tettesi alapcselekmény minősítéséhez igazodik, az I. r. vádlott is az 1978-as Btk. 160. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő emberölés büntetében bűnös.

[283] A büntetékiszabási körülményeket a törvényszék alapvetően helyesen vette számba, azonban néhány pontosítást e körben is szükségesnek tartott az ítéltábla.

[284] Az elsőfokú bíróság Terhelt1 I. r. vádlott terhére értékelte felbujtói magatartását. A büntetékiszabás során értékelhető tényezőkről szóló 56. BK vélemény a részesi magatartások értékelése kapcsán csupán annak rögzítésére szorítkozik, hogy a bűnsegédi minőség általában enyhítő körülmény (56. BK vélemény III.5. pont). A kollégiumi vélemény a II.8. pontban azt az irányutat adja, hogy az elkövető kezdeményező, vezető, másokat bűnelkövetésbe vivő szerepe súlyosító körülmény. Ez azonban a felbujtóra nem vonatkozik, mivel az ő büntetőjogi

felelősségét eleve a bűncselekmény elkövetésére irányuló szándék kiváltása alapozza meg. Ezért a hivatkozott súlyosító körülményt az ítéltábla mellőzte.

[285] Mellőzte továbbá azt a megállapítást, amely szerint sértett² sértett az I. r. vádlottnak korábban jó barátja volt. Ezt egyrésztől nem támasztják alá a rendelkezésre álló bizonyítékok, ugyanis azok legfeljebb annak rögzítését engedik meg, hogy ők ketten már a nyolcvanas években is ismerték egymást. Másrésztől pedig egy korábbi baráti kapcsolat még önmagában amúgy sem lenne súlyosító körülményként értékelhető.

[286] Az elsőfokú bíróság kiemelte, hogy „az életben maradt sértett¹ nem bocsátott meg az I. r. vádlottnak”, azt azonban már nem fejtette ki, hogy ennek milyen hatása lehet a büntetés tartamára. Ennek a ténynek nincs jelentősége, ugyanis azt kellene enyhítő körülményként értékelni, ha a sértett megbocsátott volna az elkövetőknek (56. BK vélemény III.4. pont), a megbocsátás hiánya semleges hatású.

[287] Az elsőfokú bíróság azért nem tartotta indokoltnak az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását, mert álláspontja szerint lehetőséget kell adni az I. r. vádlottnak arra, hogy „törvénytisztelő életmódját fenti korlátok (ti. a letartóztatás és a jogerős szabadságvesztés büntetések miatti szabadságelvonás) nélkül is betarthassa” (elsőfokú ítélet 319. oldal 2. bekezdés). A büntetőeljárások és a jogerős szabadságvesztések okozta kényszerítő körülmények között tanúsított jogkövető magatartás a vádlott javára nem írható, és ebből önmagában a jövőbeni kifogástalan magatartására sem lehet következtetni. Az I. r. vádlottat az elmúlt több mint egy évtizedben ugyanis a fogvatartás ténye akadályozta meg abban, hogy újabb bűncselekményeket kövessen el. Az, hogy a 2000-es években nem követett el bűncselekményeket, nem tekinthető úgy, hogy rendezte volna életvitelét, hiszen nincs adat arra, hogy legális forrásból származó jövedelme lett volna. Ezzel ellentétben arra van adat, hogy az évtized első felében a vele szemben az cég²-hez köthető gazdasági bűncselekmények miatt indult büntetőeljárások alól eredményesen vonta ki magát. Az pedig értelemszerűen nem tekinthető rendezett életvitelnek, hogy 12 éve büntetés-végrehajtási intézetekben tartózkodik.

[288] Az ügyészség fellebbezésében helyesen mutatott rá arra, hogy a Terhelt¹ I. r. vádlott már fiatal koruként is bűncselekmények rendszeres és szervezett elkövetéséből tartotta fenn magát, majd – a vele szemben született korábbi jogerős ítéletek tényállásaiból megállapíthatóan – a kilencvenes években egy olyan bűnözői csoport létrehozásában és működtetésében vett részt, amely elsődleges célja az volt, hogy szervezeten elkövetett bűncselekmények révén nagyobb vagyonra tegyenek szert.

[289] Az is igaz továbbá, hogy Terhelt¹ I. r. vádlott – a vele szemben született jogerős ítéletekből megállapíthatóan – több ember haláláért felelős. Ezek az ölési cselekmények kivétel nélkül a Terhelt¹ és társai köré szerveződő bűnözői kör érdekeit szolgálták, céljuk volt ennek a bűnözői csoportnak a további erősödése a konkurencia kiiktatása révén, az üzleti

érdekek védelme, illetve – mint jelen ügyben a sértett1 sérelmére elkövetett bűncselekmény – a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülése. A Terhelt1 I. r. vádlotthoz köthető bűncselekmények a kilencvenes évek második felében komoly össztársadalmi felháborodást váltottak ki, és alapjaiban ingatták meg az állampolgárok biztonságérzetét. Ezek a tények jól mutatják a Terhelt1 I. r. vádlott személyében rejlő, az elkövetés időszakára vonatkoztatható igen komoly, a magyar büntető igazságszolgáltatás történetében is kivételesen kiemelkedő mértékű társadalomra veszélyességet.

[290] Ugyanakkor az alapvetően az elkövetési időszakot jellemző személyében megmutatkozó veszélyesség súlyosító hatását a több mint két (az 1. tényállási pontban írtak vonatkozásában csaknem három) évtizedes időmúlás a már említett kényszerítő tényezők mellett is, objektíve számottevően befolyásolja. Az 56. BK vélemény III.10. pontja szerint enyhítő körülmény, ha a bűncselekmény elkövetésétől hosszabb idő telt el. Kétségtelen, hogy a kollégiumi vélemény szerint minél súlyosabb a bűncselekmény, annál hosszabb az az idő, amely enyhítőként értékelhető, de a jelen ügyben értékelendő több mint 25 év olyan időtartam, aminek már komolyabb enyhítő hatást kell tulajdonítani. Növeli ennek a körülménynek a nyomatékát az is, hogy a Terhelt1 I. r. vádlotthoz köthető bűncselekmények jelen társadalmi viszonyok között a közvélemény számára mára már inkább történelmi eseményekként jelennek meg. A bűncselekményekkel összefüggésbe hozható bűnözői csoport már az ezredforduló környékén beszüntette tevékenységét, több érintett meghalt, mások jelenleg is szabadságvesztés büntetést töltenek. Így az I. r. vádlott jelenleg már nem jelent olyan mértékű fenyegetést a közbiztonságra, amely indokolná a személyi szabadság határozatlan idejű elvonását. Ezen indokok azt mutatják, hogy miként a vádlott személyében rejlő társadalomra veszélyesség is mérséklődött, ezzel párhuzamosan a vádlott terhére rótt bűncselekmények tárgyi súlya miatt erőteljesebben érvényesítendő általános megelőzési elvekkel szemben a jelentős időmúlás szintén a speciális preventív célokat hozta előtérbe. Mindez azt eredményezte, hogy mára már, 25-30 évvel a cselekmények elkövetése után nem lehetett szükséges és indokolt határozatlan idejű szabadságvesztés kiszabása.

[291] Mindezek alapján az ítéltábla egyetértett az elsőfokú bíróság által kiszabott szabadságvesztés büntetés tartamával.

[292] Az elsőfokú bíróság a Terhelt2 II. r. vádlott esetében irányadó büntetéskiszabási körülményeket hiánytalanul vette számba, azonban azok értékelésével az ítéltábla nem teljes mértékben értett egyet.

[293] Ahogy az I. r. vádlott esetében, Terhelt2 II. r. vádlottnál sem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a bűncselekmény elkövetése óta 25 év telt el. Ez olyan rendkívül hosszú időmúlás, ami már önmagában sem feltétlenül indokolja a határozott tartamú szabadságvesztés felső határához közel eső büntetés kiszabását. Emellett értékelni kellett azt a tényt is, hogy a II. r. vádlott a kilencvenes években követte el valamennyi bűncselekményt, azóta életvitelét rendezte, szakmát szerzett, legális vállalkozásból tartja el saját magát és családját is. Erre figyelemmel az ítélet belső arányosságát a középértékű el nem érő tartamú szabadságvesztés büntetés kiszabásával lehetett biztosítani.

[294] Az elsőfokú bíróság Terhelt2 II. r. vádlottat nyolc év közügyektől eltiltásra ítélte a „cselekményekre figyelemmel” és a főbüntetéshez igazodva. Azzal az ítéltábla is egyetértett, hogy a mellékbüntetés tartamának igazodnia kell a szabadságvesztés tartamához, azonban a 10 évet meghaladó tartamú szabadságvesztés a törvényi maximumban, vagyis 10 évben meghatározott tartamú közügyektől eltiltás kiszabását indokolta.

[295] Az elsőfokú bíróság mindkét vádlott esetén rendelkezett a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjáról, és azt a büntetés négyötöd részében állapította meg. A törvényszék figyelmét elkerülte, hogy az általa – helyesen – alkalmazott elkövetéskori büntető törvény, vagyis az 1978-as Btk. a feltételes szabadság legkorábbi időpontjának ítéleti meghatározását illetően eltérő szabályozást tartalmaz, mint a jelenleg hatályos Btk. Az 1978-as Btk. hatálya alatt a bíróság nem rendelkezett az ítéletben a feltételes szabadságról, a Btk. 38. § (1) bekezdésében foglaltakhoz hasonló előírást a korábbi anyagi jogi szabályozás nem tartalmazott, a törvény a végrehajtási fokozathoz igazította a feltételes szabadság legkorábbi időpontját. Mivel ezt a törvényt alkalmazta jelen ügyben a bíróság, a vonatkozó ítéleti rendelkezés is szükségtelen volt.

[296] Az ügyészség helytállóan mutatott rá arra, hogy a bűnjelekről szóló ítéleti rendelkezés pontatlan, ugyanis a bűnjeljegyzék 8. tételszáma alatt négy darab bélyegzőt tart nyilván a bűnjelkezelő. A hiba nyilvánvalóan elírásra vezethető vissza, amit az ítéltábla javított.

[297] A bűnügyi költséggel kapcsolatos elsőbírói rendelkezések törvényesek.

[298] Mindezek alapján az ítéltábla a Fővárosi Törvényszék ítéletét a Be. 606. § (1) bekezdése alapján megváltoztatta, míg annak törvényes rendelkezéseit a Be. 605. § (1) bekezdése alapján helybenhagyta.

[299] Az ítéltábla a Terhelt2 II. r. vádlott által az elsőfokú ítélet kihirdetése óta letartóztatásban töltött időt a Btk. 92. § (1) és (2) bekezdése alapján rendelte beszámítani a szabadságvesztés büntetésbe.

[300] Az ítéltábla a másodfokú eljárásban felmerült bűnügyi költségről a Be. 613. § (1) bekezdése és a Be. 574. § (1) bekezdése alapján rendelkezett.

[301] Az ítélet elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 615. § (1) bekezdése zárja ki.

Budapest, 2024. március 6.

dr. Borbás Virág Bernadett s.k.

dr. Ignác György s.k.

dr. Raczky Katalin s.k.

a tanács elnöke

előadó bíró

bíró

A Fővárosi Törvényszék 2023. június 16. napján kelt 23.B.979/2019/315. számú ítélete a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 5.Bf.290/2023/41. számú ítéletében foglalt változtatásokkal mindkét vádlott vonatkozásában 2024. március 6. napján jogerőre emelkedett.

Budapest, 2024. március 6.

dr. Borbás Virág Bernadett s.k.

a tanács elnöke

A kiadmány hitelül:

Takácsné Veres Tünde

bíróági ügyintéző